

Àmbit social i criminològic

Ajuts a la investigació 2012

Avaluació de necessitats i disseny de la intervenció per a la reintegració social dels delinqüents sexuals d'alt risc

**Adaptació dels
Cercles de Suport i Responsabilitat
al sistema d'execució penal de Catalunya**

Autors

César García Díez
Carlos Soler Iglesias

Any 2013

Avaluació de necessitats i disseny de la intervenció per a la reintegració social dels delinqüents sexuals d'alt risc.

Adaptació dels Cercles de Suport i Responsabilitat al sistema d'execució penal de Catalunya

César García Díez
Carlos Soler Iglesias

Març de 2013

Equip de treball

Direcció de la recerca:

Carlos Soler Iglesias

César García Díez

Equip de recerca:

Marta Carrasco Moreno

Laura Gilabert Pinal

Noemí Núñez Gumbau

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 No adaptada de Creative Commons](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.ca) el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.ca>

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi per generar obra derivada.

SUMARI

Introducció.....	7
1. Marc teòric.....	11
1.1. La delinqüència sexual i el seu abordatge.....	11
1.1.1. La reincidència dels delinqüents sexuals i els factors de risc	11
1.1.2. Elements clau en la reintegració social i el desestiment en el delicte	14
1.2. <i>Circles of Support and Accountability</i> . El model i la seva expansió a Europa. 16	
1.2.1. Inici de CoSA i el seu desenvolupament a Europa.....	18
1.2.2. Com funciona un cercle?	21
1.2.3. Avaluació de l'efectivitat i cost - benefici	31
1.3. L' abordatge de la delinqüència sexual a Catalunya	34
1.3.1. El context jurídic.....	34
1.3.2. L'avaluació de risc. El protocol RisCanvi.....	35
1.3.3. El programa SAC	36
1.3.4. La intervenció en el medi comunitari	36
1.3.5. El voluntariat als serveis penitenciaris.....	37
2. Recerca	38
2.1. Finalitat i objectius	38
2.2. Metodologia	38
2.2.1. Instruments	39
2.2.2. Estudi de la població	40
2.2.3. L'entrevista	44
2.2.4. Els focus grups	45
3. Resultats de l'estudi.....	52
3.1. La percepció dels operadors jurídics i socials (anàlisi de les respostes als focus grups)	52
3.2. La població actual dels delinqüents sexuals a Catalunya.....	58
3.2.1. Dades sociodemogràfiques.....	58

3.2.2. La condemna	60
3.2.3. El tractament.....	63
3.2.4. L'avaluació de risc amb el protocol RisCanvi	66
3.3. Necessitats de la població diana pel programa Cercles	71
3.3.1. Dades descriptives.....	74
3.3.2. Necessitats bàsiques	77
3.3.4. Recursos.....	79
3.3.5. Suport social	80
3.3.5. Risc i prevenció de recaigudes	82
3.3.6. Valoració del programa Cercles	84
4. Conclusions de l'estudi	88
5. El projecte CerclesCat	93
5.1. Hipòtesi del programa	93
5.2. Estructura del programa	94
5.2.1. Els imputs	94
5.2.2. El procés: l'activitat del cercle	103
5.2.3. Resultats i avaluació	117
5.3. Implementació del programa	117
5.4. Conclusions i propostes per l'adaptació del projecte Cercles a Catalunya.....	124
6. Referències bibliogràfiques.....	128
7. Annexes.....	131

Introducció

L'any 2006 hi havia als Estats Units més de 3.000 delinqüents sexuals que seguien internats malgrat haver finalitzat la totalitat de la seva condemna d'acord amb les lleis sobre el *civil commitment* (Aldhous, 2007). Segons aquestes lleis, tots aquells que han comés delictes greus han de ser sotmesos a una avaluació psiquiàtrica abans de ser alliberats per tal de determinar el nivell de risc que presenten. Si el risc és considerat alt, hauran de romandre internats a institucions psiquiàtriques especials fins que una nova avaluació determini que el risc ha disminuït. Aquesta és una de les mesures que s'apliquen a alguns països per tal de prevenir una nova reincidència com a part del que s'ha anomenat *un enfocament centrat en la protecció de la comunitat* (Petrunik i Deutschmann, 2008).

Segons Aldhous (2007), als Estats Units des de 1990, dels 3.646 individus que havien estat sotmesos al *civil commitment* només 427 havien estat alliberats a l'any 2004. Aquest fet, és més rellevant si tenim en compte que el mètode per decidir qui s'ha de sotmetre a aquest internament post-condemna i quan podrà ser alliberat, té un marge d'error considerable. Per prendre aquestes decisions, s'utilitzen escales de predicció de risc com la *Static 99R*, (Hanson, i Thornton, 2000) un instrument que permet identificar aquells subjectes que són qualificats d'alt risc al tenir una probabilitat de reincidència del 60%. Això, a la pràctica, suposa que no tots els subjectes que es mantenen en institucions psiquiàtriques, per presentar un alta probabilitat de reincidència, cometrien un nou delicte en cas d'ésser alliberats.

Com veiem, les polítiques de gestió del risc que responen al model centrat en la protecció de la societat ho fan en detriment a les necessitats dels delinqüents que acaben la condemna. Altres mesures utilitzades que segueixen la mateixa orientació són: l'obligació de constar en un registre de delinqüents sexuals, notificació a la comunitat de l'existència i identitat d'un delinqüent sexual en el seu entorn, o certes restriccions respecte a moviments i activitats del mateix.

Aquestes mesures, més enllà de la seva efectivitat en la prevenció de la reincidència, tenen un impacte important en l'exclusió social d'aquests

individus, per exemple el fet de prevenir al seu entorn social de la proximitat d'una persona que està etiquetat com a "delinqüent perillós" i restringir el seu retorn a la vida en llibertat, suposa importants limitacions per la seva reintegració social efectiva.

Alguns estudis empírics han avaluat l'efecte negatiu que tenen aquestes mesures en els seus destinataris (Lasher i McGrath, 2012; Robbers, 2009). Entre d'altres conseqüències negatives s'han trobat: la pèrdua d'habitatge o de feina, la pèrdua d'amistats, dificultats per establir relacions íntimes, haver estat amenaçats o assetjats, sentiments d'aïllament i de persecució, i poca esperança en el futur. Aquests factors no només dificulten el procés de reintegració social sinó que, a més, incrementen el risc de reincidència (Soler i García, 2009).

Aquest model ha tingut un major desenvolupament a Nord-amèrica i Regne Unit més que a l'Europa continental (Petrunik, 2002; Petrunik i Deutschmann, 2008). Tot i així, sembla ser que cada cop més, es dona una tendència creixent a legislar en aquesta línia d'acord amb la comprensible alarma social que provoquen aquests tipus de delictes. Aquí a Espanya, la introducció de la llibertat vigilada després de la condemna en la darrera reforma del Codi Penal o amb la presó permanent revisable a la futura reforma de la mateixa llei, semblen anar per aquest camí.

Com alternativa al model anterior, ja fa temps que molts autors proposen un model de justícia restaurativa que emfatitza el suport social per damunt del procés de desestiment mitjançant mesures de reintegració social i de reparació del dany social causat pel delicte (McAlinden, 2006; Bazemore i Erbe, 2003; Petrunik, 2002). Amb aquest model es proposen respostes al delicte que fan possible restaurar el dany produït en el teixit social, respectant les necessitats del delinqüent, la víctima i la comunitat; i que donen un paper actiu a la xarxa comunitària, així com, milloren la cohesió social. Així, les propostes de justícia restaurativa reconeixen la importància del **control social informal** com un element central en la prevenció de la delinqüència.

Seguint aquesta perspectiva de model de justícia restaurativa, el programa ***Cercles of Support and Accountability*** (CoSA o Cercles a partir d'ara), o Cercles de Suport i Responsabilitat en la seva traducció al català, és una alternativa per la prevenció de la reincidència dels delinqüents sexuals. Va començar a Canadà, a mitjans dels anys 90, a partir d'una iniciativa puntual d'acollida a Charlie, un delinqüent sexual d'alt risc que sortia en llibertat definitiva després d'haver complert 7 anys de condemna sense haver passat per llibertat condicional o cap altra mesura de transició de la presó a la llibertat. A petició de les autoritats penitenciàries, un pastor de la congregació *menonita* va reunir un grup de voluntaris per tal de donar suport al procés de reintegració d'en Charlie i alhora evitar que tornés a reincidir.

Posteriorment, es varen posar en marxa altres experiències semblants, totes amb bons resultats, fet que va atraure l'interès de les autoritats i de la comunitat acadèmica.

Actualment, hi ha un model *Cercles* definit i implementacions del mateix no només a Canadà, sinó també als Estats Units, Regne Unit, Holanda i Bèlgica. Així mateix, s'han fet avaluacions a Canadà, Estats Units i Regne Unit, les quals mostren la seva eficàcia en la reducció de la reincidència i, alhora, la seva rendibilitat econòmica.

De forma resumida, la intervenció consisteix en un grup de voluntaris coordinats per un professional que acompanyen a un delinqüent sexual (membre central; MC a partir d'ara) en el procés de reintegració. El cercle fa una triple funció: donar suport al procés de reintegració, ajudar al MC amb les dificultats que es troba durant aquest període; mantenir els objectius establerts del tractament; i assegurar que el MC es manté responsable (*accountable*) davant les autoritats i la comunitat per evitar situacions de risc de reincidència. Per poder desenvolupar aquestes funcions hi ha una coordinació constant entre el cercle, els responsables del tractament, les institucions de supervisió i control (*probation* i policia, principalment).

D'aquesta manera, el model CoSA concilia els objectius de protecció de la comunitat amb els de la justícia restaurativa. Suposa una modalitat d'intervenció amb delinqüents sexuals que millora els resultats dels programes

de tractament existents i desenvolupa un model comunitari de gestió del risc basat en l'evidència empírica. Alhora, integra l'acció professional amb la participació social.

Un dels autors del present treball va visitar el Regne Unit per tal de conèixer més a fons com funcionen els cercles en aquell país. Dintre de l'agenda del viatge, hi havia una visita al Ministeri de Justícia on s'havia programat una reunió amb el personal de la *Public Protection Unit*. Una de les qüestions que portàvem al guió per aquella reunió era saber què va motivar als responsables de la Justícia d'Anglaterra i Gal·les, ara ja fa més de 10 anys, a invertir recursos en Cercles. Quan varem fer la pregunta, la responsable de la unitat va mirar al seu interlocutor amb certa perplexitat i va respondre: "*perquè funciona per evitar la reincidència*". No calien més arguments; el programa Cercles funciona per donar resposta a un problema social molt important. Per això, val la pena l'esforç.

El sistema d'Execució Penal a Catalunya compta amb un bagatge sòlid en el tractament dels delinqüents sexuals, l'avaluació i gestió de risc, i la intervenció comunitària. Tot això, configura un context adient en el que la implementació dels Cercles pot millorar la prevenció de la reincidència dels delinqüents sexuals de risc.

El treball que es presenta a continuació inclou una revisió del model CoSA i la seva relació amb la gestió del risc de reincidència dels delinqüents sexuals. Primerament, s'estudiaran les característiques del context social i execució penal a Catalunya, així com s'analitzaran els principals trets de la població penitenciària susceptible a participar en el programa per així avaluar les possibilitats d'adaptació del model al nostre sistema. I, finalment, es proposarà un projecte d'implementació del programa.

1. Marc teòric

1.1. La delinqüència sexual i el seu abordatge

1.1.1. La reincidència dels delinqüents sexuals i els factors de risc

“Vivia sol des del 91 des de que va morir la seva mare. El pare morí abans. No tenia germans. La seva dona i la seva filla vivien a Guatemala. No tenia amics. Els amics han de ser més grans de 80 anys sinó els troba molt joves. Els amics se li moren.

Tenia una fusteria. Treballava sol, no tenia cap ajudant. Li agradava la feina però en tenia poca. Per ocupar el temps lliure, li agradava classificar les pel·lícules, el relaxava. També llegir i col·leccionar coses. Ho feia tot sol.

Es va aixecar tard, entre les 10 i les 10,30. Sempre dormia malament. (...) Va marxar de casa a passejar. (...) Va tornar molt decaigut. Frustrat, ja portava dies així.”

(Entrevista amb un intern sobre els antecedents de la darrera reincidència, Soler i García, 2009)

És molt alta la taxa de reincidència dels delinqüents sexuals? Es pot preveure?
Quins són els factors sobre els que s'hauria d'intervenir?

Les diferents investigacions coincideixen en que la taxa de reincidència dels delinqüents sexuals és més baixa que la de la resta. Salvant les diferències entre els diferents estudis i poblacions, podem afirmar que el promig de reincidència dels delinqüents en general està al voltant del 50% (Sánchez-Meca, 1996). A Catalunya, s'han dut a terme 3 investigacions obtenint taxes de reincidència penitenciària que es situen al voltant del 40% (Ferrer i Capdevila, 2009).

Pel contrari, quan s'estudien poblacions específiques d'autors de delictes sexuals s'han trobat resultats del 37% per qualsevol tipus de delicte i del 13,7% en delictes amb components de violència sexual (Hanson i Morton-Bourgon, 2004). Ferrer i Capdevila (2009) varen trobar que cap dels 25 subjectes de la seva mostra condemnats per aquest tipus de delictes havia tornat a reincidir al cap de 5 anys. Tot i això, aquest resultat no és generalitzable degut al petit nombre de delinqüents sexuals (25) dintre dels 1.403 casos estudiats. L'objectiu de la investigació era conèixer la reincidència penitenciària de la generalitat dels delinqüents i no tant de grups específics i concrets.

Amb la intenció d'avaluar les taxes dels delinqüents sexuals de les presons de Catalunya, Soler i García (2009) varen registrar els retorns a presó per nous delictes d'un total de 315 interns amb aquesta tipologia delictiva que havien estat alliberats entre 1998 i 2003. La proporció dels que varen tornar a presó per qualsevol tipus de delicte va ser del 19%, i un 5,8% va reincidir per delictes sexuals.

Afirmar a partir d'aquestes dades que aquest tipus de delinqüents tenen una freqüència relativament baixa de reincidència, amaga el fet que hi ha una part entre ells que tenen una alta probabilitat de tornar a cometre un nou delicte. Així, aquells que són qualificats com de risc molt alt mitjançant l'escala *Risk Matrix 2000* tenen una probabilitat del 50% de tornar a cometre un nou delicte sexual (Elliott i Beech, 2012). Pel que fa als interns de les presons de Catalunya, (Redondo, Navarro, Martínez, Luque i Antonio, 2005) varen trobar que dels interns que no havien seguit el programa de tractament específic, un 18,2% havia tornar a cometre delictes sexuals.

A l'estudi de Soler i García (2009), el 30,8% dels que havien estat condemnats per més d'un delicte sexual varen reincidir en aquests tipus de delictes. Com veiem, hi ha un grup especial de delinqüents sexuals que té una alta probabilitat de reincidència, entre un 20 i un 50% si atenem exclusivament als delictes d'agressió sexual. Un percentatge que és superior si tenim en compte la reincidència en qualsevol tipus de delicte.

És per aquestes raons que dos de les línies de treball més importants dels últims anys, pel que fa al tractament i la prevenció, han estat tractar de delimitar les característiques d'aquest grup d'alt risc i trobar els factors que han de ser objecte d'intervenció per evitar que tornin a reincidir: **els factors de risc**.

Actualment hi ha un bon nivell de coneixement sobre quins són aquests factors gràcies a la investigació que acumula dades de seguiment de milers d'individus mitjançant la metodologia estadística de **metaanàlisi** (Hanson i Harris, 1998; Hanson i Bussière, 1998; Hanson i Morton-Bourgon, 2004; Mann, Hanson i Thornton, 2010).

Hi ha dos tipus de factors de risc: **els factors estàtics** que són aquells que formen part del bagatge del subjecte i que no es poden canviar. Serien, per exemple, els antecedents delictius, haver rebut maltractaments durant la infància, o tenir trastorns de personalitat. L'altre tipus, **els factors dinàmics**, són aquells que poden evolucionar i que tenen una gran rellevància pel tractament ja que es poden canviar. D'aquesta manera, els programes que avaluen els factors dinàmics o *necessitats criminogèniques* en els subjectes i adapten la intervenció per modificar-les seran els més efectius per evitar la reincidència (Andrews, Bonta i Hoge, 1990; Hanson, Bourgon, Helmus i Hodgson, 2009).

A continuació descriurem alguns dels factors dinàmics més destacats a la investigació recent. Són aquelles característiques de les que hi ha evidència empírica clara respecte al seu valor predictiu d'un nou delicte en aquells subjectes que les presenten, i que, com a tals, formen part dels continguts dels programes més efectius:

- **Actituds que justifiquen el delicte.** Són creences que justifiquen o excusen l'activitat sexual delictiva. (per exemple la relació sexual entre un nen i un adult no és nociva per ells, s'excusen dient que el sexe forçat és excitant per algunes dones,...)
- **Sentiments de greuge o hostilitat.** Percepció d'haver estat tractat malament pel món, sentiments de que els altres són responsables dels seus problemes, desitjos de castigar als altres com a conseqüència.
- **Baixa autoestima.** Insatisfacció amb la pròpia persona, visió d'un mateix com incompetent, rebutjat, amb poca vàlua.
- **Preocupació sexual.** Interès desproporcionadament intens pel sexe que domina la motivació, el funcionament psicològic i les relacions interpersonals.
- **Pobre capacitat de resolució de problemes.** Dificultats cognitives per generar i identificar solucions efectives als problemes de la vida diària. Les solucions que posa en pràctica, per tant, són disfuncionals ja sigui mitjançant reaccions impulsives o agressives, o refugiant-se en la sexualitat per calmar el malestar psicològic i evadir-se.

- **Estil de vida impulsiu i antisocial.** Amb pobre autocontrol, inestabilitat crònica per mantenir una feina i habitatge o amb plans de futur no realistes. Implicació en activitats i situacions de risc: abús de substàncies, temps lliure sense propòsit, apropament a situacions on hi ha víctimes potencials.
- **Manca de preocupació pels altres.** Insensibilitat respecte als altres. Tendència a implicar-se en relacions més instrumentals que afectives.
- **Absència de relacions íntimes amb adults.** Es sent incapaç o no vol tenir relacions afectives. Quan aquestes existeixen hi ha un nivell alt de conflicte o infidelitat.
- **Influències socials negatives.** Tenir una xarxa social on predominen individus que s'impliquen en el delicte, promouen la conducta delictiva, o debiliten el control de la conducta del delinqüent.
- **Aïllament social.** No tenir amics, connexions dèbils amb els altres, o sentir-se rebutjat.

Aquestes condicions que acabem de veure, tot i ser dinàmiques, es mantenen estables amb el temps si no hi ha una influència externa o una decisió ferma de canvi per part de l'individu. No obstant, alguns autors (Hanson i Harris, 1998) proposen que, durant el procés que dóna a un nou delicte, hi ha canvis a curt termini que poden ser indicadors d'un risc imminent: són els **factors dinàmics aguts**. Són canvis en la situació o el comportament del subjecte, com l'augment en el consum de drogues, conflictes interpersonals o canvis aguts en l'estat d'ànim, que poden servir com a senyal d'alarma i per aquesta raó poden ser de gran utilitat durant la supervisió en la comunitat.

Per tant, un model efectiu de gestió del risc haurà de posar les condicions per la modificació dels factors dinàmics més estables i per la supervisió dels canvis més immediats que anticipen un risc imminent d'un nou delicte.

1.1.2. Elements clau en la reintegració social i el desestiment en el delicte

El model predominant pel tractament dels delinqüents sexuals durant les últimes dues dècades ha estat el de **prevenció de recaigudes** (Laws, 2003). Es fonamenta en la idea de que el subjecte ha d'aprendre a detectar i evitar la

cadena d'esdeveniments que acaben en la comissió d'un nou delictes. Així s'analitzen les situacions que augmenten el risc (trobar-se sol sense res a fer, per exemple), estats emocionals i cognitius (pensaments reiterats sobre com és d'injusta la seva situació i els sentiments de ràbia i desesperança que els acompanyen), conductes aparentment irrelevantes (conduir sense rumb fix), fallades (tenir fantasies sobre apropar-se a una possible víctima), sentiments de pèrdua de control (creure que ell no és capaç de fer res per aturar el procés), trobar-se en situacions d'alt risc (trobar una noia sola pel carrer) i actuar de forma impulsiva fins la recaiguda (agredir a la víctima).

El tractament ajuda als subjectes a reconèixer tots aquests processos quan es donen i a actuar per tal d'evitar-los o escapar quan es troba en una situació d'alt risc. Alhora, s'entrena als subjectes per tal de millorar les seves competències per les relacions interpersonals o resolució de problemes, entre d'altres, que li permetran fer canvis en l'estil de vida i afrontar les situacions de risc (Laws,1989).

La investigació sobre aquest tipus de tractaments ha demostrat que poden reduir la reincidència (Lösel, 2004; Schmucker i Lösel, 2008; Marshall i McGuire, 2004). A partir d'estudis que comparen els resultats obtinguts entre subjectes que han estat tractats en comparació amb els que no, s'ha demostrat l'eficàcia d'aquests tractaments.

Sense negar l'eficàcia d'aquest model, hi ha darrerament alguns autors que proposen un canvi de perspectiva en la forma d'abordar la prevenció de la reincidència. La idea és estudiar el procés que han seguit aquells delinqüents que han deixat de delinquir per tal de conèixer quins són els processos clau que hi intervenen. Aquesta perspectiva, que es centra en el procés de desestiment, pot aportar millores importants a l'organització de les intervencions, especialment quan es fan a la comunitat un cop s'ha finalitzat la condemna.

Mc Neill (2009), destaca 3 factors clau en el procés de desestiment:

- **El desenvolupament del capital humà:** Capacitats de les persones que les fan més competents per adaptar-se al seu entorn i canviar a un estil de vida prosocial.
- **El desenvolupament del capital social:** Correspon a la qualitat de la xarxa social que el permet establir relacions íntimes i afectives, trobar recursos externs, implicar-se en nous estils de vida i noves experiències.
- **La transició en l' identitat narrativa del subjecte:** Són les cognicions que té l'exdelinqüent respecte a ell mateix com algú que ha canviat de vida, que és valuós per les persones que l'envolten i que està lligat a elles. Aquesta identitat va acompanyada de noves motivacions pel manteniment del canvi.

Altres autors donen importància a la disponibilitat de recursos com, tenir feina o habitatge com a condicions necessàries en el procés de reintegració, tot i que no tinguin una relació directa amb la gènesi de la conducta delictiva.

En conseqüència, d'acord amb Mc Neill (2009), les intervencions han de posar atenció als contextos comunitaris, socials i personals en els que es situen els processos de canvi i els obstacles que els dificulten. No és suficient amb construir la motivació, habilitats o capacitats pel canvi, ja que el canvi depèn també de les oportunitats. És vital desenvolupar el capital social per potenciar el desestiment.

Una intervenció que es situï en el context social del subjecte per tal de generalitzar els aprenentatges adquirits amb el tractament, desenvolupar el seu capital social, i que ofereixi oportunitats pel canvi, és coherent amb el que sabem sobre el procés de desestiment. El model Cercles compleix amb aquests requeriments.

1.2. *Circles of Support and Accountability.* El model i la seva expansió a Europa.

“Era juny de 1994 i el Dr. Bill Palmer, un psicòleg d'una de les nostres presons federals, estava preparant a Charlie per tornar a la comunitat després d'haver complert dia a dia la seva condemna de 7 anys per un delictes sexual comés amb un noi. Jo coneixia a Charlie des de feia 15 anys gràcies al meu treball previ amb un voluntari religiós (ministry of friendship) que vinculava interns amb mentors (sponsor) cristians.

En aquell moment estava servint com a pastor a una petita congregació menonita a Hamilton, una ciutat productora d'acer de menys de 500.000 habitants.

Bill m'havia cridat alguns mesos abans preguntant si podríem portar a Charlie a una granja menonita quan fos alliberat, a una llar acollidora i sense nens. Ell tenia 41 anys però havia crescut a cases d'acollida i grans institucions on ell mateix havia patit abusos sexuals quan era un nen.

Va ser impossible ubicar a Charlie a una granja però li vaig dir a Bill que probablement podríem crear un "cercle de suport" per Charlie a Hamilton. Vaig buscar membres de la meua congregació y comunitat per formar part d'un petit cercle de manera que Charlie pogués tenir algú a la comunitat on vivia, com una família substituïda. Varem anomenar informalment al nostre grup "Els Àngels de Charlie".

No teníem ni idea on ens estàvem ficant!

Al principi, quant tot va començar, no varem concebre això com un programa. Simplement volíem fer alguna cosa per ajudar a un home, Charlie. Jo també sabia que si no es feia res hi hauria una altra víctima.

Dos dies després de la seva sortida de presó, la policia havia facilitat la seva foto a la premsa i havia avisat a la comunitat de la seva presència entre nosaltres. Va ser primera plana de la premsa. Un titular deia "Carrers de la Por". Els consells escolars van fotocopiar el comunicat de premsa i el varen fer arribar a les escoles de primària de la nostra regió. Quan el fulletó va arribar al pupitre del meu fill de 8 anys, el va agafar i va anunciar: "el conec! va estar sopant a casa nostra anit"

La policia va muntar un dispositiu de vigilància de 24 hores sobre Charlie perquè estaven segurs de que tornaria a reincidir en un període curt. Després varem saber que el cost de la vigilància durant 6 setmanes va ser de més de 35.000 dòlars de 1994. Tot aquest enrenou a la comunitat va provocar tensió a la nostra petita comunitat. Varem tenir dos reunions de la congregació a les quals tothom estava convidat a parlar. Es va expressar la por pels nostres nens. Quins recursos teníem com a comunitat petita per fer front a aquest problema tan complex i polèmic?

En el mig de la discussió, Eleonor, un dels membres més vulnerables de la nostra comunitat, va aixecar la veu per dir: "si Jesús no m'hagués acollit, on estaria avui?" El grup va decidir unànimement acollir a Charlie, reconeixent que tots hauríem de treballar units per ajudar-lo a evitar situacions problemàtiques.

El cercle de Charlie es trobava amb ell amb regularitat. Contactàvem amb ell individualment cada dia, acompanyant-lo a la bugaderia, a fer la compra i a trobar mobles pel seu apartament. I escoltaríem, escoltaríem, escoltaríem.

Durant les primeres 6 setmanes, cada cop que trèiem a Charlie del seu apartament detectius de delictes greus en dos cotxes camuflats ens seguien a tot arreu. De fet, el detectiu principal va assistir a alguna de les nostres reunions de cercle i, poc a poc, la policia va anar recolzant el que estàvem tractant de fer.

El cercle de suport de Charlie va assolir diferents rols: defensant-lo davant el sistema per assegurar els beneficis que eren seus per dret; confrontant a Charlie amb les seves actituds i conducta, acompanyant-lo en situacions d'emergència; donant-li suport econòmic quan el seu gatet va necessitar ser operat d'urgència; mediant en els conflictes propietari - inquilí; i celebrant aniversaris, fites i tots els petits avenços en el viatge de Charlie cap a la seva reintegració.

Dins del cercle es va sentir profundament una doble responsabilitat: esdevenir una comunitat acollidora per Charlie en el mig de l'hostilitat de la comunitat més amplia, però també una comunitat responsable, preocupada perquè no n'hi hagués més víctimes. Sempre varem tenir l'esperança de que la nostra presència pogués impedir una situació en la que un altre nen pogués ser agredit. Tres mesos després que Charlie hagués tornat a Hamilton, un altre delinqüent de perfil greu anomenat Wray va tornar a la ciutat de Toronto i col·legues que havien estat observant i donant suport als nostres esforços a Hamilton, varen crear el segon Cercle de Suport i Responsabilitat. Abans que ens adonéssim, havia començat un moviment - una resposta basada en la comunitat que permetia a ciutadans ordinaris desplaçar-se des del rebuig basat en la por cap a una implicació activa i compassiva, amb el recolzament de professionals experts per a crear refugis on delinqüents menyspreats podien ser tractats amb respecte però també amb responsabilitat.

Tant Charlie com Wray varen viure amb malalties cròniques. Charlie va viure autònomament a Hamilton durant 12 anys fins que va morir d'un atac de cor. Wray va viure durant 14 anys a Toronto abans de sucumbir a un càncer. Cap dels dos va cometre un altre delicte. Pels dos la seva comunitat de suport es va mantenir ferma i va emergir un profund sentiment de cura mútua que ens va transformar a tots.

A "Tatuatges en el Cor" Fr. Gregory Boyle escriu sobre una vida dedicada com a capellà als membres de bandes a Los Angeles: "Quin és el secret de la resiliència?", pregunta "En part, és la cura i atenció amorosa per part d'un adult. És la comunitat d'amor incondicional que representa l'autèntic Deu, sigui quina sigui la seva essència."

Cercles de Suport i Responsabilitat és precisament això - sistemes de provisió de resiliència per delinqüents i comunitats que estan tractant d'ajuntar les peces novament. Sovint, la resposta natural, visceral a les nostres comunitats és reclamar l'exclusió quan un delinqüent torna de la presó. Com a cercles d'amor incondicional i resistent podem tenir un impacte increïble en la restauració de la integritat just on vivim.

Estic impressionat i inspirat de veure com vosaltres a la comunitat d'Europa heu participat d'aquest moviment. Tinc confiança en que afegireu un sorprenent relat de gràcia.

Harry Night, Toronto, setembre 2011

(Pròleg al European Handbook of CoSA: Circles Europe: Together for Safety, 2011)

1.2.1. Inici de CoSA i el seu desenvolupament a Europa

El text anterior explica de primera mà l'inici de l'experiència Cercles a Canadà. Va començar com una iniciativa duta a terme per una organització religiosa local i avui encara té una forta dependència de comunitats religioses en coordinació amb els serveis correccionals de Canadà. Després de l'èxit de les primeres experiències, la fiscalia general va finançar l'expansió d'altres projectes locals.

Cada projecte rep guiatge i supervisió per la divisió d'assumptes religiosos dels serveis correccionals de Canadà. L'any 2011 hi havia 200 cercles en

funcionament a aquest país. Des de 2010 hi ha en marxa un projecte nacional amb una durada de 5 anys que té com a objectiu finançar 50 nous cercles per any i dur a terme una avaluació independent sobre l'eficàcia del programa. Aquest projecte està finançat i coordinat per una organització nacional: *Canada's National Crime Prevention Centre*.

Entre les particularitats del model Cercles a Canadà estan la seva forta vinculació a organitzacions i valors religiosos i el perfil dels subjectes que hi participen. El membre central acostuma a ser un delinqüent sexual que ha finalitzat completament la condemna (*Warrant Expiry Date*) i qualsevol vinculació amb les institucions d'execució penal.

L'any 2002, una altra organització religiosa, *els quàquers*, es va interessar per la seva implantació al Regne Unit. Varen proposar al Ministeri de Justícia que financés l'aplicació de 3 projectes pilot a Anglaterra i Gal·les.

A partir d'aquests pilots i en vista del seu bon funcionament, l'any 2008 es varen constituir dues organitzacions, la ***Lucy Faithfull Foundation*** i ***HTV Circles***, per la seva implementació al país. També el mateix any, es va fundar amb el suport del Ministeri de Justícia, ***Circles UK***. Aquesta és una organització nacional que coordina i dóna suport al desenvolupament dels projectes locals. Les seves funcions són:

- Formació, guiatge i acreditació dels projectes locals o regionals
- Avaluació dels projectes en funcionament per tal de mantenir els estàndards de qualitat
- Representació davant de les institucions i mitjans de comunicació del model Cercles a Anglaterra i Gal·les

En l'actualitat, hi ha 11 organitzacions que mantenen en funcionament 72 cercles a finals de 2012.

El model Cercles al Regne Unit manté algunes diferències amb el que opera a Canadà. En primer lloc, la seva gestió és independent d'estructures religioses. *Circles UK* és una organització sense ànim de lucre (*charity organization*) que rep el suport del Ministeri de Justícia. Les organitzacions que operen els cercles a nivell local o regional són també entitats de característiques semblants que obtenen el seu finançament de diverses fonts. Es coordinen

amb les institucions locals de serveis socials i de seguretat pública. Entre aquestes cal destacar els anomenats MAPPA (*Multiagency Public Protection Agency*).

Els MAPPA agrupen els serveis de *probation* i policia juntament amb altres serveis públics per tal de dur a terme la supervisió i suport dels delinqüents que compleixen mesures penals a la comunitat i que presenten un risc alt de reincidència o de dany. Depenent de les característiques de cada cas, hi participen “altres agències” responsables de serveis com salut mental, benestar social, o altres. Les organitzacions que gestionen els cercles formen part dels MAPPA mitjançant el coordinador. Aquest professional informa del procés que segueix el membre central, així com, quan es donen conductes de risc o trencament de les condicions de supervisió. Els voluntaris estan obligats a informar sempre que es dona un d'aquests supòsits.

L'any 2009, el *Centre for Public Safety and Criminal Justice* de la Universitat Avans va proposar als serveis de *probation* d'Holanda iniciar un pilot a aquest país. Es va implementar un projecte finançat pel govern que va comptar amb el suport i guiatge de *Circles UK*. El membre central a Holanda és escollit entre els que es troben en llibertat condicional i han fet algun tipus de tractament. A finals de 2011 hi havia 4 projectes regionals i 16 cercles en funcionament, coordinats per ***Circles NL***.

Circles NL junt amb *Circles UK*, els serveis de *probation* de Bèlgica, la Universitat de Tilburg i l'Organització Europea de Probation (CEP) varen aconseguir per 2010 - 2011 finançament del programa de la Unió Europea Daphne III per tal de desenvolupar un model europeu Cercles i expandir la implementació a Europa. Gràcies a aquest programa està en inici la implementació de Cercles a Bèlgica.

L'any 2013 la Comissió Europea ha concedit una nova subvenció en el marc del programa Daphne III per l'expansió a altres països de Cercles, la creació d'una xarxa europea que coordini el desenvolupament del model i els estàndards d'aplicació, i per la recerca i difusió de resultats. Al nou projecte

europèu anomenat **Circles 4EU** s'han afegit 6 països més: Bulgària, Letònia, Irlanda, França, Hongria i Catalunya.

La investigació que aquí es presenta proporciona informació sobre el model Cercles i la seva adaptació al nostre sistema d'execució penal que servirà per planificar la seva implementació.

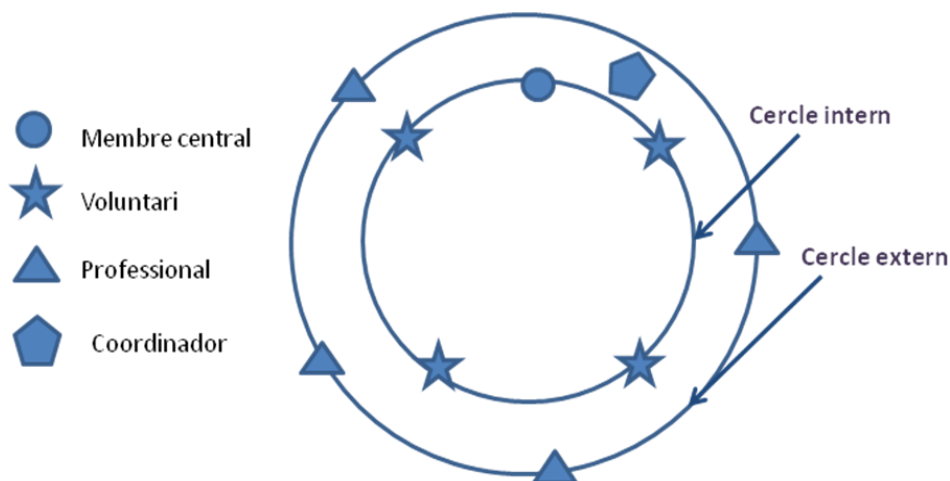
1.2.2. Com funciona un cercle?

A continuació es descriuran els principis en que es fonamenten els cercles, la seva estructura i funcionament. El *European Handbook of CoSA* (Höing, 2011) i el *National Coordinators Training* (Circles UK, 2011), recullen els continguts principals, tot i això una part de la informació s'ha obtingut mitjançant els diferents contactes mantinguts amb l'organització *Circles UK*.

La finalitat dels Cercles de Suport i Responsabilitat és la prevenció d'un nou delicte mitjançant l'abordatge d'alguns dels principals factors de risc per la reincidència: aïllament social i soledat emocional.

Un cercle està format per un delinqüent sexual de risc mig o alt, acompanyat d'un grup de 3 a 6 voluntaris que han estat formats específicament per aquesta tasca. El MC i els voluntaris (**cercle intern**) es troben amb una freqüència setmanal. Els voluntaris li donen suport modelant comportaments prosocials, oferint suport emocional i assistint-lo amb necessitats pràctiques. Alhora, l'ajuden a mantenir-se responsable davant la comunitat i les autoritats al desafiar les seves actituds, creences i conductes favorables al delicte. Els voluntaris són assistits per un **Cercle Extern** de professionals. Els voluntaris fan arribar les seves preocupacions als professionals, els quals, quan és necessari, poden prendre les mesures adients per prevenir que el MC cometi un nou delicte. Aquesta comunicació es fa mitjançant el coordinador del cercle que té la funció d'intermediari entre el cercle intern i l'extern a la vegada que supervisa i dona suport al procés del cercle.

Figura 1. Estructura d'un cercle*

* font: European Handbook of CoSA

Funció del cercle

Com influeix un cercle en el procés de desestiment? Què és el que fan els voluntaris en coordinació amb els professionals per impulsar el canvi?

Saunders i Wilson (2003) descriuen tres mecanismes que contribueixen a la prevenció de la reincidència: *suport, manteniment i supervisió*, que estan fortament relacionats amb la teoria del desestiment com a procés. D'acord amb aquesta teoria, l'acció del cercle va dirigida a la construcció i enfortiment del capital humà i social, i al desenvolupament d'una identitat narrativa positiva.

El capital social es construeix a l'oferir una xarxa social substituïda que ajuda al desenvolupament de la xarxa social "natural" del subjecte. El creixement del *capital humà* (habilitats socials, estratègies d'afrontament, habilitats d'autoregulació) s'aconsegueix a l'actuar els voluntaris com a models de conducta, mantenir al MC responsable de les seves accions, i animant-lo a practicar les habilitats i estratègies que ha après en el tractament per delinqüents sexuals. També, li ofereix un espai segur on pot integrar la seva història personal en un relat sobre ell mateix que no comporta necessàriament el rebuig dels altres, sempre que es faci responsable dels seus actes i s'impliqui

en un esforç de canvi, es construeix *una nova identitat narrativa*. El rol de supervisió dels professionals (*probation*, policia...) es complementa amb la confrontació que fan els voluntaris amb el MC sobre conductes i actituds que el poden posar en risc i donar lloc a retrocessos en el tractament.

D'altra banda, l'intercanvi regular d'informació entre el cercle intern i el cercle extern fa possible una intervenció immediata abans que es produeixi un nou delictes.

Figura 2. El model de canvi CoSA *

* font: European Handbook of CoSA

Així, els tres mecanismes d'acció del cercle fan possible el canvi en els factors dinàmics de risc i el desenvolupament de noves cognicions, emocions, conductes i xarxes socials que afavoreixen la integració.

Hi ha dos compromisos bàsics que comparteixen tots aquells que participen en un cercle: **no hi ha secrets i no més víctimes**. D'aquesta manera tant el MC com els voluntaris saben que quan accepten participar en un cercle es comprometen a mantenir una comunicació fluida entre totes les parts implicades per tal que qualsevol informació rellevant sigui compartida entre el cercle intern i el cercle extern. Així mateix, són conscients que, el primer objectiu per tots els implicats és evitar que es torni a produir una nova

victimització. Aquests dos compromisos satisfan els interessos de totes les parts; **l'exdelinqüent** que s'ha compromès en la seva rehabilitació i que vol ser acceptat de nou per la seva comunitat; **les víctimes** que saben que els cercles suposen un esforç per evitar més patiment; i la **comunitat**, representada pels voluntaris i les institucions que es responsabilitzen conjuntament per aconseguir una millor cohesió social i seguretat pública.

El membre central

Tant al model canadenc com a l' europeu, la participació en un cercle és voluntària. El MC ha d'acceptar els dos compromisos bàsics: **No hi ha secrets i No més víctimes**. Això implica un reconeixement, si més no parcial, del delicte i la voluntat de canviar a un estil de vida prosocial al marge del delicte. A canvi rebrà el suport de membres de la comunitat per superar les dificultats que es trobi en aquest procés i serà reconegut com un membre valuós d'aquesta. En el cas del Regne Unit i Holanda, els MC estan en llibertat condicional mentre participen en un cercle, a diferència del que succeeix a Canadà. Això fa que, tot i la voluntarietat, sigui inevitable que el procés seguit en el cercle, tant en positiu com en negatiu, afecti a les decisions sobre la mesura penal.

La intervenció va dirigida a persones que han comés delictes i que presenten, en el moment de la sortida, un risc moderat o alt.

Alhora han de presentar mancances que es corresponguin amb el tipus de suport que ofereix CoSA: manca de suport social, baixa autoestima, sentiments d'aïllament, o dificultats per accedir a les condicions materials per la integració (habitatge, treball, autonomia...).

A continuació, es presenten els criteris que ha de complir un delinqüent sexual per a ser seleccionat com a membre central d'un cercle.

Taula 1. Criteris de selecció del membre central

Criteris d'admissió	Criteris d'exclusió
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voluntarietat ▪ Reconeixement del delictes ▪ Voluntat de canvi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Personalitat antisocial o psicopatia ▪ Negació total del delictes ▪ Dèficits cognitius que impossibiliten el seguiment del programa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estar disposat a compartir informació sobre el delictes i els factors personals de risc ▪ Estar avaluat com a risc mig o alt ▪ Haver fet tractament ▪ Comptar amb un pla de prevenció de recaigudes ▪ Necessitats de suport social	

Com veiem, per tal de dur a terme un cercle, és necessari: que hagi fet un tractament abans de sortir de presó, que aquest tractament tingui continuïtat durant el procés de supervisió comunitària, que s'hagi aplicat un protocol d'avaluació de risc, i que hi hagi un pla de prevenció de recaigudes compartit amb el cercle.

Els voluntaris

Els voluntaris formen el nucli del cercle intern i són la clau del procés CoSA. És molt important que pertanyin a l'entorn social proper al MC, atès que són els representats de la seva comunitat i han d'estar connectats amb aquesta. No cal un bagatge professional o educatiu específic, però si tenim en compte la tasca que tenen encomanada, està clar que el procés de selecció i formació són clau. En primer lloc cal que tinguin un bon nivell de competències personals i socials, entre les que destaquem les següents:

Taula 2. Competències personals del voluntari

Actituds, creences i qualitats que es requereixen dels voluntaris

- Bona capacitat per ser empàtic
- Confiança en la Justícia Restaurativa
- Habilitat per diferenciar l'individu de la conducta. Ser capaç d'escoltar sense jutjar, quan correspon
- Bona disposició per treballar en equip
- Habilitats de comunicació
- Cert grau de pensament analític
- Capacitat de solució de problemes
- Capacitat per gestionar emocions de forma apropiada
- Estil de vida equilibrat
- Ser capaç de mantenir els límits en la relació
- Respectuós i constructiu
- Disposició a treballar amb professionals mantenint un equilibri entre les funcions de suport i supervisió
- Disposició a acceptar la supervisió
- Compromís per complir amb les normes i procediments del programa
- Iniciativa

Un factor molt important a tenir en compte en la selecció és els motius que el porten a participar en un cercle. Entre les motivacions més comunes i adequades per aquesta tasca estan les següents:

Taula 3. Motivacions del voluntari

Possibles motivacions dels voluntaris

- Creences religioses
- Interès per créixer professionalment
- Estar compromès amb la seguretat dels nens a les comunitats locals
- Supervivent d'un abús sexual
- Buscar formes constructives d'abordar l'abús sexual
- El desig de fer la comunitat més segura
- El desig de què no hi hagi més víctimes

El fet de comptar amb voluntaris que han patit abusos sexuals pot ser un dels criteris més controvertits. Hem preguntat als responsables dels projectes a Anglaterra i segons la seva experiència, persones amb aquests antecedents poden funcionar, sempre i quan hagin elaborat de forma adequada l'experiència traumàtica i facin un plantejament equilibrat de la seva actitud davant un agressor sexual.

A més d'aquestes característiques generals, a l'hora d'escollir el grup de voluntaris que formarà un cercle concret, cal que el grup s'ajusti al perfil del membre central. En aquest sentit és molt important que hi hagi diversitat respecte a les edats, sexe, formació, recursos personals i competències, de manera que puguin adaptar-se a les necessitats de l'individu i alhora oferir un ventall variat de recursos i models de conducta.

Rols i responsabilitats dels voluntaris

L'enfocament que es dóna al procés de selecció i formació ve determinat per la funció que han de fer. Seguint el model de Cercles vist anteriorment, cal que estiguin preparats per oferir suport moral i instrumental al membre central, que siguin capaços de formar part de la xarxa de supervisió, i que ajudin al subjecte a mantenir els seus objectius respecte al tractament i estil de vida.

El procés de selecció

El procediment de selecció dels voluntaris està dissenyat per a que tant els voluntaris com els responsables del projecte puguin decidir si l'aspirant es pot adaptar al rol requerit i si aquest satisfarà els seus interessos. Aquest és un procés pautat al "Codi de Pràctiques de Cercles" i al manual de procediments.

La idoneïtat del voluntari s'avalua durant tot el procés que comença amb el primer contacte i acaba amb una entrevista final i la comprovació dels antecedents penals. A més, tot el procés de selecció i formació inicial ha de servir perquè l'aspirant a voluntari conegui el funcionament del cercle i el que s'espera d' ell o ella. Alhora, també està pautat el procediment per a que un voluntari abandoni un cercle tenint cura de la integritat; del seu funcionament i de les persones implicades.

El procés de selecció segueix les següents fases:

1. Entrevista prèvia a la formació per valorar les motivacions per ser voluntari. Se'ls dóna informació bàsica sobre el projecte i un formulari amb informació bàsica sobre l'aspirant.
2. Formació de 2 dies. L'objectiu és que els voluntaris puguin decidir sobre la seva participació amb suficient informació. També serveix per seguir amb el procés de selecció.
3. Després de la formació se'ls demana que presentin documentació que acrediti la seva identitat i adreça. Es consulten els antecedents penals i s'omplen nous formularis.
4. Entrevista posterior a la formació amb un coordinador. Es dóna l'oportunitat per a que les dues parts ampliïn informació sobre temes que puguin haver quedat pendents.
5. Comprovació de referències i antecedents penals.

Pel que fa al procediment de sortida:

- El voluntari pot demanar una entrevista de revisió amb el coordinador per acordar una estratègia de sortida.
- El voluntari pot demanar una entrevista de valoració amb el coordinador un cop ha finalitzat la seva participació al cercle.
- El voluntari pot demanar ser derivat a un servei de *counseling* si es considera apropiat.
- El coordinador pot facilitar una reunió de tancament amb el cercle si es considera apropiat.

La formació

Com ja s'ha comentat, hi ha un seminari de formació inicial amb una durada de dos dies. Els continguts d'aquest seminari són:

- Tipologia de delinqüents sexuals
- Coneixements bàsics de les lleis
- Actituds davant els mitjans de comunicació i el públic
- Conceptes bàsics de cercles

- Rols i responsabilitats dels voluntaris
- Límits personals i estratègies d'afrontament
- Comunicació i intercanvi d'informació
- Confidencialitat
- Coordinació amb recursos

A més de la formació inicial, periòdicament es realitzen seminaris d'una jornada en els que, amb la col·laboració d'especialistes, es tracten temes rellevants que aniran apareixent a mesura que el cercle es desenvolupa i forma.

Supervisió i suport

El programa preveu un protocol per assegurar una adequada supervisió dels voluntaris per part del coordinador, així com per identificar quin és el suport que han de rebre. Els components d'aquest protocol són els següents:

- Un procediment de revisions individuals coordinador - voluntari
- Normes sobre actes de les reunions i contactes amb el MC
- Protocol per la col·laboració amb institucions i d'intercanvi d'informació.
- Notificacions de situacions de risc
- Procediments de consulta del voluntari a l'organització
- Guia d'autocura i preservació de límits personals
- Protocol de seguretat durant l'activitat i els contactes amb el MC
- Procediment disciplinari i de queixes

A més, els voluntaris reben una compensació econòmica per totes les despeses que comporta la seva activitat (desplaçaments, activats amb el MC), telèfon mòbil per les comunicacions amb el MC, coordinador i altres membres del programa; i una assegurança.

El coordinador

És el professional que fa de pont entre el cercle intern i el cercle extern, entre els voluntaris i els professionals. A més té la missió d'organitzar el cercle, dirigir i supervisar el seu funcionament i donar suport als voluntaris.

Per dur a terme aquesta tasca es requereix, per una banda, competències professionals de lideratge i treball en equip, i per l'altra, preparació en la intervenció, avaluació i gestió de risc amb delinqüents sexuals.

Les seves funcions principals són:

- Juntament amb altres professionals, avaluar i seleccionar al delinqüent sexual proposat per formar part d'un cercle.
- Participar en la formació i selecció dels voluntaris.
- A partir de l'avaluació de les necessitats del membre central, configurar el grup de voluntaris que conformaran el cercle intern.
- Preparar tots els aspectes pràctics previs a l'inici del cercle.
- Organitzar i coordinar les primeres reunions entre els voluntaris sense el MC, i assistir a la primera trobada del cercle complet. Posteriorment, participar en algunes reunions i suggerir als voluntaris intervencions a dur a terme.
- Dur a terme, conjuntament amb els voluntaris, avaluacions trimestrals del risc dinàmic del MC.
- Rebre i recollir tota informació de les reunions, contactes i activitats que comporta el cercle mitjançant actes que fan els voluntaris
- Participar en reunions mensuals amb el cercle extern. És l'encarregat de transmetre informació periòdica sobre l'evolució del MC, i informació puntual sobre qualsevol esdeveniment significatiu al cercle extern.
- Supervisar i donar suport als voluntaris de forma individual.
- Atendre consultes i resoldre qualsevol incidència que es pugui produir en un cercle.

El cercle extern

Està format pels professionals que supervisen al MC en la comunitat, apliquen el tractament i donen assistència en altres necessitats. Generalment, al Regne

Unit i Holanda està format per:

- El terapeuta
- Oficial de *probation*
- Policia local
- Altres institucions o agències de serveis socials

Als inicis del cercle és convenient que els professionals i els voluntaris mantinguin trobades per conèixer-se mútuament, clarificar expectatives i límits de rols respectius. A més, el cercle extern funciona com a consell assessor del cercle intern.

El procés d'un cercle

En general cada cercle té una durada d'un any i mig i, durant aquest temps passa per diferents fases. Després de la conformació del cercle, mitjançant l'avaluació i selecció del MC i la formació i selecció dels voluntaris, es posa en marxa el procés.

1.2.3. Avaluació de l'efectivitat i cost - benefici

Tot i que, encara, hi ha poques avaluacions del model Cercles, els resultats obtinguts indiquen que l'aplicació del programa Cercles amb delinqüents sexuals de risc mig o alt són efectives en la reducció de la reincidència. Elliot i Beech (2012), en una revisió de les avaluacions fetes a Canadà, obtenen un promig de reducció de la reincidència en delictes sexuals del 61% per un període mitjà de seguiment de 3,5 anys. Pel que fa a la reincidència violenta en general (sexual o no sexual), el programa CoSA obté una reducció del 50% amb un període de seguiment de 3,75 anys. També s'ha estudiat la relació cost - benefici de l'aplicació del programa Cercles.

Aquestes avaluacions fan una estimació de l'estalvi econòmic en despeses d'empresonament i pel funcionament del sistema penal que s'obté com a resultat de la reducció de la reincidència que implica l'aplicació de cercles. Comparen aquest benefici amb el cost que té la implementació del programa. Elliot i Beech (2012), calculen que per cada *lliura* invertida en el programa s'obtindria un benefici net del 18%. Duwe (2012) va fer aquest mateix càlcul amb una aplicació del programa a Minnesota (USA), i obté una reducció dels costos del 82%.

Així, podem concloure que el programa CoSA té un alt nivell d'eficàcia en la reducció de la reincidència alhora que redueix de forma significativa els costos de la justícia. A la taula 4 es mostra un resum de les avaluacions revisades.

Taula 4. Avaluacions de l'efectivitat i cost - benefici de CoSA

Estudi	Lloc aplicació	Membres CoSA	Grup comparació	Reincidència	Altres resultats	Característiques
Duwe (2012)	Minnesota	31	31	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nova detenció: 38,7% - 64,5% ▪ Detingut per delictes sexuals: 0,0% - 3,2% ▪ Nova condemna: 9,7% - 45,2% ▪ Revocació llibertat condicional: 48,1% - 68% ▪ Empresonament: 48,4% - 61,3% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cost benefici: 0,82 \$ de benefici per dolar invertit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Selecció aleatòria dels grups
Elliot i Beech (2012)	Regne Unit	50	50	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predicció reincidència general esperada: 4 de 50 - 8 de 50 (8% - 16%) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cost benefici: proporció de 0,179 lliures de benefici per lliura invertida 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estudi cost - benefici a partir de la reincidència promig dels participants en CoSA a altres avaluacions, comparada amb l'esperada segons el nivell de risc a l'escala RM 2000 per població a Regne Unit

Estudi	Lloc aplicació	Membres CoSA	Grup comparació	Reincidència	Altres resultats	Característiques
Wilson et al. (2009)	Canadà	44	44	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reincidència sexual: 2,27% -13,67% ▪ Reincidència general violenta: 9,09% - 34,09% ▪ Reincidència general: 11,36% - 38,64% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reducció d'un 83% en la reincidència sexual en comparació amb el grup control ▪ Reducció d'un 73% en reincidència general violenta en comparació amb el grup control ▪ Reducció d'un 71% en reincidència general en comparació amb el grup control 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Seguiment durant 35 mesos, reincidència entesa com a nova condemna
Wilson et al. (2005)	Ontario	60	60	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reincidència sexual: 5% - 16,7% ▪ Reincidència violenta general (inclosa la sexual): 15% - 35% ▪ Tot tipus de reincidència (incloent violenta i sexual): 28,3% / 43,4% 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reincidències sexuals en CoSA van ser menys severes que les prèvies realitzades pel mateix subjecte, condició no observada en el grup comparació. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mostra comparable en edat, avaluació d'Static99, característiques similars de víctima.

1.3. L' abordatge de la delinqüència sexual a Catalunya

1.3.1. El context jurídic

El codi penal espanyol preveu pels autors de delictes contra la llibertat sexual condemnes que, segons la gravetat, poden arribar fins a 15 anys de presó. Aquesta severitat en la resposta penal a aquest tipus de delictes s'ha vist agreujada a la darrera reforma de 2010 d'aquesta llei, en la que s'afegeix una nova pena, no privativa de llibertat, anomenada llibertat vigilada que s'haurà de complir un cop finalitzada la pena de presó. La llibertat vigilada pot durar fins a 10 anys atenent a la perillositat del penat. Entre les mesures que contempla, es preveuen:

- l'obligació d'estar localitzable
- presentacions periòdiques
- obligació de comunicar el lloc de residència
- prohibició de residir a determinats llocs, o per realitzar determinades activitats que facilitin l'ocasió de cometre nous delictes
- l'obligació de seguir determinats tractaments mèdics

A més, la llei preveu per l' incompliment per part del penat d'alguna d'aquestes mesures la consideració de nou delicte.

Aquestes mesures constaten una tendència creixent al nostre entorn jurídic en la línia dels models descrits anteriorment com a "centrats en la protecció del públic".

Aquesta orientació és coexistent amb un sistema jurídic al nostre país que, començant per la Constitució Espanyola de 1978, orienta de forma inequívoca les penes de privació de llibertat cap a la rehabilitació i reinserció social. La llei i el reglament penitenciaris, i el mateix codi penal, preveuen tot un ventall de mesures que fan possible aquesta finalitat.

En primer lloc, la Llei Orgànica 1/1979 General Penitenciària (LOGP, a partir d'ara) estableix els principis i organització del tractament penitenciar, que ha de

partir sempre d'un estudi individualitzat i científic del penat. Aquesta norma preveu també la classificació en graus i la llibertat condicional.

Els interns depenent de la seva evolució, del moment del compliment de la condemna i del seu entorn social, poden complir la última part de la pena en règim obert. Aquest règim permet a l'intern sortir diàriament de la presó per realitzar activitats laborals, educatives o de tractament, entre d'altres; i pernoctar al seu domicili durant els caps de setmana per anar preparant així el retorn a la vida en llibertat. Així mateix, durant aquest període de règim obert l'intern pot gaudir de la llibertat condicional si els equips de tractament emeten un pronòstic favorable.

També el Reglament Penitenciari de 1996 (RD 190 / 1996 de 9 de febrer) organitza com es durà a terme el tractament penitenciari. Entre d'altres, preveu l'organització de programes especialitzats de tractament per delinqüents sexuals a les presons i organitza el règim obert com un mitjà per donar continuïtat al tractament en un entorn comunitari.

De forma molt resumida, aquesta és l'estructura jurídica que ha permès a la Direcció General de Serveis Penitenciaris organitzar en els darrers 20 anys tot un ventall de dispositius per la integració social dels delinqüents sexuals i per la prevenció de la reincidència que es descriurà a continuació (Direcció General de Serveis Penitenciaris, 2011).

1.3.2. L'avaluació de risc. El protocol RisCanvi

Ja fa uns anys que es ve constatat que els programes de tractament milloren la seva eficàcia si s'adapten al nivell de risc i necessitats individuals de cada delinqüent (Hanson et al. 2009). A les presons de Catalunya es va començar a desenvolupar aquest model amb el protocol d'avaluació del risc anomenat **RisCanvi**. Aquest protocol, que ha estat adaptat al context específic de la població penitenciària catalana, permet des de 2009 avaluar el risc de reincidència violenta dels penats i alhora, conèixer els principals factors que requereixen ser abordats mitjançant la intervenció.

L' instrument està format per dues escales. La primera, anomenada *screening*, consta de 10 ítems i serveix per fer de forma ràpida un cribatge d'aquells casos que presenten clarament un risc baix. La segona, *l'escala completa*, avalua els 43 factors de risc més importants. Aquest protocol, també permet detectar aquells casos que requereixen una avaluació més específica per detectar risc de reincidència sexual, violència contra la parella, i psicopatia.

A més del risc de **reincidència violenta**, el RisCanvi avalua el risc de **violència autodirigida, trencament de condemna o violència institucional**.

1.3.3. El programa SAC

Des de 1996, s'aplica el **Programa d'Intervenció per a Agressors Sexuals (SAC)** a les presons de Catalunya. Aquesta modalitat d'intervenció, basada en el model de prevenció de recaigudes (Laws, 1989) contempla activitats grupals i seguiment individual amb l'objectiu de millorar les competències dels interns per prevenir nous delictes i la seva generalització a la vida en llibertat.

Des del seu inici, el programa SAC ha constituït l'eix de la intervenció amb els interns per delictes sexuals per preparar la seva reintegració. L'efectivitat d'aquest model de tractament ha estat suficientment constatada a les diferents investigacions internacionals i també en el nostre context (Redondo, et al., 2005).

1.3.4. La intervenció en el medi comunitari

D'una població de 64 delinqüents sexuals en règim obert s'estima que un 40% presenten un risc mig o alt de reincidència. L'avaluació de risc i la continuïtat del tractament iniciat en règim ordinari fan possible que aquest tipus d'interns puguin fer un pas gradual cap a la llibertat sense que es vegi afectada la seguretat pública, com es constata pel percentatge de reincidència dels que finalitzen la condemna en llibertat condicional del 11,4 % clarament inferior al dels que ho fan en llibertat definitiva que és del 27% (Soler i García, 2009)

En règim obert i llibertat condicional, els delinqüents sexuals continuen amb el tractament sota la supervisió d'un equip de tractament de serveis penitenciaris i en ocasions són derivats a tractaments especialitzats a centres de la xarxa

comunitària. A més, aquests equips supervisen la seva conducta en el medi social i regulen el nivell d'autonomia, en funció del risc que presenten en cada moment i els avenços que es donen en el seu pla individual d'intervenció.

1.3.5. El voluntariat als serveis penitenciaris

Fa més de 20 anys que nombroses entitats socials i grups de voluntaris col·laboren amb les presons en les funcions de reinserció. En l'actualitat, aquests col·lectius s'articulen mitjançant l'anomenada Taula de Participació Social. Aquest bagatge proporciona un clima favorable pel desenvolupament d'un programa com Cercles de Suport i Responsabilitat.

2. Recerca

2.1. Finalitat i objectius

Aquest treball d'investigació respon a la finalitat de millorar la intervenció amb els delinqüents sexuals que compleixen condemna a Catalunya mitjançant l'adaptació del model *Cercles of Support and Accountability*. Per tal de fer possible aquesta millora, cal conèixer a fons el funcionament dels Cercles als diferents països on s'ha aplicat i quin són els components fonamentals del model. D'altra banda, cal comptar amb una avaluació del nostre context i de la població diana que permeti decidir les adaptacions que cal fer (tant del model com de la nostra organització) per aplicar el programa sense que la seva integritat es vegi afectada. La hipòtesi de partida de la recerca és que els delinqüents sexuals a les presons de Catalunya presenten necessitats que poden ser ateses mitjançant els Cercles de Suport i Responsabilitat, i que l'organització penitenciària compta amb les condicions necessàries per la seva posada en marxa.

Així, els objectius de la recerca són:

- a) Conèixer què són i com funcionen els Cercles de Suport i Responsabilitat
- b) Conèixer el context social, polític i judicial per l'aplicació de Cercles
- c) Conèixer la població penitenciària actual dels delinqüents sexuals susceptibles a participar en un cercle
- d) Identificar les necessitats en els àmbits individual, familiar, social, econòmic i laboral d'aquesta població, així com els seus factors de risc i les condicions per la prevenció de recaigudes
- e) Fer una proposta d'adaptació el model Cercles a Catalunya.

2.2. Metodologia

La metodologia emprada en aquest treball ve condicionada pels seus objectius. Com ja s'ha dit anteriorment, la seva finalitat és la de millorar la intervenció amb els delinqüents sexuals mitjançant l'adaptació del model Cercles. D'aquí que la

selecció dels mètodes i tècniques d'investigació s'hagi basat en els principis de la **Investigació - Acció** (Smith, 1996, 2006)

Aquesta orientació metodològica té varies implicacions respecte a com s'ha dut a terme el treball i el seu abast:

- La finalitat és la millora d'una realitat social concreta i l'obtenció de coneixement mitjançant la pràctica.
- És un procés continu, ja que a cada fase d'obtenció de conclusions li segueix una de propostes d'acció i de millora que seran novament avaluades per arribar a noves conclusions.
- És un procés participatiu, en el que intervenen els diferents actors socials. Els investigadors estan implicats també en l'acció.
- La selecció de mètodes i tècniques és variada, incorporant tècniques qualitatives que recullen informació i valoracions dels actors implicats en l'acció.

D'acord amb l'anterior, i com es veurà a continuació, la informació i les conclusions que aquí es presenten provenen de múltiples accions com: visites in situ a llocs on s'aplica el programa, focus grups, revisió bibliogràfica, entrevistes, participació en jornades, accions formatives, i implicació en un projecte europeu pel desenvolupament del model.

Hem d'esmentar que la investigació té una dimensió temporal que comença abans del termini delimitat per aquest informe i que continua amb posterioritat a la seva entrega. Per concloure, emfatitzar que una part fonamental de la recerca és una proposta d'adaptació i que es posarà en pràctica i que serà novament avaluada.

2.2.1. Instruments

Per tal de dur a terme la investigació ens hem ajudat dels següents instruments:

- Base de dades Sistema Informàtic Penitenciari Català (SIPC) i consulta d'expedients. Ha permès el buidatge de les variables bàsiques per definir la mostra a la que aplicar les entrevistes, tal com s'ha explicat en el punt anterior.

- Escala STATIC-99R (Hanson, i Thornton, 2000). Per portar a terme l'avaluació del risc es va aplicar aquesta prova, atès que és d'utilització habitual a altres països del nostre entorn europeu i de fàcil aplicació.
- Entrevista semiestructurada. S'ha dissenyat una entrevista per tal de poder obtenir la informació qualitativa més rellevant per a l'estudi. En aquest sentit, l'entrevista pretén diferents objectius: primerament, vol conèixer quines són les necessitats dels delinqüents sexuals, especialment en tot allò que es refereix al retorn al context social; també pretén conèixer quins són els mecanismes de defensa que les persones inclouen en el relat del fet delictiu; en tercera instància, es vol conèixer quines són les estratègies previstes per a la prevenció de recaigudes; i, per últim, pretén obtenir informació que pugui ser analitzada segons **el model de bones vides** (Ward, Mann i Gannon, 2007).
- Plantilla de suport social. Resumeix de forma estructurada tota la informació sobre les persones rellevants de l'entorn social de la persona i les funcions de suport social que cada una d'elles compleixen. Veure l'annex 2.
- Plantilla dels mecanismes de defensa. Recull els diferents tipus de mecanismes de defensa segons les diferents categories existents. Veure annex 3.

2.2.2. Estudi de la població

2.2.2.1. Participants

La població objecte d'estudi es compon d'aquelles persones condemnades per la comissió d'algun delictes de tipus sexual, sigui el delictes principal o no, que estan complint condemna en el Sistema Penitenciari Català en qualsevol grau de tractament en el moment de l'extracció informàtica de la matriu de dades, 7 de maig de 2012.

Es consideren delictes sexuals tots aquells compresos en el títol VIII del Codi Penal vigent, i que estan classificats com a delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual, exceptuant els delictes de corrupció de menors, atenen a què aquests delictes no suposen necessàriament el contacte sexual entre el

delinqüent i la víctima. A més, s'inclouen també els delictes tipificats segons el Codi Penal antic que compleixen les mateixes característiques que els anteriors.

El total de persones que componen la població a estudiar són 602 subjectes. Atès que una persona va traspasar en el decurs del buidatge de les variables, algunes d'aquestes s'han treballat amb 601 persones.

2.2.2.2. Les variables

El període de mesura de les variables ha estat l'últim ingrés a presó, és a dir, s'estudien les variables tenint en compte el període que va des de la data en la que la persona ha ingressat per última vegada a presó fins la data que s'ha fixat per al tancament de les dades, el 7 de maig de 2012.

S'han estudiat 29 variables que s'inclouen en la taula següent:

Taula 5. Definició i descripció de les variables de l'estudi

Variable	Definició
Grau de tractament	Situació penitenciària atenent al grau i al règim de vida en el que es troba una persona interna en el moment de l'extracció de les dades.
Centre penitenciari	Establiment penitenciari on es troba ingressada la persona en el moment de l'extracció de les dades.
Expedient de llibertat condicional	En cas que la persona es trobi gaudint de llibertat condicional, lloc d'ubicació del seu expedient
Data d'inici de la condemna	Data d'inici del compliment de la condemna
Data compliment de la $\frac{1}{4}$ part de la condemna	Data en la que es compleix la primera quarta part de la condemna i per tant pot iniciar-se el gaudiment de permisos penitenciaris
Data de compliment de la $\frac{1}{2}$ de la condemna	Data en la que es compleix la meitat de la condemna de la condemna

Variable	Definició
Data de compliment dels $\frac{2}{3}$ parts de la condemna	Data en la que es compleixen els dos terços de la condemna
Data de compliment de les $\frac{3}{4}$ parts de la condemna	Data en la que es compleixen les tres quartes parts de la condemna
Data de compliment de la llibertat definitiva	Data en la qual la persona surt en llibertat definitiva
Temps restant per a la llibertat definitiva	Número de dies que resten des de la data de tancament de les dades fins a la llibertat definitiva
Data de naixement	Data de naixement de la persona interna
Edat	Edat de la persona interna en el moment del tancament de les dades
País de procedència	País d'origen de la persona interna
Nacionalitat	Nacionalitat oficial de la persona interna
Estranger comunitari o no comunitari	En cas que la persona interna no sigui de nacionalitat espanyola, es recull si és procedent d'un país de la Comunitat Europea o d'un país extracomunitari
Comarca de residència	Comarca de Catalunya en la que la persona interna té fixada la seva residència
Antecedents de tractament específic	Participació de la persona interna en el programa de tractament específic per al control de l'agressió sexual (SAC), en alguna de les seves modalitats, amb anterioritat a la data de tancament de les dades de l'últim ingrés a presó.
Realització actual de	En la data de tancament de les dades la persona interna està participant en el programa per al control de l'agressió

Variable	Definició
tractament específic	sexual (SAC), en alguna de les seves modalitats de l'últim ingrés a presó.
Antecedents d'altres activitats de tractament	Participació de la persona interna, amb anterioritat a la data de tancament de les dades, en alguna activitat de tractament diferent al programa SAC: activitat de l'àrea de drogodependències, activitat de tractament psicosocial o de salut (emocional, salut bàsica, habilitats socials,...) o activitat de tractament de l'àrea de violència (domèstica, gènere, general) de l'últim ingrés a presó.
Realització actual d'activitats de tractament	En la data de tancament de les dades la persona interna està participant en alguna activitat de tractament diferent al programa SAC: activitat de l'àrea de drogodependències, activitat de tractament psicosocial o de salut (emocional, salut bàsica, habilitats socials,...) o activitat de tractament de l'àrea de violència (domèstica, gènere, general) de l'últim ingrés a presó.
Realització actual d'activitats complementàries.	En la data de tancament de les dades, la persona interna està participant en alguna o més d'una activitat complementària a les de tractament: serveis interiors, activitat formativa i/o educativa o activitat esportiva, cultural o d'oci de l'últim ingrés a presó.
Salut mental	La persona interna ha realitzat o realitza activitats de salut mental
Gaudiment de permisos	La persona interna ha gaudit d'algun permís ordinari en els sis mesos anteriors a la data de tancament.
Pèrdua de permisos	La persona interna gaudia de permisos ordinaris i ara estan denegats
Data de tancament de l'escala	Data en la que es va fer la última avaluació de risc en l'instrument RisCanvi
Tipus d'escala	Tipus d'escala amb la que es fa el tancament de l'avaluació del risc en l'instrument RisCanvi
Estat de l'avaluació	En cas que hi hagi avaluació, vigència actual en la data de tancament (vigent o no vigent), tenint en compte que, segons el protocol RisCanvi, s'ha de fer una nova

Variable	Definició
	avaluació de risc cada 6 mesos
Recomanació de passar escales específiques	Si l' instrument RisCanvi recomana passar escales d'avaluació específiques per a complementar l'avaluació
Escales i nivell de risc	Nivell de risc obtingut en cadascun dels criteris que componen l' instrument RisCanvi: violència autodirigida, violència intrainstitucional, reincidència delictiva i trencament de condemna

La categorització de les variables estudiades es pot veure a l'annex 1.

2.2.2.3. Anàlisi de les dades

A partir de la base de dades del Sistema d'Informació Penitenciari de Catalunya (SIPC) es va obtenir tota la informació de les variables del punt anterior. El 7 de maig de 2012 es van extreure les dades necessàries per treballar i a partir d'aquestes es va construir una base de dades per al buidatge de les variables amb les categoritzacions indicades a l'apartat anterior. En el capítol es trobaran els resultats d'aquesta anàlisi.

2.2.3. L'entrevista

2.2.3.1. Participants

Per tal de seleccionar la mostra d'interns per realitzar les entrevistes qualitatives, i atenent a què les persones seleccionades per a la realització d'aquestes haurien de poder ser hipotètics membres centrals d'un cercle de suport i responsabilitat, es van definir dos requisits bàsics que es considerava que s'havien de complir simultàniament:

- Compliment de la condemna en règim obert, és a dir, en tercer grau de tractament o bé en llibertat condicional.
- Participació en el programa específic per al control de l'agressió sexual (SAC) durant el compliment de la condemna en l'últim ingrés a presó.

De les 601 persones que componen el total de la població disponible, complien aquests dos requisits un total de 65 persones. Tanmateix, el temps transcorregut entre el buidatge de les variables i l'inici del període d'entrevistes va fer reduir significativament aquest nombre per diferents causes. Les causes del buidatge final i l'elecció de la mostra definitiva s'explicaran en el capítol 3.

Finalment, la mostra definitiva per entrevistar va quedar en 9 subjectes. A data actual, s'han entrevistat 6 de les 9 persones; les altres tres es faran en dates properes però en dies posteriors a la presentació d'aquest treball d'investigació, doncs s'ha respectat la disponibilitat de les mateixes.

L'entrevista sencera es pot consultar l'annex 8, a continuació destacarem els principals aspectes que se'ls ha preguntat als possibles MC:

- a) Dades penals i penitenciàries
- b) Documentació
- c) Habitatge actual
- d) Transport
- e) Aspectes laborals
- f) Nivell educatiu
- g) Salut
- h) Causes pendents
- i) Temps lliure
- j) Preocupacions
- k) Mecanismes de defensa
- l) Pla de recaigudes
- m) Opinió sobre Cercles
- n) Xarxa de suport

2.2.4. Els focus grups

Abans de parlar dels grups focals d'experts del projecte volem fer un apunt introductori.

Una de les actuacions fonamentals per dur a terme la implantació del Projecte Europeu Cercles al nostre sistema d'execució penal, és *l'avaluació de les necessitats del sistema penitenciari català pel que fa a la reinserció dels delinqüents sexuals d'alt risc.*

Aquest punt bàsic forma el nucli del present projecte d'investigació, però, les actuacions que s'han d'abordar per possibilitar l'aplicació d'aquest projecte europeu al nostre país van molt més enllà i l'equip CerclesCat porta treballant des de fa anys per tal d'aconseguir-ho. Algunes de les citades actuacions han estat les següents:

- Aprofundiment en el funcionament dels cercles al Regne Unit
- Formació dels professionals al nostre entorn i implantació del projecte.
- Integració en el projecte europeu i establiment de criteris i estàndards d'aplicació

Això explicaria que algunes actuacions dutes a terme per l'equip CerclesCat no es trobin dins de l'any de vigència del present treball (2012). Un exemple seria quan es va decidir que un integrant del nostre equip anés al Regne Unit, per conèixer *in situ* l'experiència *Circles UK*. La finalitat d'aquella visita era documentar-se al màxim possible sobre el projecte *Circles UK* per tal d'adaptar-lo a la realitat catalana.

La literatura europea i l'experiència d'altres països del nostre entorn, ens mostraven la necessitat d'una gran coordinació dels diferents sectors socials i judicials implicats si es volien aprofitar satisfactòriament les possibilitats d'aquest ambiciós projecte.

Seguint l'experiència i amb l'objectiu de no deixar-nos cap aspecte a preguntar o observar en el nostre viatge al Regne Unit, ens varen plantejar la possibilitat de convocar un grup d'experts de diferents àmbits socials i jurídics amb un paper important en la implantació d'un projecte amb aquestes característiques aquí a Catalunya els quals ens ajudarien a ordenar, organitzar i pensar en tot allò necessari a preguntar.

Amb aquest objectiu es va formar un grup focal representat per vint-i-un experts. La relació d'aquests experts i els àmbits institucionals que representaven és la següent:

Àmbit de Justícia

- 1.1. Administració de Justícia (òrgans judicials)
    - Dues jutgesses de Vigilància Penitenciària
    - Jutge d' Executòries
  - 1.2. Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat
    - Cap del Servei de Medi Obert i Serveis Socials
    - Responsable de Recursos Comunitaris
    - Director del Centre Penitenciari de Brians 1
    - Director del Centre Penitenciari Obert 1 de Barcelona
  - 1.3. Subdirecció General de Reparació i Execució de Mesures a la Comunitat
    - Subdirector General de Reparació i Execució de Mesures Penals a la Comunitat
    - Cap de l'Àrea de Reparació i Atenció a les Víctimes
    - Tècnic de l'Oficina d'Atenció a les Víctimes
    - Tècnic de l'equip d'assessorament penal
  - 1.4. Centre d' Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
    - Cap de l'Àrea d'Investigació i Formació Social i Criminològica
    - Responsable d' Investigació Social i Criminològica
    - Cap d'Unitat de Formació Inicial en l' Execució Penal
  - 1.5. Àrea d'Informació i Seguretat Penitenciària
    - Tècnic de l'Àrea d'Informació i Seguretat Penitenciària
2. Àmbit de Sanitat
    - Coordinador de l'Àrea de Psiquiatria Penitenciària del Parc Hospitalari de Sant Joan de Déu
    - Tècnic de l'Àrea de Psiquiatria Penitenciària del Parc Hospitalari de Sant Joan de Déu
3. Àmbit d'Interior
    - Subinspector de la Unitat de Delictes Contra les Persones, de l'Àrea Regional d'Investigació de Barcelona, dels Mossos d'Esquadra

4. Àmbit de Benestar Social

- Tècnica de la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària

5. Àmbit Universitari

- Professora lectora de l'Àrea de Dret Penal de la Universitat Pompeu i Fabra
- Professor titular de Dret Penal de la Universitat de Barcelona

Es volia comptar amb la seva inestimable aportació al projecte, amb l'exposició de suggeriments, dubtes, crítiques, avaluació i anàlisi dels punts forts i febles del projecte, etc.

Es tractava d'analitzar tots els passos necessaris per assegurar un treball d'implantació de Cercles al nostre país, amb les majors garanties d'èxit que tinguéssim al nostre abast.

Amb aquest grup d'experts es va dur a terme dues sessions de treball. La primera trobada, es va realitzar el mes d'abril de l'any 2011 i la duració de la sessió va ser de dues hores i mitja. Aquesta es va dividir en dues parts. Primerament, l'equip d'investigació amb una exposició teòrica va presentar el projecte i seguidament, per facilitar la fluïdesa dels debats es van decidir agrupar els participants en tres subgrups heterogenis entre si. Tanmateix, per tal d'afavorir la participació i l'èxit de la trobada es va pautar un guió a seguir amb els següents blocs de debat i temàtiques que l'equip d'investigació va pensar imprescindibles:

Bloc 1) ENTORN:

- Percepció de la societat respecte la recerca
- Opinió pública
- Danys col·laterals
- Visió des dels punts de vista de professionals de diferents àmbits: polítics, jutges, policia, voluntariat, professionals penitenciaris, ...
- Punts febles que caldria enfortir

Bloc 2) FACTORS CLAU DEL PROCÉS:

- Obstacles plantejats des del punt de vista de les disciplines de cadascú dels experts
- Metodologia a emprar
- Perfil del voluntari (professió, edat, sexe, compromís, temps de dedicació, motivació per participar-hi).
- Perfil de la mostra d'interns
- Gestió de personal, formació i selecció

Bloc 3) VISITA AL PROGRAMA CERCLES DEL REGNE UNIT:

- Qüestions que haurien de plantejar per considerar-se rellevants
- Apuntar tot el que no s'ha d'obviar ni oblidar a la visita per obtenir la informació imprescindible per a la correcta implantació dels cercles a Catalunya.

A la finalització del temps destinat al debat, cada subgrup va presentar les seves conclusions a la totalitat del grup focal.

Tot i el poc temps destinat a la consulta i l'abordatge de temes tant rellevants pel projecte, les aportacions dels experts van ser moltes i es van ordenar, posteriorment, a un document d'anàlisi dels continguts, que es va enviar a cadascú dels participants perquè fessin les ampliacions que consideressin adients. L'anàlisi del continguts es presenta en deu apartats a l'annex 4 .

La síntesi d'aquest grup de professionals ens va permetre fer la visita d'aprenentatge a Circles UK amb un total de quaranta qüestions a donar resposta, totes elles incloses als deu apartats apuntats en l'anàlisi de continguts.

El viatge al Regne Unit es va portar a terme al mes següent, el maig, i les respostes a totes les qüestions plantejades es van exposar al grup focal d'experts, en una segona sessió de treball, portada a terme en octubre del mateix any de 2011.

El format d'aquesta segona trobada va ser diferent a l'anterior i no es van formar subgrups sinó que el debat i les qüestions plantejades es van dur a terme amb la totalitat del grup focal.

La primera part de la sessió va estar destinada a l'exposició per part de l'equip d'investigació, d'un informe amb els continguts de la visita a *Circles UK*, que donava resposta a totes les qüestions formulades a la sessió anterior.

La tasca que es plantejava al grup focal era el **Com adaptar aquest projecte a la nostra realitat?** i els plantejaments als experts es van presentar amb el següent guió:

1. Com implementar el projecte? Accions necessàries per posar en marxa el primer pilot de Cercles:
  - a. Suport institucional
  - b. Projecte
  - c. Estudi necessitats
  - d. Comptar amb les entitats
2. Quina estructura hauria de tenir el projecte?
  - a. Cercles Cat (òrgan que acrediti el que s'està fent)
  - b. Proveïdors locals
  - c. Probation àrea (part institucional del proveïdor local)
3. Perfil del membre central
  - a. Llibertat Vigilada?
  - b. Règim obert?
  - c. Puntuació del RisCanvi?
4. On buscar els voluntaris?
  - a. Territorialitat
5. Sostenibilitat Cercles
  - a. No només finançament econòmic, recursos que es poden obtenir, despeses innecessàries.

Posteriorment es va enviar a cada expert un ampli qüestionari perquè donés la seva resposta a molts dels aspectes tractats. Aquest model de qüestionari es presenta a l'annex 5.

El citat qüestionari va ser respost per sis dels experts que van estar presents a les dues sessions de treball i d'aquestes respostes juntament amb el contingut de les aportacions a les sessions s'ha fet un buidatge de conclusions sobre les qüestions a tenir en compte i aquells punts que són clau de cara a la implantació del projecte. Aquestes conclusions es presentaran a continuació a l'apartat de resultats del informe d'investigació.

3. Resultats de l'estudi

3.1. La percepció dels operadors jurídics i socials (anàlisi de les respostes als focus grups)

1. Sobre la viabilitat de cercles Catalunya

- La implantació i posada en marxa del projecte cercles al nostre país requereix un adequat procés d'adaptació a la seva realitat. Els experts destaquen que no s'ha de fer cap imitació sinó que l'important és una bona adaptació.
- Catalunya no compta amb l'estructura que dóna suport als cercles del Regne Unit. És necessari, per tant, crear una estructura pròpia, adaptada a la nostra realitat social i al nostre sistema d'execució penal.
- És fonamental incidir en tres apartats bàsics per a que aquest projecte sigui viable a Catalunya:
  - La seva articulació legal
  - El seu finançament
  - La generació d'una major cultura de coordinació dels diferents estaments socials implicats: Policia, Centres d'Assistència Primària, Serveis socials, Tercer sector, Entitats de voluntariat, Associacions de víctimes, centres penitenciaris, responsables polítics, etc.

2. Sobre la difusió del projecte

- Gran part de l'èxit d'aquest projecte es troba en la cura de la difusió que es faci. Aquest és un aspecte fonamental per evitar les crítiques i l'alarma social de la població i generar una bona sensibilització ciutadana. En aquest sentit es considera important fer la difusió generalitzada del projecte a la població després de finalitzar l'experiència pilot, amb la finalitat de poder oferir uns primers resultats favorables. La difusió sempre haurà de destacar dues coses:
  - a) Es tracta d'un projecte on, sobretot, preval la protecció pública: “**No més víctimes**”. S'ha d'incidir en la seva eficàcia mostrada en l'aplicació en altres països. Els objectius de “facilitar la reinserció en la Comunitat del delinqüent sexual” i de “fer control per a la protecció dels ciutadans” s'han de presentar directament vinculats l'un a l'altre.

b) S'ha de remarcar la gran importància de la participació dels agents de la xarxa social en el procés de rehabilitació i reinserció d'aquest tipus de delinqüents.

3. Els punts forts de l'aplicació del programa

- Es considera molt important la implantació d'aquest projecte per a la integració social i gestió del risc dels delinqüents sexuals a Catalunya. Els bons resultats que presenta en altres països del nostre entorn, amb una provada reducció de la reincidència pel que respecte als delictes sexuals, pot servir per revisar i crear nous instruments d'avaluació i recerca.
- Aquest projecte dóna continuïtat a l'exterior en el seguiment i control de l'excarcerat, individualitza la intervenció i implica als agents socials en el doble procés de reinserció del delinqüent i protecció de la comunitat.
- Es valora de forma positiva i innovadora que el treball de responsabilització recaigui en l'agressor, en el seu propi procés d'integració social, mitjançant un programa de tractament intensiu adaptat a les seves necessitats.
- Els experts consideren que es tracta d'un projecte revolucionari en el context del nostre país amb una decidida aposta per la reinserció i la incorporació d'un sistema d'avaluació, ambdues característiques poc habituals a la nostra cultura d'intervenció.
- Sense obviar les dificultats, hi ha experts que valoren els avantatges importants al nostre país per la posada en marxa del projecte, destacant entre d'altres:
  - Es compta amb molt professionals especialitzats.
  - Existeix una gran tradició de voluntariat.
  - Hi ha una xarxa social forta amb important representació d'entitats del tercer sector.
  - És té experiència penitenciària en l'àmbit del tractament dels delinqüents sexuals.
  - Es disposa d'una experiència comunitària en l'àmbit de les mesures d'execució penal a la Comunitat.

- Es compte també amb experiència en la gestió del risc i els programes de tractament.

4. Els principals punts febles de la implantació

- Els punts febles que apunten els experts per a la implantació del projecte serien, principalment, els següents:
  - El dèficit actual de recursos, conseqüència de la crisi econòmica a Catalunya.
  - La dificultat de comptar amb una resposta social favorable a la reinserció d'aquest tipus de delinqüent deguda al rebuig social que provoquen els delictes sexuals i el risc que comporten els agressors.
  - La resistència que presenten molts professionals del sistema per treballar d'acord amb objectius, procediments i estàndards de servei comuns. Aquesta tendència a seguir criteris individuals suposa una dificultat per implementar projectes nous i pel treball en equips complexes formats per professionals, voluntaris i entitats comunitàries.
  - S'ha de cuidar molt la selecció del personal de cercles i no caure en la temptació d'agafar gent obedient, sense esperit autocrític. (problema del personal penitenciari). L'objectiu ha d'estar en incorporar personal coherent, preparat i disposat a posar-se a prova. I, sobretot, sense desitjos de ser massa protagonista en la intervenció.
  - S'ha de cuidar molt de no abusar del personal voluntari, assignant-li funcions pròpies del professionals.

5. El finançament

Es considera que el Departament de Justícia s'hauria d'encarregar de la principal aportació econòmica; els locals ho farien d'altres recursos i el personal hauria de sortir del Departament de Justícia, així com de les entitats locals i delegats de medi obert.

Es considera que la posada en marxa d'aquest projecte al nostre país s'ha de portar a terme tenint assegurada la seva continuïtat futura o, el que és el mateix, el seu finançament. En aquest sentit es proposen diverses fórmules possibles que van des de la creació d'un consorci empresarial, amb participació mixta (sector públic i àmbit privat) que porti

la gestió del cercle, fins el propi finançament del cercle per part del membre central, si té feina i possibilitats econòmiques per exemple. També s'observen fórmules alternatives mitjançant fundacions, i altres...

6. De l'estructura de cercles cat

- Serà una estructura multidisciplinària, supervisada pel Departament de Justícia, mitjançant un coordinador i amb funcionament d'òrgan col·legiat en les seves decisions.
- Els membres hauríem de representar a Centre Directiu, Entitats de voluntariat i Equips tècnics dels Centres on s'implementi el projecte:
  - L'òrgan central dependrà del Departament de Justícia, en la seva qualitat de gestor de l'execució penal.
  - El Departament acreditarà les entitats i a qui dirigeixi el programa.
  - Els psicòlegs especialitzats en el tractament en delinqüents sexuals haurien de ser els encarregats de la formació de totes aquelles persones que després tindran una funció "terapèutica" en relació al delinqüent sexual.

7. Organitzacions clau pels desenvolupament dels cercles

- Centre directiu (Direcció General de Serveis Penitenciaris)
- Entitats de voluntariat
- Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
- Àrea d' Informació i Seguretat
- Delegats d'execució de mesures
- Altres Entitats

8. En relació al membre central del cercle

- **Sobre els requisits del membre central es plantegen els següents:**
  - Es considera bàsic que els principals factors de risc recaiguin a l'àmbit social del penat i que aquest hagi mantingut una bona evolució al programa especialitzat de tractament de delinqüents sexuals (SAC).
  - Que no hagi un problema seriós de salut mental ni alta puntuació en la prova PCL-R (psicopatia).
  - Prioritzar al penat primari.

- **En relació al procés de selecció**

- Es considera que s'ha d'encarregar al Centre Obert 1 de Barcelona, en qualitat de Centre pilot, portar a terme les tasques bàsiques per a la selecció dels penats. En aquesta selecció participaran l'equip multidisciplinari, el psicòleg de referència, la junta de tractament, el coordinador i la comissió de selecció.

- **Al voltant del nivell de risc del penat**

- No hi ha consens dels experts sobre la conveniència o no d'aplicar el cercles a penats de risc mig i baix.

9. La selecció, formació i supervisió de l'organització responsable de dur a terme els cercles

- La dels voluntaris hauria de ser compartida per un mixt entre el Departament de Justícia + CEJFE + Entitats socials. En aquest sentit s'apunta que es posarà especial èmfasi en la formació dels voluntaris: les seves creences, valors i estereotips. Hem de partir del fet que el nostre país no té la mateixa tradició de voluntariat que els països anglosaxons ni el mateix perfil de voluntari.
- És molt important també la formació de la figura del coordinador i el seu supervisor. En aquest sentit tots els experts consideren que aquestes figures han de procedir de l'àmbit de Justícia.
- La gestió directiva es recomana que sigui portada pel Departament de Justícia i les administracions locals.

10. Sobre el personal voluntari

- **On buscar els voluntaris?**

- En entitats del tercer sector amb experiència de col·laboració amb el Departament de Justícia, serien prioritàriament voluntaris molt arrelats al territori. I sobretot, també, a entitats de voluntariat que hagin col·laborat tradicionalment amb l'àmbit penitenciari.

- **Qui els ha de seleccionar?**

- Es considera que el més idoni seria una comissió de selecció de caràcter multidisciplinari. També psicòlegs especialistes del Departament o equips de selecció d'entitats del tercer sector.

-

- **Al voltant del perfil del voluntari**
  - La premissa principal és que siguin persones coherents, formats, amb sentit comú, honestes, amb habilitats socials, com l'empatia i capacitat de comunicació, tolerants i un llarg número de qualitats.
- **Sobre la residència dels voluntaris**
  - Els experts consideren molt positiu que els voluntaris tinguin la seva residència a prop de la zona d'intervenció per guanyar eficàcia però consideren que mai han de viure a la mateixa zona del membre central. És molt important mantenir una distància adequada entre lloc de residència i lloc d'intervenció.
- **De la responsabilitat del voluntari**
  - Informar al coordinador de les incidències /riscos.
  - Confidencialitat en la seva xarxa relacional/social
  - Obligatorietat en la formació i coordinació
  - Compromís inicial de continuïtat.
  - Servir de vincle amb els agents de control.
  - Oferir acompanyament en els pautes donades pels professionals.
  - Contenir situacions de crisi i derivar urgentment.
  - Complir amb les tasques d'ajuda assignades.
  - Posar límits en un primer control, però de caire molt afectiu.
  - Fer sentir persona al membre central.
  - Ser molt respectuós amb la transmissió d'informació cap als altres.
- **Dels límits dels voluntaris**
  - Saltar-se els límits establerts prèviament.
  - No prendre decisions que afectin al membre central sense comunicar-les i consensuar-les amb el coordinador.
  - No amagar informació important als professionals.
  - Mantenir qualsevol de les qüestions ètiques que es recullen en el manual del voluntariat de presons.
  - No implicar-se personalment amb el membre central.
  - No dur a terme accions immadures, ingènues o paternalistes.
  - No tenir fills petits o dependents a càrrec.

- No respondre als valors esmentats requisits per ésser voluntari i voler continuant endavant.

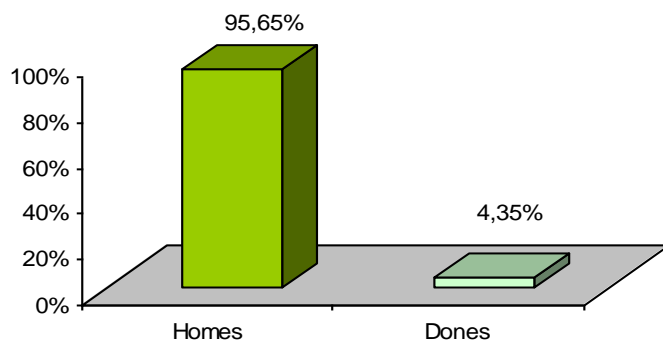
3.2. La població actual dels delinqüents sexuals a Catalunya

Com ja s'ha definit en l'apartat de l'estudi de la població, hi havia 602 persones condemnades per la comissió d'algun delictes de tipus sexual en el Sistema Penitenciari Català el 7 de maig de 2012. A continuació, es presenten els resultats obtinguts de l'anàlisi de dades extretes del Sistema Informàtic Penitenciari de Catalunya (SIPC).

3.2.1. Dades sociodemogràfiques

En relació al sexe de les persones que configuren la població, de les 602 persones estudiades, 593 són homes (95,65%) i 9 són dones (4,35%).

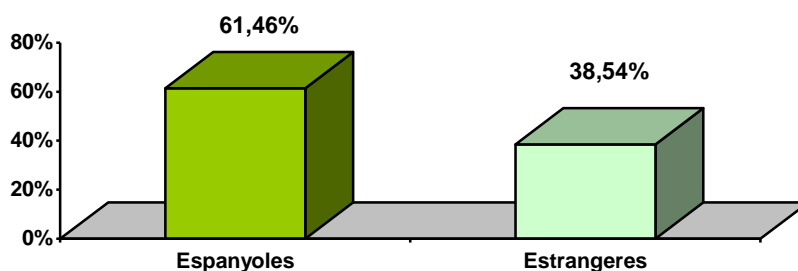
Gràfic 1. Gènere

L'edat mitjana de tota la mostra és de 42,74 anys, sent 18 anys l'edat mínima i 84 la màxima. Si s'estudia l'edat segons el sexe, s'observa que, en el cas de les 9 dones, la mitjana d'edat és de 46,89 anys, sent 31 anys l'edat mínima i 72 anys la màxima i, en relació als homes, la mitjana d'edat és de 42,67 anys, sent 18 anys l'edat mínima i 84 la màxima.

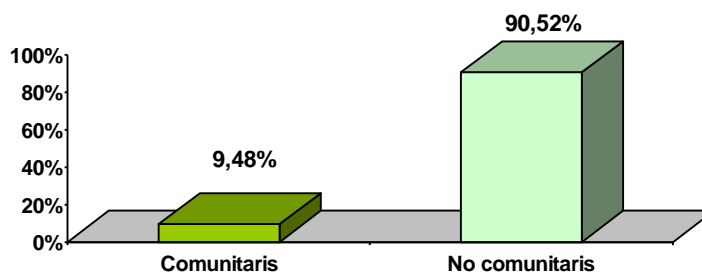
De les 602 persones, el 61,46% (370) són persones espanyoles i el 38,54% (232) són estrangeres.

Gràfic 2. Nacionalitat

Dels 232 estrangers, 210 són procedents de països no comunitaris, és a dir, el 90,52% de les persones estrangeres provenen d'un país extracomunitari. De les nacionalitats més representades, la procedència marroquí és la més destacada amb un total de 92 persones (43,81%); en segon lloc la representació és equatoriana, amb 19 representants (9,05%); seguidament hi ha representació d'Algèria, de Bolívia i de Romania, amb 11 persones (5,24%) per a cada una.

Gràfic 3. Països comunitaris o no comunitaris

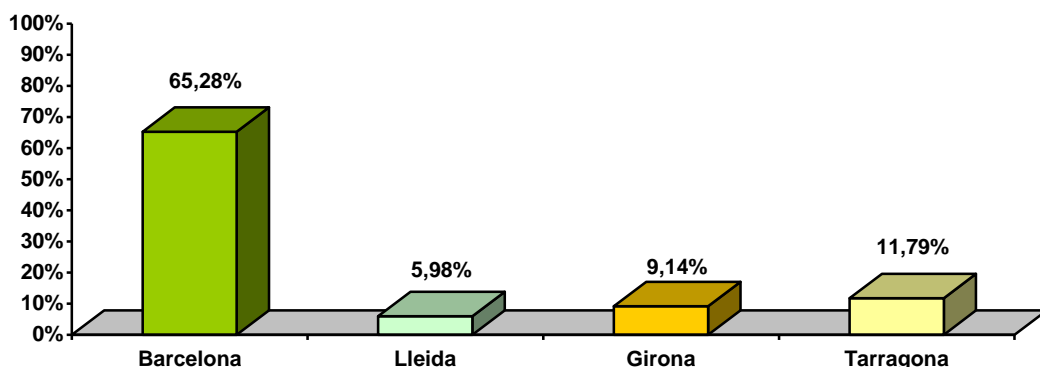

Pel que fa al lloc de residència, la província on resideixen més persones és Barcelona, on viuen un total de 393, és a dir, el 65,28% de la població estudiada; seguida de Tarragona, amb 71 (11,79%); de Girona, amb 55 (9,14%); i de Lleida, amb 36 (5,98%). Cal destacar que consten 46 persones amb un domicili de fora de Catalunya (7,64%) i 1 persona que facilita un domicili de fora d'Espanya (0,17).

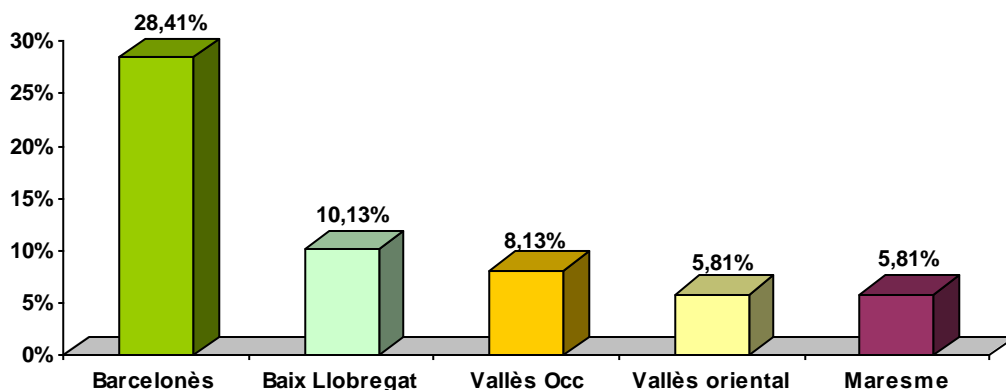
Atenent a les comarques de residència, les cinc comarques on hi ha més persones són a la província de Barcelona (65,28%): el Barcelonès, amb el 28,41% de representació (171 persones); el Baix Llobregat, amb el 10,13% (61

persones), el Vallès Occidental, amb el 8,13% (49); i el Vallès Oriental i el Maresme, amb el 5,81% (35) en cada una. Es poden consultar la distribució de la mostra de totes les comarques a l'annex 7.

Gràfic 4. Descripció per províncies

Gràfic 5. Descripció per comarques més poblades

3.2.2. La condemna

Dels 602 penats per delictes sexuals que hi havia al sistema penitenciari en el moment de la recollida de dades, el 96,35% (580 persones) es troben disponibles a un centre penitenciari o a un centre obert i la resta (22) en llibertat condicional. La distribució per centres es pot veure a la taula següent:

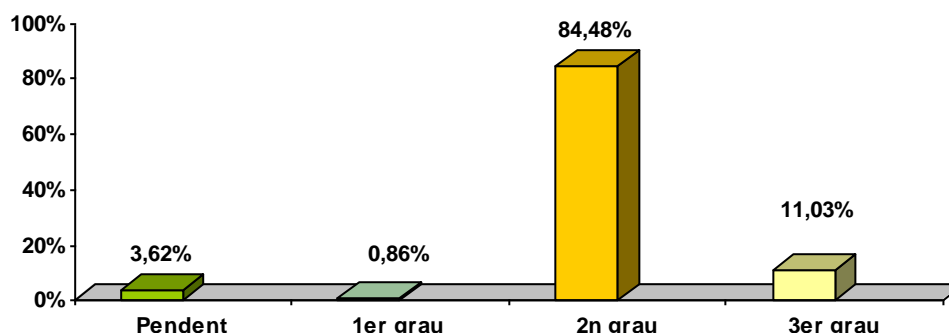
Taula 6. Distribució dels penats per delictes sexuals als centres penitenciaris

Centre Penitenciari	
CP Homes de Barcelona	10
CP Dones de Barcelona	3
CP Joves	8
CP Tarragona	15
CP Girona	7
CP Figueres	6
CP Ponent	79
CP Quatre Camins	155
CP Brians 1	89
CP Brians 2	129
CP Lledoners	51
CP Obert Barcelona 1	22
CP Obert de Lleida	6
TOTAL	580

De les 22 persones restants en llibertat condicional, 20 es troben vinculades als Serveis Socials de l'Àmbit Penal de Barcelona (el 90, 91%), 1 es troba vinculada a Girona (el 4,55%) i l'última es troba vinculada a Tarragona (el 4,55%)

Pel que fa al grau de tractament, dels 580 que es troben complint la pena en centres penitenciaris, el 84,48% (490 persones) es troben en 2n grau de tractament; l'11,03% es troben en tercer grau de tractament o règim obert (64 persones); el 0,86% (5 persones) es troben en primer grau de tractament o règim tancat i el 3,62% (21 persones) es troben pendents de classificar.

Gràfic 6. Grau de tractament

La mitjana de dies que resten per al compliment de la llibertat definitiva de totes les persones de la mostra és 1948,4 dies.

Si ens centrem en les 86 persones que es troben en 3er grau (64) i en llibertat condicional (22), la mitjana de dies és de 737,52 dies.

Si s'agrupa el temps restant per al compliment de la llibertat definitiva en intervals de temps, s'obté que a 438 persones de la població estudiada, és a dir, al 72,76% li resten més de dos anys per assolir la llibertat definitiva; al 13,29% (80 persones) li manca entre 1 any i 2 anys per a la llibertat i a les 84 persones restants (el 13,95%) li resta menys d'un any.

La taula següent mostra el temps restant per a l'assoliment de la llibertat definitiva, atenent als intervals emprats anteriorment, en funció del règim penitenciari al que estan subjectes les persones internes.

Taula 7. Relació temps fins la llibertat i el règim penitenciari actual (07-05-2012).

Temps fins la llibertat definitiva	Règim penitenciari											
	1er grau		2on grau		3er grau		Llibertat condicional		Pendants classificació		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Més de 2 anys	3	60%	386	79%	29	45%	5	23%	15	71%	438	73%
2 a 1 any	1	20%	56	11%	16	25%	3	14%	4	19%	80	13%
Menys d'1 any	1	20%	48	10%	19	30%	14	64%	2	10%	84	14%
Total	5	100%	490	100%	64	100%	22	100%	21	100%	602	100%

3.2.3. El tractament

Atès que en el moment de l'extracció de les dades una persona va traspasar, per fer el buidatge de les variables de tractament s'ha treballat sobre 601 persones.

En relació al programa específic per al control de l'agressió sexual (SAC), de les 601 persones que componen la població, s'ha pogut conèixer la seva participació en el programa específic d'un total de 599¹. D'aquestes 599, 314 (el 52,25%) havia participat amb anterioritat a la data de tancament de les dades en el programa, en alguna de les seves modalitats.

Taula 8. Antecedents realització del Programa SAC

Antecedents participació Programa SAC	
Modalitat bàsica	55
Modalitat intensiva	113
Modalitat seguiment	145
Tractament recurs extern	1
TOTAL	314

Un total de 205 persones participen en el moment del tancament de les dades en el programa específic SAC, això suposa el 34,11% de la població estudiada. Es poden veure les modalitats del programa en les que participen a la següent taula:

1

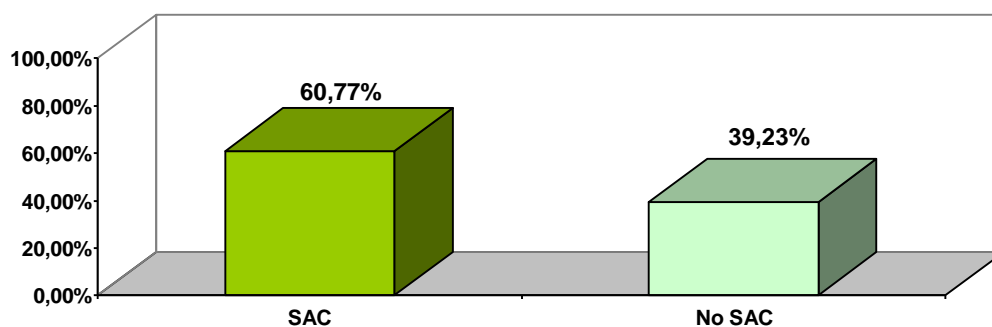
S'han hagut de restar dues persones que tot i haver fet tractament específic no es pot contrastar si és SAC o no

Taula 9. Realització actual del Programa SAC

Participació actual Programa SAC	
Modalitat motivacional	1
Modalitat bàsica	47
Modalitat intensiva	52
Modalitat seguiment	105
TOTAL	205

Així, el total de persones que han fet o fan el programa específic SAC és 364, és a dir, el 60,77% de la població, per tant, 235 persones (el 39,23%) no l'han realitzat ni l'estat realitzant en el moment de tancament de les dades.

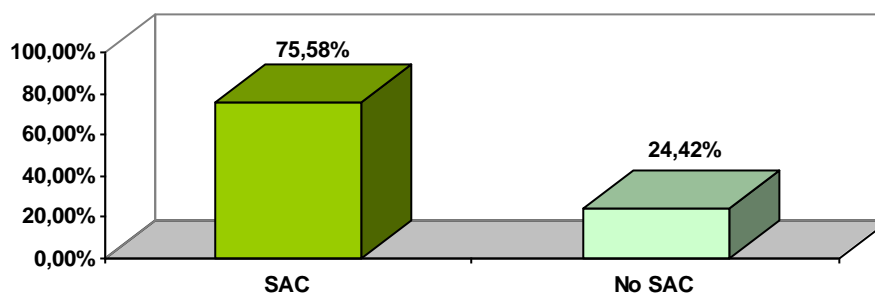
Gràfic 7. Comparativa realització o no del programa SAC de tota la mostra

Respecte a la població que es troba en tercer grau de tractament o en llibertat condicional, un total de 86 persones, el 75,58% (65 persones) han participat o estan participant en el programa SAC; el 24,42% (21 persones) no han participat mai en el programa.

Gràfic 8. Comparativa realització o no del programa SAC dels interns en 3er grau

Paral·lelament a la necessitat d'intervenció sobre la conducta violenta sexual, s'han estudiat altres necessitats criminològiques de la població. En la taula següent es poden veure les necessitats tractades amb activitats de tractament complementàries al programa específic abans de la data de tancament de les dades (antecedents) i en el moment de tancament de les dades (actual):

Taula 10. Necessitats criminològiques de la població estudiada

Necessitats	Antecedents	Actual	Total
Drogodependències	102	17	119
Conducta violenta (no sexual)	41	24	65
Competències psicosocials i de salut	187	16	203

S'ha estimat convenient crear la no participació en tractament específic SAC i la participació en el tractament complementari. En aquest sentit, de les 235 que no han realitzat mai el programa SAC, 135 persones no han fet cap altra activitat de tractament; per tant el 22,46% de la població total estudiada no ha rebut mai cap tipus d'intervenció atenent a les seves necessitats criminològiques.

A més, s'ha estudiat el número de persones que participaven en una o més d'una activitat complementària al tractament (tasques de serveis interiors, activitats laborals, formatives i/o educatives, esportives, culturals d'oci, ...) en el

moment del tancament de les dades. El conjunt d'activitats i les persones que les realitzen es poden veure a la taula següent.

Taula 11. Realització actual activitats no tractamentals

Participació actual en activitats no tractamentals complementàries	
No activitats tractament complementari	126
Serveis Interiors	66
Activitat laboral	62
Activitat formativa – educativa	53
Activitat esportiva, cultural o d'oci	34
Més d'una activitat	260
TOTAL	601

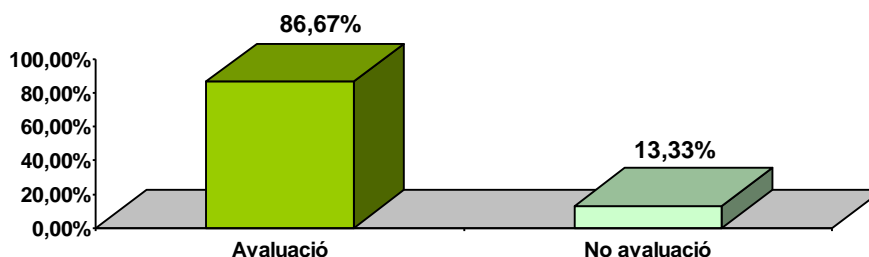
També s'ha volgut conèixer si les persones de la mostra havien participat en alguna activitat de l'àrea de salut mental. Així, 37, un 6,16% del total de la població, ha rebut una intervenció de tipus psiquiàtric.

Finalment, 32 persones, un 5,32% de la població, no han fet cap activitat tractamental (ni específic i ni complementari) ni cap activitat considerada complementària al tractament. 4 d'aquestes persones han realitzat quelcom de salut mental, per tant, per un 4,66% no consta cap activitat.

3.2.4. L'avaluació de risc amb el protocol RisCanvi

Del total 601 persones de la població, 435 persones (72,38%) han estat avaluades, és a dir, tenen com a mínim una avaluació de risc realitzada.

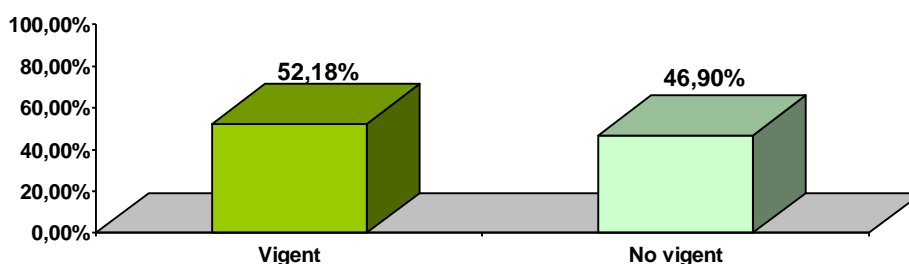
Gràfic 9. Interns avaluats amb RisCanvi

D'aquests 435 casos, la última avaluació RisCanvi que s'ha fet ha estat una escala completa en 377 casos i una escala screening pels 58 casos restants, per tant, en el 86,67% dels casos han estat avaluats amb l'escala completa².

De les 435 persones avaluades, tenien una avaluació vigent un total de 231 persones, és a dir, el 52,18%. S'entén per vigent que l'avaluació és un screening que dóna risc baix o bé una escala completa, i no han passat sis mesos des de l'aplicació de qualsevol dels dues. Hi ha 4 persones que tenen una avaluació screening que recomana passar l'escala completa però encara no ha passat el mes establert per fer-ho, per tant es considera que és vigent.

Gràfic 10. Interns amb avaluació RisCanvi vigent

De les 231 persones amb avaluació vigent, en 20 casos és una avaluació amb escala screening i en 211 amb escala completa. El 91,34% de les avaluacions vigents es tanquem amb l'escala completa.

² Per més informació sobre les escales RisCanvi consultar el capítol 1.3.2. d'aquest informe

En relació a la recomanació de RisCanvi de fer un ús paral·lel d'escalles específiques (SARA, SRV-20 etc) de les 435 persones avaluades, es fa aquesta indicació en 47 casos, és a dir, en el 10,80% de les avaluacions.

A continuació es presenten els resultats sobre el nivell de risc que presenten els subjectes avaluats als diferents criteris: violència autodirigida, violència institucional, trencament de condemna, i reincidència violenta.

Taula 12. Violència autodirigida

Risc de violència autodirigida	Persones avaluades	Avaluació vigent
BAIX	297	182
MIG	90	39
ALT	48	6
TOTAL	435	227

El risc de violència autodirigida fa referència a la probabilitat de fer intents de suïcidi o, si més no, autolesions greus. Com es pot veure a la taula, un 2,6% (6) dels subjectes que tenen una avaluació vigent presenten un risc alt de realitzar aquest tipus de conductes.

Taula 13. Violència institucional

Risc de violència institucional	Persones avaluades	Avaluació vigent
BAIX	279	167
MIG	84	32
ALT	72	28
TOTAL	435	227

El 12,33% (28) presenten un nivell alt de risc de participar en incidents de tipus violent dintre de la institució.

Taula 14. Trencament de condemna

Trencament de condemna	Persones avaluades	Avaluació vigent
BAIX	354	191
MIG	55	28
ALT	26	8
TOTAL	435	227

Pel que fa a la probabilitat de no tornar a la presó després d'una sortida autoritzada (permís, sortida programada, etc.), 8 subjectes (el 3,5% dels avaluats d'acord amb el protocol) presenten un risc alt de trencament.

Taula 15. Reincidència violenta

Reincidència violenta	Persones avaluades	Avaluació vigent
BAIX	248	160
MIG	96	40
ALT	91	27
TOTAL	435	227

Finalment, l'avaluació mitjançant RisCanvi selecciona un total de 67 subjectes que mostren un risc alt o mig de tornar a cometre un nou delictes violent. Dit d'una altra manera: el 29,5% dels delinqüents sexuals a presó o llibertat condicional que han estat avaluats presenta un risc mig o alt de reincidència violenta, un 11,89% amb risc alt i el 17,62% amb risc mig. Aquesta dada és important atès que constitueix un dels criteris de selecció per participar al programa Cercles.

Si considerem a aquells subjectes que presenten algun tipus de risc amb independència del tipus de conducta a predir (autolesions, incidents violents, trencaments o reincidència violenta), hi ha 95 del total dels 227 que tenen avaluació vigent amb risc mig o alt.

Segons el règim de vida en el moment de l'obtenció de dades la valoració de risc es distribueix de la forma següent:

Taula 16. Nivells de risc per règims de vida

Criteri de risc	Règims de vida					Total
	Pendent	1er grau	2on grau	3er grau	Llibertat condicional	
Mig o alt en un o més criteris	2	1	78	14	0	95
Mig o alt de reincidència violenta	2	1	57	7	0	67
Nombre d'interns que tenen avaluació vigent	5	1	168	49	4	227

Per tant, el percentatge estimat d'interns amb risc segons el règim de vida és:

Taula 17. Nivells de risc per règims de vida en percentatges respecte als que tenen avaluació vigent

Criteri de risc	Pendent	1er grau	2on grau	3er grau	Llibertat condicional	Total
Mig o alt a un o més criteris	40,00%	100,00%	46,43%	28,57%	0,00%	41,85%
Mig o alt de reincidència violenta	40,00%	100,00%	33,93%	14,29%	0,00%	29,52%

3.3. Necessitats de la població diana pel programa Cercles

Com ja hem dit en el capítol 2, per tal de conèixer les necessitats dels delinqüents sexuals de les nostres presons catalanes, a data actual, s'han entrevistat a 6 interns dels 9 possibles a ser susceptibles a formar part dels 3 pilots dels 601 de la mostra. Reprenent el que dèiem en aquell capítol, a continuació explicarem com vam arribar a reduir a 9 la nostra mostra. Recordem que teníem 65 persones que complien els següents dos requisits bàsics:

- Compliment de la condemna en règim obert, és a dir, en tercer grau de tractament o bé en llibertat condicional.
- Participació en el programa específic per al control de l'agressió sexual (SAC) durant el compliment de la condemna en l'últim ingrés a presó.

Però com ja hem dit que el temps transcorregut entre el buidatge de les variables i l'inici del període d'entrevistes (aproximadament vuit mesos) va fer reduir significativament aquest nombre per diferents causes:

- 24 persones havien assolit la llibertat definitiva i per tant, van ser descartades automàticament per a la realització de l'entrevista.
- Altres 3 persones havien estat regressades per involució a 2n grau de tractament o règim ordinari.
-

- 1 persona va ser expulsada al seu país d'origen.
- 2 persones van ser descartades per presentar diagnòstics psicopatològics que fan que una intervenció de les característiques a la proposada als cercles de suport i responsabilitat sigui poc recomanada.
- 1 persona no va ser inclosa atès que era dona i era l'única representant femenina i es va considerar oportú no incloure-la.

Així, de les 65 persones que, inicialment, complien els dos requisits, finalment es va poder disposar d' un total de **34 persones**.

A aquestes 34 persones se'ls va aplicar l'escala d'avaluació de risc *Static 99R* (Hanson, i Thornton, 2000) per tal de seleccionar els interns amb un risc mig o alt, que és un dels criteris per formar part d'un cercle i, per tant, susceptible d'aplicació de l'entrevista. De l'aplicació de l' instrument de risc, un total de **14 persones van resultar avaluades amb un risc mig o alt**.

Per tant, després d'aquest segon cribatge, la mostra per a la realització de les entrevistes era de 14 persones. Tanmateix, va interessar posar un nou filtre a la selecció de la mostra del projecte pilot previst pel quart trimestre d'aquest any 2013. Tot i que, el projecte té l'objectiu d'abastar tot el territori català en un futur, el pilot s'iniciarà amb només tres cercles i, lògicament, es volen prioritzar els residents a les àrees geogràfiques de Catalunya on hi ha una major concentració de la població amb comissió de delictes de tipologia sexual. En aquest sentit, i revisada la totalitat de la població de l'estudi, es va acordar que els cercles s'engeguessin a la ciutat i comarques de Barcelona, prioritzant la pròpia capital i les comarques del Barcelonès nord i sud, així com el Baix Llobregat i el Vallès occidental.

Taula 18. Distribució geogràfica dels 14 penats seleccionats:

	3er grau	Llibertat condicional	Total
Barcelona	4	6	10
Girona	2	0	2
Lleida	1	0	1
Tarragona	1	0	1
TOTAL	8	6	14

Tal i com s'explica, van ser descartades les 4 persones que no tenien la seva residència a la demarcació de Barcelona i es va oferir la possibilitat de realitzar l'entrevista a les 10 persones restants. Atesa que la realització de les entrevistes era voluntària, 1 de les 10 persones es va negar a prestar la seva col·laboració, per tant, un total de 9 persones van accedir a ser entrevistades.

Com hem dit amb anterioritat, fins a dia d'avui, s'han entrevistat 6 de les 9 persones; les restats es faran en les properes setmanes però en data posterior a l'entrega d'aquest treball d'investigació.

Finalment, els 9 subjectes escollits compleixen els següents requisits:

- Tenir risc mig / alt de reincidència sexual³.
- Haver participat en el programa SAC.
- Trobar-se en situació de règim obert o llibertat condicional.
- Comptar amb un referent de tractament.

Aquesta estudi exploratori ha permès també posar a prova continguts i instruments d'avaluació que, en una fase posterior amb més subjectes, s'ajustaran d'acord als continguts obtinguts.

---

³ Tenint en compte que el protocol RisCanvi avalua de forma genèrica el risc de reincidència violenta, per avaluar el risc de reincidència sexual, s'ha utilitzat en aquest cas l'instrument Static 99R (Hanson, i Thornton, 2000)

3.3.1. Dades descriptives

A continuació (taula 12) és presenten dades descriptives de la mostra relatives al delictes base, pena, característiques de la víctima, relació amb aquesta, temps a presó i règim obert, i residència.

Taula 19. Dades descriptives de la mostra d'entrevistes

Codi	Delicte base	Pena	Víctima			Temps a presó en règim ordinari (1) <i>anys/mesos/dies</i>	Temps des de que està en 3er grau (1) <i>anys/mesos/dies</i>	Residència
			Edat	Sexe	Relació			
SOTE85	Violació	30-6-4	34	Dona	Desconeguda	(2)	(2)	Baix Llobregat
	Agressió sexual	0-0-6205	23	Dona	Desconeguda			
GEVE20	Agressió sexual	9-0-0	19	Dona	Desconeguda	6-6-0	1-2-0	BCN: Horta-Guinardó
GD20	Agressió sexual i amenaces	7-6-0 0-6-0	19	Dona	Coneguda la mateixa nit (discoteca)	7-1-17	0-0-5	L'Hospitalet (Barcelonès)
ROMI20	Agressió sexual	3-0-0	15	Noi	Fill de la parella de la seva mare	1-2-23	0-3-12	Bages
GUPI97	Abusos sexuals	7-0-0	12	Noi	Conegut	6-5-20	1-8-7	BCN: Sants-Montjuïc
	Abusos sexuals	5-0-0	11	Noi	Familiar			

Codi	Delicte base	Pena	Víctima			Temps a presó en règim ordinari (1) anys/mesos/dies	Temps des de que està en 3er grau (1) anys/mesos/dies	Residència
			Edat	Sexe	Relació			
SECA96	Violació	18-0-0	27	Dona	Coneguda de vista	15-4-2	0-110-26	BCN: Sants-Montjuïc

(1) Data de tancament 07/05/2012 pel càlcul del temps a presó, o règim obert

(2) El subjecte Sote85 no presenta temps continuat en un règim penitenciari concret. Ha passat per períodes successius de règim ordinari i obert

- Règim ordinari:

De 16/5/1991 a 3/7/2006

De 24/11/2006 a 18/8/2008

De 7/4/2009 a 28/07/2010

De 23/1/2012 a 12/3/2102

- Règim Obert:

De 3/7/2006 a 24/11/2006

De 18/8/2008 a 7/4/2009

De 28/7/2010 a 23/1/2012

De 23/1/2012 a (tallem l'estudi a 7/5/2012)

Com es pot apreciar a la taula, 5 dels 6 subjectes entrevistats han passat llargs períodes a presó abans d'accedir al règim obert. Deixant de banda el subjecte *Romi20* que té una pena més curta que la resta (3 anys), el temps mínim d'empresonament ha estat de 6 anys. Hi ha un subjecte (*Seca96*) que ha passat més de 15 anys abans en aquest règim, i un altre cas, *Sote85* ha estat empresonat des de 1991 fins 2012 amb intervals més o menys llargs de règim obert. Aquests canvis han estat deguts a resolucions judicials de restricció del règim de vida atenent a la gravetat dels delictes i condemna, i, en ocasions, a moments d'intensificació dels factors de risc.

3.3.2. Necessitats bàsiques

En aquest apartat s'analitzen totes aquelles mancances que, sense tractar-se de factors de risc, poden ser obstacles per la reintegració i, per tant, posar en risc el procés de desistiment.

Taula 20. Necessitats bàsiques que presenten els subjectes entrevistats

Necessitats	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUPI97	SECA96
Té documentació (si / no)	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Vivenda (si / no)	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Viu amb*	4	4	4	6	1	5
Dificultats per la vida quotidiana*	0	0	0	0	0	0
Transport*	1	1	1	1	1	1
Feina actual (si / no)	NO	SI	NO	NO	SI	SI

Necessitats	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUPI97	SECA96
Necessita ajut econòmic (si / no)	SÍ	NO	SÍ	SÍ	NO	NO
Rep ajut econòmic (si / no)	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Nivell educatiu*	2	5	2	4	4	3
Dificultats lectura o càlcul*	0	0	0	0	0	0
Problemes de salut (si / no)	SÍ	NO	NO	NO	NO	NO

*Variables que tenen una codificació específica:

Viu amb: 1. sol / 2. habitació llogada / 3. amics / 4. família origen / 5. parella / 6. altres familiars

Dificultats per la vida quotidiana: 0. cap / 1. viure pel seu compte / 2. cuinar / 3. compres / 4. rentar la roba / 5. roba necessària / 6. suport per menjar i despeses

Transport: 0. no té transport propi i no utilitza transport públic / 1. utilitza algun mitjà de transport

Nivell educatiu:

1	Cap / Analfabet
2	Certificat escolar
3	Estudis primaris
4	Estudis secundaris / FP
5	Universitaris

Dificultats lectoescriptura o càlcul: 0. no en té cap (si pot llegir i escriure en castellà o català, amb una llengua n'hi ha prou per puntuar 0) / 1. lectoescriptura / 2. càlcul

La principal necessitat en aquest àmbit és la manca de feina i de recursos econòmics que pateixen 3 subjectes. Pel que fa a la resta, 1 té problemes importants de salut. Pel que sembla, a partir d'aquestes dades, els interns que porten un temps en règim obert o llibertat condicional tenen cobertes les

necessitats bàsiques per la reintegració: vivenda, transport, subsistència... i, si presenten problemes de salut, fan ús dels serveis sanitaris. Tal com era de preveure en el moment actual, la principal dificultat en aquest àmbit és trobar una feina i, consegüentment, assolir autonomia econòmica.

3.3.4. Recursos

En aquest apartat s'analitzen els recursos que utilitzen els subjectes per atendre les necessitats bàsiques de l'apartat anterior. No s'han indicat els recursos de salut perquè tots els subjectes coneixen i utilitzen els centres d'atenció primària o especialitzada de salut quan ho necessiten.

Taula 21. Recursos utilitzats

Recursos	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUIP97	SECA96
CIRE: Curs formació ocupacional	-	-	X	-	-	-
AVBC: Inserció laboral	X	-	-	-	-	-
Can Calderó: Inserció laboral	X	-	-	-	-	-
Creu Roja: Inserció laboral	X	-	-	-	-	-

* X= Sí

- = NO

Els subjectes estudiats fan un ús molt restringit dels recursos, i quan ho fan, acudeixen a recursos per la inserció laboral.

3.3.5. Suport social

Ja s'ha vist com la xarxa de suport social amb la que compta un delinqüent quan torna a la comunitat és un factor clau en el procés de desestiment en el delicte. En aquest apartat s'han analitzat tres dimensions bàsiques d'aquest factor: l'amplitud de la xarxa, les necessitats a les que dóna suport, i la presència o no de persones dintre d'aquesta xarxa que poden incrementar el risc.

Per analitzar l'amplitud s'ha tingut en compte el nombre de persones amb les que compta el subjecte dintre dels tres àmbits fonamentals: la parella, família i amics. La hipòtesi és que quan més persones formin part d'aquesta xarxa i més àmbits estiguin representats, més sòlid serà el suport que ofereix.

A la taula següent apareix aquesta informació per cadascú dels subjectes:

Taula 22. Fonts de suport prosocial

Fonts de suport	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUPI97	SECA96
Nombre de persones que componen la xarxa de suport prosocial	3	8	6	11	11	2
Suport de parella	X	X	X	-	-	X
Suport de família	X	X	X	X	X	X
Suport d'amics	-	X	X	X	X	-

* X= Sí

- = NO

Per valorar la funció de protecció i de suport que fa l'entorn social de cada individu és important conèixer no només l'amplitud de la xarxa sinó també les necessitats a les que dóna cobertura.

A la taula següent apareix informació sobre amb quantes persones del seu entorn pot comptar cada subjecte per atendre les principals necessitats que apareixen en el procés de reintegració.

Taula 23. Necessitats que atén la xarxa de suport social

Necessitats	Subjectes					
	SOTE85*	GEVE20	GD20	ROMI20	GUPI97	SECA96
Suport material: econòmic, allotjament	3	8	3	2	2	1
Feina: orientació, ajudar-li a trobar-ne	0	8	1	6	1	0
Resolució de problemes / consell	3	4	2	5	4	2
Suport emocional	2	5	2	8	3	1
Temps lliure	1	8	1	6	11	1
Afectivitat, sentir-se estimat	3	8	4	10	5	2
Relacions sexuals	0	2	1	2	1	1
Pot compartir preocupacions delicte i presó	0	7	2	7	4	2

*SOTE85, diu que pot tenir relacions sexuals amb la parella però no s'han vist en persona encara.

El fet de comptar amb persones importants dintre del nucli de relacions no sempre suposa un factor de protecció. Quan les activitats o interaccions que comparteixen amb el subjecte potencia els factors de risc, l'efecte de la xarxa social és el contrari. A les entrevistes només s'ha pogut avaluar aquesta influència mitjançant el consum de drogues o alcohol.

Taula 24. Suport de risc

Suport en el risc	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUIP97	SECA96
Nombre de persones que componen la xarxa de suport de risc	0	7	1	0	0	0

Les dades obtingudes mostren que els subjectes entrevistats compten amb un alt nivell de suport social amb poques persones de suport de risc a excepció de *geve20*.

Tots compten amb persones significatives almenys en dos dels tres àmbits (parella, família i amics), i, excepte en dos casos, la xarxa està formada per més de 5 persones, que cobreixen la majoria de les necessitats de reintegració. Potser l'individu amb el suport més pobre és *SOTE85*, que, tot i comptar amb persones significatives en els àmbits de la família i la parella, la relació amb aquesta última és virtual ja que es comuniquen mitjançant Internet i no han tingut cap contacte personal. Aquest últim aspecte és especialment significatiu perquè tota l'activitat de temps lliure està centrada en la parella.

Si bé apareix en alguns casos suport de risc relacionat amb el consum de substàncies, cap dels subjectes informa que estigui fent aquest tipus de conductes i es refereix més a persones amb les que podria consumir que a una activitat compartida habitualment amb elles.

3.3.5. Risc i prevenció de recaigudes

Tenint en compte que el pla de prevenció de recaigudes és un dels principals continguts que es treballen en els cercles, s'ha volgut avaluar fins quin punt els interns el tenen clar i el poden explicar.

Per conèixer aquest aspecte, s'ha analitzat en dues parts. La primera, *factors de risc en l'actualitat*, fa referència als factors de risc dinàmics que

probablement estan afectant al subjecte en el moment actual. Alguns s'obtenen preguntant directament al subjecte i altres s'infereixen a partir de l'anàlisi de diferents parts de l'entrevista, com és el cas del suport social. En aquest apartat, es fa constar també si el subjecte presenta mecanismes de defensa quan explica els fets delictius, la seva participació i la seva responsabilitat. Com ja s'ha vist, el reconeixement del delicte i la seva responsabilitat en aquest, si més no parcialment, és un criteri de selecció del MC. La segona part avalua el nivell de coneixement que té el subjecte del seu pla de prevenció de recaigudes: si és capaç d'explicar els factors desencadenants del delicte base, preveure situacions que el podrien posar en risc en l'actualitat, i identificar les millors accions per evitar aquestes situacions o afrontar-les amb èxit.

Taula 25. Factors de risc en l'actualitat

Suport en el risc	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUPI97	SECA96
Mecanismes de defensa (si / no)	NO	NO	NO	SI	SI	SI
Estressors	SI	SI	SI	SI	NO	NO
Estat emocional*	NO	NO	1	NO	NO	NO
Negació del delicte (si / no)	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Xarxa social accessible pel consum de drogues o alcohol	NO	SI	SI	NO	NO	NO
Activitats en solitari	SI	NO	NO	NO	NO	NO
Dificultats en la relació de parella	SI	NO	NO	NO	NO	NO
No planifica accions per millorar la seva situació	SI	NO	NO	NO	NO	NO
Relacions sexuals fora de la parella	NO	SI	NO	NO	NO	NO

* **Variables que tenen una codificació específica:**

Estat emocional: 1- preocupat o nerviós, 2- trist o deprimít, 3- enfadat o amb ràbia

Taula 26. Detecció de situacions de risc i conductes d'afrontament

Detecció situacions de risc	Subjectes					
	SOTE85	GEVE20	GD20	ROMI20	GUPI97	SECA96
1. Es capaç d'analitzar desencadenants del delicte	2	2	2	1	2	1
2. Reconeix possibles factors de risc	0	2	0	1	2	0
3. Preveu conductes d'afrontament efectives	2	2	1	2	0	0

Codificació:

0: No, inadequats (desencadenants i factors de risc), inefectives (conductes d'afrontament)

1: Parcialment (desencadenants i factors de risc), efectives però insuficients (conductes d'afrontament)

2: Sí, suficients i efectives (conductes d'afrontament)

A l'analitzar les respostes dels subjectes, es veu que si bé la majoria és capaç d'identificar una part important dels factors de risc en el moment que van cometre el delicte, no passa el mateix quan es tracta de reconèixer el risc actual. Només dos subjectes són capaços de detectar satisfactòriament els factors de risc que han de tenir presents en el seu pla de prevenció de recaigudes. Alguns manifesten que en l'actualitat no és possible que es tornés a donar una situació com la que estava present quan varen delinquir. No obstant això, hi ha dos casos que, tot i no preveure possibles situacions de risc sí que tenen previstes respostes d'afrontament en el cas que fos necessari.

3.3.6. Valoració del programa Cercles

En aquest apartat s'avalua la valoració que fan els subjectes del programa cercles, especialment pel que fa a la funció que pot fer per facilitar la reinserció social. També s'han recollit les seves opinions respecte a aspectes del programa que són clau pel seu bon funcionament i els inconvenients que es

poden donar pel seu èxit. També se'ls ha preguntat per les dificultats més importants que es varen trobar en el moment d'iniciar el retorn a la societat per tal de conèixer allò en el que el cercle ha d'incidir més a l'inici.

Factors a tenir en compte segons:

1. Els voluntaris

El component del programa que consideren més important és el perfil, competències i actituds dels voluntaris. Un dels entrevistats destaca el paper que pot jugar l'actitud i competències dels voluntaris per aconseguir un bon nivell de comunicació i transparència per part del MC: *«Y también depende del voluntario si quiere o no indagar en el delito porque eso no es nada bueno porque tú piensas: ¿qué estará pensando de mí? Esto crea desconfianza y miedos (...)»*

També es destaca la formació dels voluntaris perquè troben difícil que puguin entendre tota la complexitat que comporten aquest tipus de delictes.

2. Possibles inconvenients

Els aspectes més destacats són l'actitud i possibles prejudicis dels voluntaris ja que els subjectes pensen que si aquells són molt inquisitius sobre el delictes i tendeixen a jutjar en excés als MC poden potenciar la seva desconfiança i reticències a ser transparents.

També creuen que alguns subjectes poden estar disposats a participar en un cercle només pels possibles beneficis penitenciaris (accés més fàcil al règim obert o la llibertat condicional) el que seria perjudicial pel programa.

3. Dificultats en el moment d'accedir al règim obert

Hi ha un reconeixement força generalitzat de que el pas al règim obert després de molt temps a la presó ordinària és un moment crític durant el que han d'enfrontar-se a les dificultats més importants i no sempre amb el suport suficient. Destaquen l'aïllament social i emocional que troben en aquesta fase, recel cap al "món exterior" i també la manca d'orientació per afrontar aquesta transició:

- «Lo que más me costó fue cuando salía de prisión por el día y paseaba por Barcelona, solo, sin nada que hacer, daba vueltas y vueltas»
- «Yo vine del CP Lleida a Barcelona, solo, sin trabajo, sin dinero.... »
- «Al sortir no estava a gust. Em veia estrany. Trobava les coses canviades. Els meus antics amics tenien dona i fills i no em refiava de ningú. A la presó sempre vas amb cura i ara em passava el mateix al carrer. Sempre que agafava el metro m'anava en direcció contrària per la falta d'orientació »
- «La sortida és molt dura i un bon suport val el seu preu en or»
- «Al principi vas molt desorientat. Vas mirant els rètols dels carrers per orientar-te. Sembles d'un altre planeta i tens la sensació, tota l'estona, que la gent et mira i es dóna compte que ets diferent»

Una altra dificultat, encara que expressada només per un subjecte, és significativa pel suport que pot oferir el programa: «*Conscienciar-me que el que faci a cada moment depèn només de mi mateix*» Aquesta resposta fa palesa la importància que pot tenir el component *Responsabilitat* del programa Cercles de Suport i Responsabilitat

4. En què pot ajudar un cercle?

Aquesta és la part on els subjectes donen més respostes. Les respostes mostren que els interns veuen clarament les funcions de suport social que pot exercir un cercle. Seguidament es resumeixen les més importants:

- Suport instrumental: ajut per trobar feina, per accedir més fàcilment als recursos
- Suport emocional: ajuda amb l'angoixa dels primers moments, sentir-se recolzat, valorat. Poder compartir preocupacions i emocions
- Ajudar a superar l'aïllament emocional i social. També el sentiment i la percepció de rebuig (*no sentir-te assenyalat*)
- Ajuda per adaptar-se al "món exterior", per aprendre a relacionar-se
- A ocupar el temps

És significatiu que cap dels subjectes fa referència a la funció de supervisió i gestió de risc que també fan els cercles. Probablement és degut a la dificultat dels subjectes a reconèixer que encara poden aparèixer situacions i factors de

risc quan arriben a la part de la condemna amb el màxim nivell de beneficis. També, pot ser reflex de la resistència a la supervisió que presenten els interns en aquesta situació i la prevenció a que una major visibilitat pugui conduir a pèrdues en el règim de semilibertat. Aquest haurà de ser un aspecte del funcionament dels cercles al que se li haurà de parar especial atenció.

5. Aplicació a altres perfils delictius

Un dels subjectes considera que aquest tipus d'intervencions pot ser útil també per persones que han fet altres tipus de delictes.

4. Conclusions de l'estudi

Els models d'intervenció amb delinqüents sexuals estan evolucionant cap a una perspectiva diferent, en la què, sense treure valor als models de tractament institucionals, es fa èmfasi en la importància dels programes que s'organitzen en els contextos comunitaris, socials i personals en el que es desenvoluparà la vida de l'individu quan surti en llibertat. Aquestes intervencions tenen una forta relació amb els factors dinàmics de risc i, alhora, són consistents amb el procés de desestiment del delictes.

Per assolir l'èxit en la reintegració a la comunitat s'apunten com a factors decisius el fet de tenir resolts els aspectes que fan referència a les necessitats individuals, socials, d'habitatge i laborals. Els factors de suport social i habitatge estable estan relacionats amb la reducció de la reincidència tant la general com la sexual.

Diríem que el desenvolupament del capital humà i social del subjecte de forma complementària entre un context institucional i un altre més ecològic, que es duu a terme durant la interacció amb l'entorn social, configuren el model de intervenció òptim amb delinqüents sexuals. Un dels objectius d'aquest model és també el de facilitar una transformació en la identitat narrativa del individu cap a una percepció d'ell mateix com una persona que vol fer un canvi vital. Un canvi que faci possible la seva integració social.

El programa de Cercles de Suport i Responsabilitat compta amb els components necessaris per fer operatiu aquest model.

Quan es pregunta a representants significatius de la xarxa professional i comunitària sobre el programa Cercles i les possibilitats d'aplicació al sistema d'execució penal de Catalunya, aquests reconeixen el seu valor per reforçar el sistema de prevenció de la reincidència i la seva viabilitat en el nostre context.

Es destaca la base estructural amb la que compta el sistema que s'ha vingut desenvolupant durant els últims anys: un programa de tractament consolidat, un context penitenciari que fa possible el tractament i la reintegració, i una

tradició de col·laboració amb entitats socials i voluntaris per l'activitat penitenciària.

Els participants als focus grups reconeixen com a punts forts de la aplicació de Cercles: les aportacions de millora de la intervenció existent, especialment perquè obliga a adaptar i actualitzar els procediments actuals; l'èmfasi en el penat, en la seva responsabilitat en el seu procés de reintegració i en l'adaptació de la intervenció a les necessitats individuals de cada cas; i també que l'aplicació de Cercles suposa un reforç de la vessant comunitària de la intervenció penitenciària amb aquest grup d'interns.

El model Cercles, tal com s'ha aplicat a altres països no es pot traslladar directament al nostre context. Cal adaptar els protocols i la seva organització a la nostra estructura d'execució penal, tenint en compte les particularitats jurídiques i institucionals del nostre sistema. En aquest sentit, es considera que la cultura de voluntariat a Catalunya pot ser molt diferent a la dels països anglosaxons o del centre d'Europa i que cal estar atents a aquestes diferències. D'altra banda, el model de coordinació interinstitucional i amb les entitats socials que s'ha pogut conèixer al Regne Unit no està desenvolupat de la mateixa manera a Catalunya. Probablement caldrà establir noves estructures de col·laboració entre serveis penitenciaris, policia, institucions locals de serveis socials i entitats del tercer sector a mesura que s'implementen els Cercles a Catalunya.

Finalment, els experts fan recomanacions per assegurar l'èxit en la implantació dels Cercles de Suport i Responsabilitat. En primer lloc, com no pot ser d'una altra manera, la d'assegurar el finançament estable del programa un cop hagi finalitzat el suport econòmic del projecte europeu. A l'hora de fer difusió del projecte, es proposa que es vagi poc a poc, esperant a que s'hagi avançat en la implementació i es pugui presentar informació positiva de l'evolució del projecte, i destacant la complementaritat entre reintegració del delinqüent i prevenció de la reincidència en el missatge que es fa arribar sobre els seus objectius. Es recomana, també, una acurada preparació per la selecció i formació dels voluntaris, la selecció dels interns i la preparació i definició de funcions dels professionals que han de liderar el programa.

De l'anàlisi de la població de delinqüents sexuals a les presons de Catalunya es conclou que hi ha una massa crítica suficient que es pot beneficiar de aquest tipus d'intervenció.

En el moment de l'obtenció de les dades, hi havia 602 penats per aquest tipus de delictes a les presons. El 60% del total i el 75% dels que es troben en règim obert o llibertat condicional han fet el programa de tractament SAC, específic per delinqüents sexuals. Un total de 86 interns es troben en règim de semilibertat, tercer grau o llibertat condicional, i s'estima que un 14% dels que estan en règim obert presenta un risc mig o alt de reincidència violenta.

El 75% dels subjectes tenen la seva residència a les comarques de Barcelona. Fet aquest que s'haurà de tenir en compte a l'hora de concentrar els recursos durant la fase pilot del projecte.

A partir de l'estudi d'una mostra de la població que es podria beneficiar del programa cercles, es constata que els delinqüents sexual abans d'assolir la classificació en tercer grau han estat un llarg període de temps a presó en règim ordinari, 5 dels 6 subjectes entrevistats han passat un mínim de 6 anys abans d'arribar al règim obert. Els individus entrevistats, consideren un procés especialment difícil el fet de passar de la classificació en règim ordinari a la classificació en 3r grau. Segons manifesten, és en aquest moment quan es troben més aïllats, desorientats i amb més necessitat de suport social.

Per altra banda, els entrevistats de la població diana manifesten: tenir les necessitats bàsiques de reintegració cobertes (vivenda, transport, alimentació...) amb l'excepció de l'ocupació laboral que és la dificultat més important a la que han de fer front avui dia, així mateix destacar el poc ús els recursos que la xarxa els ofereix, i finalment i molt important tots ells compten amb un bon nivell de suport social.

Pot haver dos motius que expliquin els resultats anteriors: per una banda, el fet d'haver transcorregut un temps en situació de semilibertat, ha propiciat que hagin disposat de temps i oportunitats per desenvolupar les xarxes de suport i trobar solucions a les necessitats més bàsiques, o bé pot voler significar que,

aquells individus que assolixen la classificació de règim obert (3r grau) són els que disposen d'una xarxa social més potent.

Si a data 7 de maig de 2012 –data de tancament de la mostra- s'hagués posat en marxa el model Cercles, tres dels sis usuaris entrevistats haguessin acceptat i signat de forma voluntària la seva inclusió en un Cercle. Aquesta adhesió al programa Cercles però, és convenient que es realitzi en el moment d'accedir al règim obert, o, si és possible, mitjançant la consulta amb l'equip de tractament del centre penitenciari uns dies abans quan se l'estigui a punt de classificar en 3r grau. Sembla doncs, que el model Cercle no seria tan necessari una vegada l'intern portés mesos en règim obert.

També els costa reconèixer que es poden trobar en situacions de risc; això pot suposar un problema futur ja que el fet de sobreestimar les possibilitats de reintegració implica que poden no estar suficientment alerta i no aplicar de forma òptima les pautes de prevenció de recaigudes. La totalitat dels entrevistats varen entendre les principals funcions de suport que fan els Cercles. Tanmateix, no destaquen tant la funció de "responsabilitat" o supervisió. Això podria indicar que podrien tenir resistències respecte dels conceptes de supervisió i responsabilitat.

El grup de subjectes entrevistats és una mostra petita per poder treure conclusions generalitzades. Dos aspectes metodològics s'hauran de tenir en compte per una possible ampliació d'aquesta recerca: d'una banda escurçar el temps entre la data en que s'efectua el buidatge de les dades i la realització de les entrevistes, ja que es córren el risc que alguns subjectes quedin fora de la mostra. D'altra banda i vistes les respostes obtingudes, en relació al perfil de subjectes seleccionats com a població diana per l'estudi, convindria avaluar subjectes que tenen condicions favorables per l'obtenció del règim obert (haver fet el tractament, haver gaudit de permisos, temps no massa llarg pel final de la condemna...) però que encara no han iniciat el compliment en aquest règim, o just acaben de començar. Això, permetria avaluar subjectes amb un major nivell de dificultat per la seva reintegració i durant l'etapa més complicada d'aquest procés.

El model de tractament actual als serveis penitenciaris ofereix una estructura sòlida per poder desenvolupar programes com Cercles, gràcies a la consolidació del tractament específic, l'avaluació de risc, l'estructura de medi obert i llibertat condicional i la tradició de participació social i voluntariat.

Com a aspecte pendent de millora cal destacar que l'avaluació de risc encara no té una cobertura universal per a tota la població, ja que només el 50% de les avaluacions estan vigents. D'altra banda, mereix una major exploració i reflexió el fet que molts dels interns entrevistats no siguin capaços de presentar el seu pla de prevenció de recaigudes i subestimïn el seu risc de reincidència. Potser aquesta és una part del tractament que cal reforçar, i, sens dubte, el suport que pot oferir el cercle en el medi natural per mantenir els objectius de tractament pot contribuir significativament a aquesta millora. En qualsevol cas, tot i que la poca quantitat de subjectes entrevistats obliga a ser cautelosos en les conclusions, és molt probable que els interns que participin en els futurs cercles presentin resistències a reconèixer i compartir amb altres els seus factors de risc presents, i també que la part de responsabilitat i transparència del programa sigui la que més els costi d'acceptar. Aquest serà probablement un dels principals obstacles que en la futura implementació de CerclesCat s'haurà de preveure. Tant els voluntaris com els professionals hauran d'estar preparats per abordar aquestes resistències.

5. El projecte CerclesCat

En aquest capítol es descriurà com funcionaran els Cercles de Suport i Responsabilitat a Catalunya i com s'implementaran. La configuració de CerclesCat és el resultat d'adaptar l'experiència internacional de CoSA i els estàndards de la xarxa europea *Circles 4EU* a la realitat del sistema d'execució penal de Catalunya.

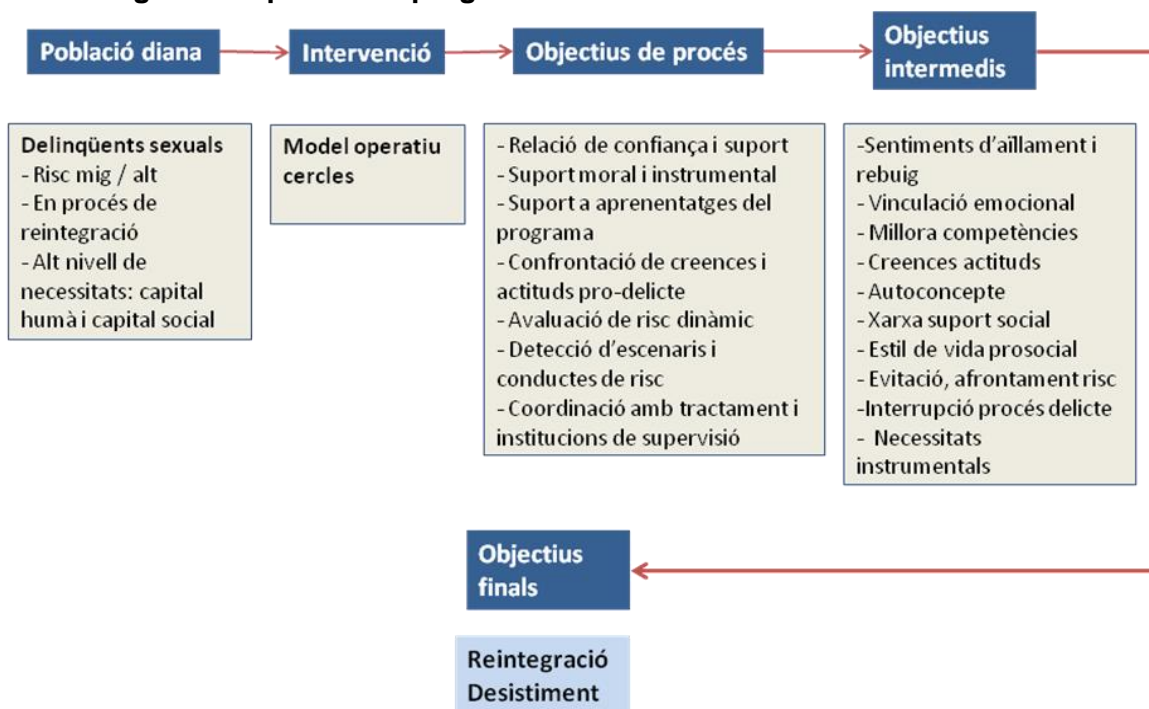
La configuració del programa que aquí es presenta és la prevista per la implementació pilot de 3 cercles tal i com es preveu que es començaran a aplicar a Catalunya seguint el guiatge del projecte *Circles 4EU*. Aquests 3 pilots es duran a terme durant 18 mesos amb 3 cercles, al final del qual s'avaluarà el seu funcionament i es faran les adaptacions necessàries per la seva aplicació de forma més ampla i definitiva.

Kettner, Moroney i Martin (1999) proposen un model pel disseny i gestió de programes socials que és el que s'ha seguit en aquest projecte. A continuació, descriurem el funcionament del programa i la hipòtesi de treball en que es fonamenta d'acord amb aquest marc de referència.

5.1. Hipòtesi del programa

La hipòtesi explica la vinculació que hi ha entre la intervenció amb la població diana i els resultats que s'esperen obtenir. Així, el programa cercles aplicat a delinqüents sexuals de risc mig / alt que inicien el procés d'acostament al medi social augmenta les probabilitats de que aquests es reintegrin i no tornin a reincidir. Això, és així, ja que amb Cercles milloren el seu capital humà i social i l'estat dels factors dinàmics de risc. Com es pot veure a la figura 3, això es pot aconseguir a l'exercir les funcions de suport, manteniment i supervisió que donen fonament al model CoSA. Es considera que la col·laboració entre l'entorn social de l'individu (voluntaris) i els professionals optimitza les oportunitats d'assolir aquests objectius.

Figura 3. Hipòtesi del programa CerclesCat

5.2. Estructura del programa

Seguint el model de Kettner, Moroney i Martin (1999) s'analitzarà el programa en base a tres elements bàsics: **inputs**, que són tots aquells elements amb els que es fa la intervenció i que inclouen tant la població a qui va destinat com els recursos; el **procés**, és a dir, com es fa la intervenció; i els **resultats** que s'espera obtenir.

5.2.1. Els inputs

a) La població diana i criteris de selecció

Com s'ha vist anteriorment, s'estima que hi ha actualment 178 interns a les presons condemnats per delictes sexuals que presenten un risc moderat o alt de reincidència i que presenten un alt nivell de necessitat pel que fa a capital humà i capital social.

En un primer moment de desplegament del programa, l'objectiu és fer una aplicació pilot amb 3 subjectes comptant amb el suport i supervisió del projecte europeu *Circles 4EU*. Tot i això, es farà una preselecció de 9 casos per tal de

preveure possibles baixes a l'inici i per possibilitar l'avaluació del programa, com es veurà més endavant.

Els criteris de selecció són:

1. Interns condemnats per delictes sexuals en procés de reintegració

Els candidats a MC es seleccionaran entre aquells interns que els equips de tractament tinguin prevista la seva classificació en tercer grau en un termini màxim d'un mes. Per tant, han de ser subjectes que hagin tingut una bona evolució en règim ordinari i hagin iniciat sortides al medi social (permisos ordinaris o sortides programades). També han d'estar en una fase del compliment en la que els resti un mínim de 2 anys per obtenir la llibertat definitiva.

Aquestes dues condicions són necessàries per preparar la seva inclusió en un cercle. També, és important que el futur MC estigui classificat en un règim de semillibertat des l'inici del cercle, i que hi hagi temps de dur a terme el programa Cercles abans que finalitzi la seva condemna. Aquests criteris són especialment importants durant la fase pilot del programa ja que permeten dur a terme l'avaluació dels subjectes durant tot el temps que duri el cercle, sense que es pugui perdre el contacte amb els casos que abandonin el programa a l'inici o que formin part del grup de comparació pel fet de trobar-se en llibertat definitiva. D'altra banda, el fet d'estar complint la condemna mentre duri el cercle assegura que es podrà comptar amb el suport d'un equip de tractament i supervisió per la configuració del cercle extern. Finalment, i com ja hem dit, és convenient que el cercle comenci paral·lelament a l'accés a la semillibertat. Això evita haver de comptar amb la dificultat afegida que suposa introduir un model diferent de supervisió i suport quan el subjecte ja s'ha adaptat al règim de semillibertat amb altres condicions. És probable que aquest canvi pogués donar lloc a resistències per part dels subjectes que suposarien una distorsió en la fase pilot del programa.

No obstant l'anterior, es podrien seleccionar subjectes que s'adaptin bé als requeriments del programa i que, complint la resta de condicions, es troben ja en tercer grau i estan a punt d'accedir a la llibertat condicional.

2. Haver estat avaluat amb de risc moderat / alt de reincidència en delictes sexuals

Tots els candidats a participar en el programa han de comptar amb una avaluació vigent (menys de 6 mesos des de la darrera avaluació) mitjançant el protocol RisCanvi que ja s'aplica normalment als centres penitenciaris. Aquest protocol d'avaluació de risc és general per tot tipus de delinqüents i avalua el risc de reincidència violenta, però no el risc específic d'un nou delicte sexual. Ofereix un bon nivell d'informació sobre factors dinàmics i també avaluacions d'altres tipus de risc com són el risc d'autolesions greus, conflictes dintre de la institució i trencament de condemna, que són molt útils per planificar la gestió del cas en semilibertat.

Tot i això, cal comptar amb una avaluació específica del risc de cometre nous delictes sexuals. Amb aquesta finalitat es prepararà amb l'equip d'investigació que participa a CerclesCat (Grup d'Estudis Avançats sobre la Violència de la Universitat de Barcelona) un protocol d'avaluació del risc de reincidència sexual amb algun dels instruments ja coneguts i treballats en el nostre entorn (*Static 99R*: Hanson, i Thornton, 2000; *SVR - 20*: Boer, Hart, Kropp i Webster, 1997).

3. Alt nivell de necessitat pel que fa al capital humà i capital social

El model d'intervenció CoSA té un impacte important en la millora del suport social i dels sentiments d'aïllament del subjecte. Incideix, també, en aquelles competències que es treballen en el tractament que són necessàries per la prevenció de recaigudes i l'assoliment dels objectius de reintegració (establiment de relacions, autonomia, resolució de problemes, ocupació del temps...). D'aquesta manera s'escolliran preferentment aquells subjectes amb els que el seu programa de tractament té com a objectiu el desenvolupament d'aquests factors.

Els individus amb un bon nivell de competències i de suport social, no es beneficiarien tant dels components del programa Cercles com aquells que mostren mancances en aquests aspectes i, d'altra banda, és probable que presentin altres factors de risc més adequats per altres tipus d'intervencions.

Per tal d'avaluar aquestes necessitats s'aplicarà un *Protocol d'Avaluació i Selecció del MC* que es dissenyarà a partir del model d'entrevista utilitzat en aquesta investigació (annex 8) i de la informació de l'avaluació de risc, en una fase posterior del desenvolupament del programa.

4. Haver participat en el programa de tractament per delinqüents sexuals al centre penitenciari que tingui continuïtat en règim obert

Com ja s'ha vist, un dels punts forts del model CoSA és la col·laboració entre el cercle intern i els professionals que duent a terme el tractament, que qualifica el treball que fan ambdues parts. A banda, el treball del cercle comença amb la posada en comú del pla de prevenció de recaigudes i els factors dinàmics de risc. Per dur a terme adequadament aquestes tasques cal que els interns que participin en un cercle hagin iniciat el tractament en règim ordinari (programa SAC) i que comptin amb un professional que doni continuïtat a aquest en el centre de règim obert i durant la llibertat condicional.

5. Reconeixement del delicte i motivació pel canvi

La decisió de participar en un cercle suposa acceptar els dos compromisos bàsics: ***no hi ha secrets*** i ***no més víctimes***. Quan l'intern accepta la inclusió en el programa es compromet a mantenir-se responsable del seu comportament davant de la comunitat i de les institucions i a compartir amb els cercles intern i extern tota la informació rellevant sobre el seu progrés i també sobre el risc de reincidència que es pugui donar en cada moment. Aquest és el significat del terme *accountability* que forma part del nom original del programa. D'altra banda, per tal d'aconseguir l'objectiu final de la integració social i desestiment, ha d'estar disposat a modificar els aspectes del seu antic estil de vida que el varen conduir al cicle d'aïllament i violència que porta al delicte.

Cal tenir en compte, no obstant, que la responsabilitat i la motivació són dos processos dinàmics que es reforçaran durant el procés del cercle. D'acord amb aquests principis, durant el procés de selecció s'haurà d'acreditar que l'intern compleix dues condicions mínimes:

- Reconèixer-se com a autor dels fets que consten al testimoni de sentència, encara que pugui mantenir certs mecanismes de defensa.

- Acceptar formalment les condicions de participació en el cercle

El compliment d'aquests dos requisits s'avaluarà mitjançant el *Protocol d'Avaluació i Selecció del MC* i la signatura del *Document d'Acceptació de Participació del Membre Central*, que es dissenyarà a l'efecte.

6. Voluntarietat

La participació en el programa és voluntària i com a tal no pot ser un requisit imprescindible per accedir al règim obert o llibertat condicional. De la mateixa manera, la decisió d'abandonar el cercle no pot implicar una restricció automàtica en les condicions de compliment.

Tot i així, és indubtable pensar que, els Cercles de Suport i Responsabilitat constitueixen una mesura per la gestió del risc que millora el pronòstic de reinserció del MC. Per aquest motiu cal que els equips de tractament segueixin un criteri equilibrat que respecti el principi de voluntarietat i que, alhora, preservi la prevenció en el compliment de condemna.

Així, tant la no acceptació de la recomanació a participar en un cercle com la decisió d'abandonar abans de finalitzar el procés han de portar a una nova avaluació del risc i a la planificació de mesures alternatives per la seva gestió. En els casos que el MC comuniqui la seva decisió d'abandonar el cercle es seguirà el *Protocol de Finalització del Cercle per Decisió del Membre Central* (a dissenyar en una fase posterior de la implementació). Aquest protocol comportarà necessàriament una avaluació conjunta entre totes les parts implicades i dirigida pel coordinador sobre els motius de l'abandonament, els progressos assolits i els factors de risc presents, que serveixi a l'equip de tractament planificar mesures alternatives de gestió del risc i nous objectius de tractament.

7. Absència dels factors d'exclusió

Durant el procés d'avaluació i selecció, el coordinador conjuntament amb els responsables del tractament hauran de comprovar que no estan presents els factors d'exclusió:

- Psicopatia o perfil antisocial. Les persones amb aquest perfil difícilment poden treure profit de la intervenció que ofereix el programa degut a les

conductes de manipulació, insinceritat i impulsivitat que presenten. A més podrien posar en risc als voluntaris que hi participen.

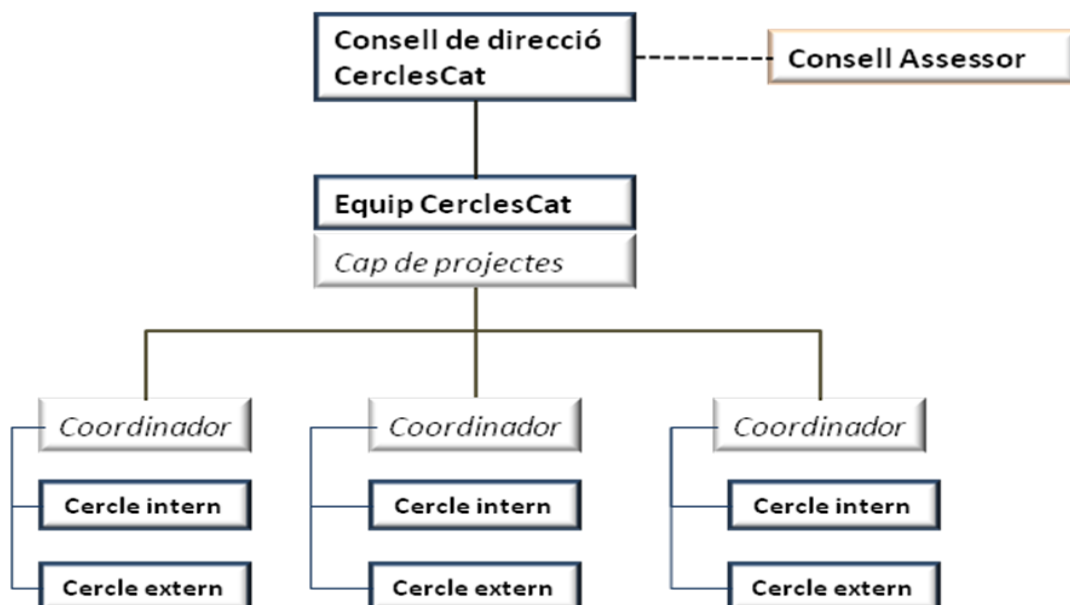
-Dèficits cognitius que impedeixen el seguiment del programa. S'ha de valorar si el subjecte compta amb les capacitats mínimes per entendre els compromisos que comporta un cercle i participar en el tipus d'interacció que requereix.

b) L'estructura CerclesCat

A Europa, l'aplicació de CoSA compta amb el suport d'una estructura orgànica que organitza les tasques i el personal, manté els estàndards de qualitat i respon davant del públic i els mitjans de comunicació. Aquesta estructura, tant a Regne Unit com a Holanda està diferenciada en dos nivells: organització nacional i projectes regionals o locals. En el cas de Catalunya, tenint en compte les dimensions del nostre sistema i que el projecte es troba en una fase d'inici, és convenient una estructura més compacta sense necessitat de diferenciar els dos nivells vistos abans.

L'estructura proposada seria la següent:

Figura 4. Estructura CerclesCat

Consell Assessor

Com s'ha vist, el programa cercles té un caràcter clarament comunitari. D'aquí la importància de comptar amb l'assessorament i el suport de les institucions i els sectors professionals que participen en el seu funcionament. El Consell Assessor informa dels punts de vista d'aquests sectors i alhora assessora a l'òrgan directiu respecte de les línies de desenvolupament des de diferents perspectives professionals. En la seva composició han d'estar representades les entitats col·laboradores que ja participen en altres programes de rehabilitació, el món universitari, institucions locals, de la policia i sectors professionals relacionats amb el món jurídic, serveis socials i salut.

Consell de Direcció

És l'òrgan que pren les decisions sobre l'organització del model Cercles a Catalunya, supervisa el seu funcionament i representa al programa davant de la població institucions i els mitjans de comunicació. És l'òrgan que aprova la selecció dels MC, coordinadors i voluntaris a proposta de l'equip CerclesCat.

Tenint en compte que pel moment el programa està gestionat pel Departament de Justícia, els seus membres del Consell pertanyen a aquesta Administració. Estan representades les subdireccions generals de Programes de Rehabilitació i de Reparació i d' Execució Penal a la Comunitat, el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada i els coordinadors del projecte.

Equip CerclesCat

Aquest és l'òrgan executiu del projecte. A més del desenvolupament del projecte CerclesCat, s'ocupa de totes les tasques necessàries per la implementació dels cercles, la supervisió i avaluació. Els seus representants es coordinen amb els membres de la xarxa europea *Circles 4EU* i amb les organitzacions que col·laboren amb cada cercle. Està dirigit per un Coordinador General de Cercles i el Responsable de Projectes, i també en formen part: responsables tècnics de tractament i medi obert de la Direcció General de Serveis Penitenciaris, un directiu del CP Obert 1 de Barcelona, els tècnics que han col·laborat en el projecte d'investigació i els coordinadors dels diferents cercles.

També hi participen un membre d'una de les entitats col·laboradores i un investigador del GEAV de la Universitat de Barcelona que participa com a soci en el projecte europeu.

Els diferents cercles

Els diferents cercles segueixen la mateixa estructura del model CoSA que ja s'ha descrit. Tots ells estan supervisats i coordinats pel Responsable de Projectes.

Pel cercle extern es comptarà amb la col·laboració dels equips de tractament que atenen al MC, l'estructura de supervisió (centre obert o serveis de llibertat condicional) i recursos socials i professionals del territori que siguin necessaris per donar suport a les seves necessitats.

Els voluntaris

Cada cercle comptarà amb un grup de 4 o 5 voluntaris que compleixen els requisits que s'han definit anteriorment en la descripció del model CoSA. És molt important que la composició d'aquest grup sigui heterogènia pel que fa a les edats, sexe, formació i competències.

c) Recursos materials i econòmics

Tant al *European Handbook of CoSA* (2011) com a la documentació facilitada per *Circles UK* es troba una previsió de les necessitats materials per la implementació dels cercles. Durant la fase pilot, el finançament queda assegurat gràcies al projecte *Circles 4EU* i a la utilització d'alguns recursos del Departament de Justícia. Aquesta fase pilot de dos anys de durada ha de servir per fer un càlcul de les necessitat materials ajustat al nostre context i per establir un model estable de sostenibilitat del projecte, després d'haver avaluat la seva aplicació a Catalunya. A continuació es presenta una relació dels recursos que es necessiten per posar en marxa i mantenir en funcionament el programa.

Sous

L'únic cost addicional en matèria de personal és el sou dels 3 coordinadors que treballaran a temps parcial per cercles. S'ha calculat una dedicació de 312 hores de dedicació per coordinador durant els primers 18 mesos de funcionament dels cercles. Cal tenir en compte que segons l'experiència d'altres països, la dedicació a temps complet d'un coordinador li permet atendre uns 10 cercles simultàniament. Durant la fase pilot cada coordinador es farà càrrec d'un cercle.

Locals i petites despeses

Hi ha dues activitats per les que es necessiten locals específics: les reunions periòdiques del cercle i les sessions de formació de voluntaris. No cal comptar amb recursos per la formació dels coordinadors atès que ja varen ser formats anteriorment. Juntament amb els lloguers dels locals, cal preveure una petita despesa per refrigeris (aigua, cafès...) i altres necessitats de material.

L'equip CerclesCat buscarà per cada cercle el local més adient (que asseguri les condicions de confidencialitat i que sigui pròxim al territori del MC) per les reunions periòdiques entre voluntaris i MC, comptant amb recursos propis del Departament de Justícia o institucions i recursos que col·laboren.

Estructura de gestió

Cal comptar amb un suport administratiu (oficines, arxius, equipaments...) per tota la gestió que implica el funcionament dels tres cercles. Per aquesta necessitat es comptarà amb els recursos ja existents al Departament de Justícia.

Campanyes informatives i de difusió

En alguns casos pot ser necessari dur a terme campanyes informatives i de difusió així com per la captació de voluntaris.

Material i instrumental

A part dels materials per la difusió, formularis i informació sobre el programa, cal comptar amb telèfons mòbils d'ús restringit necessaris per la comunicació entre el MC i els voluntaris i entre aquests i el coordinador.

Formació

La formació inicial dels voluntaris es durà a terme per part dels coordinadors amb el suport de l'equip CerclesCat, però caldrà preveure el cost (especialistes, materials...) dels seminaris de formació continuada que es duran a terme durant el desenvolupament del programa. Estan previstos entre 4 i 6 seminaris d'una jornada durant els 18 mesos del projecte.

Activitats i suport als voluntaris

El personal voluntari de cercles no cobrarà cap remuneració per la seva activitat, no obstant cal cobrir les despeses que es deriven d'aquesta. Així es preveu la compensació pels desplaçaments i les activitats (museus, excursions...) que puguin dur a terme amb el MC a la comunitat.

També s'ha de comptar amb la necessitat de contractar una assegurança per cada voluntari que cobreixi les possibles incidències derivades de la seva participació en el programa.

5.2.2. El procés: l'activitat del cercle

En aquest apartat es recullen totes les operacions i activitats que s'organitzen en el programa per a assolir els objectius.

a) Protocols i normatives

Amb la finalitat d'assegurar la qualitat en l'aplicació del model i també per donar seguretat als participants cal desenvolupar procediments, normes i formularis que regulin les diferents operacions i que siguin coneguts pels membres que n'estan implicats. Aquests protocols serviran també per guiar la supervisió que ha de dur a terme l'equip CerclesCat i per rendir comptes a altres òrgans. Alguns s'han anat desenvolupant amb la present investigació, i la resta seran elaborats per part de l'equip CerclesCat en els propers mesos.

Un dels principals protocols és el Codi de Pràctica de CerclesCat que regula els estàndards que ha de seguir el projecte per complir amb els requeriments internacionals de qualitat. Actualment les organitzacions de Regne Unit i Holanda compten amb aquest codi, i l'elaboració d'un codi europeu en la que participarà la nostra organització és un dels objectius del projecte *Circles 4EU*.

b) Selecció i formació dels coordinadors

Aquesta part del programa es va dur a terme el mes de novembre de 2011, organitzada pel CEJFE i amb el suport de *Circles UK*. Els principals membres de l'equip CerclesCat van participar a un seminari de 3 dies amb dos formadors de l'organització anglesa la qual fa facilitar tots els materials necessaris per la seva implementació. Això ha permès seleccionar tres coordinadors que duran a terme els tres pilots durant 2013 i 2014. Un d'aquests assistirà a un seminari que es farà a Holanda a l'abril de 2013 juntament amb altres futurs coordinadors de Bulgària i Letònia.

En el futur serà l'equip CerclesCat qui formi als nous coordinadors mitjançant un seminari de 3 dies de durada, seguint el Manual de Formació de Coordinadors CerclesCat, que s'està adaptant actualment a partir de l'original del Regne Unit per part d'aquell equip.

La selecció dels coordinadors ha de ser aprovada pel Consell de Direcció de CerclesCat a proposta de l'equip CerclesCat.

c) Captació, formació i selecció de voluntaris

Per aquesta operació es seguirà el procediment establert al model CoSA i l'adaptació del manual de formació obtingut de *Circles UK*. L'equip CerclesCat desenvoluparà aquest protocol seguint la mateixa línia de treball que en el cas de la formació dels coordinadors.

La recerca de voluntaris es farà, en un primer moment, a partir de recursos ja coneguts pel Departament amb una gran experiència en l'àmbit penitenciari. En aquest sentit s'ha de comptar amb els voluntaris que ja col·laboren amb els serveis penitenciaris a dia d'avui, amb organitzacions de voluntariat i també amb entitats que tenen tradició en programes socials.

Cal tenir en compte que l'equip de CerclesCat segueix una de les recomanacions dels professionals participants en els focus grups: que la difusió sobre cercles i la recerca de suport no es faci de forma massiva sinó mitjançant organitzacions que ja tenen certa experiència en la integració social i professionals vinculats a aquest tipus de programes. És per aquest motiu que la recerca de voluntaris en un primer moment serà amb recursos ja coneguts.

La selecció dels voluntaris és durà a terme mitjançant un procés interactiu que comença amb la primera entrevista amb el coordinador i recollida d'informació bàsica, seguidament el seminari de formació, li seguirà una segona entrevista i finalment la verificació de referències i antecedents penals. L'objectiu és que es pugui avaluar el perfil i motivacions del voluntari a mesura que va coneixent el programa i va interaccionant amb els altres voluntaris i l'equip.

L'últim pas és la selecció, per part de l'equip CerclesCat i amb l'aprovació del Consell de Direcció del projecte, dels 4 o 5 voluntaris que formaran el cercle intern d'un MC concret, seleccionats per les seves qualitats i motivacions però també seleccionats per respondre les necessitats concretes d'aquell MC.

d) Avaluació i selecció del Membre Central

Aquest procés comença amb sessions informatives amb els equips de tractament on s'explica el programa cercles i el perfil dels possibles usuaris. Es demana que aquests facin una preselecció de possibles candidats que, posteriorment seran informats i avaluats per part del coordinador. El coordinador fa la recollida d'informació i valoració en col·laboració amb els referents del tractament seguint el *Protocol d'Avaluació i Selecció del Membre Central*. Finalment, per cada cercle, l'equip CerclesCat selecciona un intern candidat i dos més que quedaran en llista d'espera o per avaluació en el grup control. La selecció del MC ha de ser aprovada pel Consell de Direcció de CerclesCat.

e) Activitats del cercle

El nucli de la intervenció són totes les operacions que comporta el model CoSA. A la taula següent es presenten aquestes tal com s'adaptaran per la seva aplicació a Catalunya.

Taula 27. Model operacional del programa cercles de Suport i Responsabilitat. CerclesCat

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Captació de voluntaris	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comitè executiu cercles ▪ Entitats col·laboradores 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aconseguir un nombre suficient de possibles voluntaris interessats i informats en participar en un cercle 	Previ a l'inici del cercle		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cal fer una difusió limitada del projecte per captar voluntaris ▪ Hi ha diferents opcions: campanya informativa dirigida a entorns específics (organitzacions de voluntariat, centres cívics...), comptar amb la borsa de voluntaris d'entitats, campanyes als mitjans de comunicació, xerrades informatives...
Selecció i avaluació del MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Referents de tractament ▪ Manager del projecte 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recollir i contrastar tota la informació per l'avaluació del perfil i necessitats del MC ▪ Valorar la idoneïtat del candidat a MC 	Previ a l'inici del cercle		<ul style="list-style-type: none"> ▪ El coordinador, un cop es rep una proposta dels serveis de tractament, manté entrevistes amb l'equip i recull tota la informació necessària per l'avaluació ▪ És imprescindible que el MC compti amb una avaluació de risc actualitzada amb una eina professional i amb un pla de prevenció de recaigudes que sigui consensuada entre els professionals de tractament, el futur MC i l'equip del cercle

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
					<ul style="list-style-type: none"> ▪ El coordinador s'entrevista amb el possible MC per informar-lo sobre el programa i avaluar la seva motivació i voluntarietat ▪ El coordinador i el manager del projecte valoren la idoneïtat del MC
Selecció i formació de voluntaris	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Personal del projecte cercles ▪ Coordinador ▪ professionals del cercle extern 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaluar les motivacions i capacitats dels aspirants ▪ Detectar condicions que impedeixen la participació en el programa ▪ Fer possible una decisió informada dels aspirants 	Previ a l'inici del cercle		
Entrevista prèvia a la formació	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Equip del projecte cercles 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Formar als voluntaris en els principis i procediments del model cercles ▪ Avaluar el perfil específic dels voluntaris 			

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Seminari de dos dies	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinadors ▪ Professionals del cercle extern 			2 dies	
Entrevista post formació	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador 				
Comprovació de referències i antecedents penals	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Equip del projecte cercles 				
Escollir grup de voluntaris cercle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Escollir un grup de 4 voluntaris que s'adaptin a les característiques i necessitats del MC 	Previ a l'inici del cercle		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Amb la finalitat de proporcionar al MC una xarxa social rica que millori al màxim el seu capital social, és important construir un cercle divers, incloent voluntaris amb diferents edats, sexes i bagatges. En el cas que el MC presenti necessitats especials, es aconsellable implicar voluntaris amb competències específiques per ajustar-se a aquelles

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Trobada inicial grup de voluntaris	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Voluntaris 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iniciar la constitució del grup de voluntaris com a equip i de conèixer-se mútuament 	Inici del cercle		<ul style="list-style-type: none"> ▪ El coordinador organitza la trobada i inicia les presentacions. Després deixa las voluntaris lliures per a que interaccionin i es coneguin entre ells
Primeres dues reunions cercle sense MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Voluntaris ▪ Referent del tractament i seguiment 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aspectes bàsics legislació i relació cercle – justícia ▪ Perfil de risc, necessitat i recursos del MC ▪ Condicions del règim penitenciari ▪ Normes bàsiques de funcionament del cercle i formularis ▪ Suport que rebran del coordinador ▪ Dubtes i altres preocupacions dels voluntaris ▪ Planificació de la 1a reunió amb el MC 	Inici del cercle		

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Primera reunió cercle amb MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Referent del tractament ▪ Voluntaris ▪ MC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Presentació dels voluntaris i MC ▪ Revisió de les motivacions de cadascú per participar al cercle i expectatives ▪ Rol del coordinador ▪ Signatura del compromís del cercle ▪ Debat sobre límits i confidencialitat ▪ Targetes de contacte amb dades de coordinador - voluntaris - MC - professionals clau ▪ Posar en comú la informació rellevant del pla de prevenció de recaigudes ▪ Planificació de la següent reunió 	Fase I		<ul style="list-style-type: none"> ▪ El MC assisteix acompanyat del referent del tractament

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Reunions cercle sense coordinador	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voluntaris ▪ MC 	▪ Pla de prevenció de recaigudes	Fase I	setmanal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De totes les reunions es fa un acta que ha de revisar el coordinador
		▪ Suport moral i relació de confiança	Fase I	8setmanes	
		▪ Suport pràctic - resolució de problemes	resta	Menys freqüent, com a mínim 1 cop al mes	
		▪ Reconèixer i desenvolupar capacitats i responsabilitats MC	Fase II		
		▪ Desenvolupar la funció de supervisió (<i>No hi ha secrets</i>)			
Reunions cercle sense MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voluntaris ▪ Coordinador (opcional) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaluar el procés ▪ Comparar punts de vista ▪ Planificar línies de futur 	Durant tot el procés	Segons l'evolució del cercle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ El MC ha de tenir coneixement d'aquestes reunions i del que s'ha tractat

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Reunions cercle amb coordinador	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Voluntaris ▪ MC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaluar el procés ▪ Supervisar i orientar el procés del cercle ▪ Planificar contactes individuals 	Fase I	La primera després de les 6 primeres reunions. Mínim 1 cop per trimestre	
			Fase II	A criteri del coordinador	
Entrevista coordinador i MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ MC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Per avaluar com està afectant el cercle a la seva vida 	Durant tot el procés	A criteri del coordinador. Mínim 1 cop per trimestre	
Reunions coordinador i cercle extern	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Equip de tractament ▪ Altres professionals 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intercanvi d'informació sobre el progrés en la reintegració ▪ Planificar la gestió del cas ▪ Notificar conductes / escenaris de risc ▪ Notificar risc imminent 	Durant tot el procés	De forma regular 1 cop al mes. I sempre que s'hagi detectat risc o hi hagi una presa de decisions (règim penitenciari, llibertat condicional,...)	

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Comunicacions cercle intern i cercle extern	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Cercle intern ▪ Cercle extern 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Intercanvi d'informació sobre el progrés en la reintegració i avaluació de risc ▪ Planificar la gestió del cas ▪ Notificar conductes i/o escenaris de risc ▪ Notificar risc imminent 	Durant tot el procés		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Qualsevol contacte entre voluntaris i cercle extern ha d'estar supervisat i autoritzat pel coordinador ▪ El coordinador informará als voluntaris sobre les valoracions dels professionals ▪ Els membres del cercle extern poden assistir a reunions del cercle
Entrevista de seguiment amb voluntari	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Voluntari (individual) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fer seguiment de com es troba el voluntari en relació amb el cercle ▪ Visió del voluntari respecte al procés del MC ▪ Resoldre dificultats en la participació del voluntari i funcionament del cercle 	Durant tot el procés	De forma regular 1 cop al trimestre o a criteri del coordinador	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Les entrevistes son confidencials, en tot cas, si el coordinador considera necessari revelar algun contingut d'aquesta, ho ha de parlar prèviament amb el voluntari
Avaluació de risc dinàmic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Voluntaris 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaluar l'evolució dels factors dinàmics de risc 	Durant tot el procés	1 cop al trimestre	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utilitzen el "Manual de Revisió de Risc del MC"

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Activitats a la comunitat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voluntaris ▪ MC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Facilitar aprenentatges en el medi natural ▪ Donar suport amb dificultats concretes ▪ Ampliar la xarxa de suport social 	A partir que les reunions deixen de ser setmanals (8 setm.)	A criteri del cercle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ El coordinador ha d'autoritzar l'inici d'aquestes activitats després de valorar l'evolució del MC ▪ El coordinador ha d'estar sempre informat d'aquestes activitats ▪ Poden ser individuals o amb varis voluntaris, en diferents llocs i per fer diferents activitats
Trobades individuals MC i voluntari	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voluntari ▪ MC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Facilitar aprenentatges en el medi natural ▪ Donar suport amb dificultats concretes ▪ Ampliar la xarxa de suport social 	A partir del moment en que les reunions deixen de ser setmanals (8 setm.)	A criteri del cercle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ El coordinador ha d'autoritzar l'inici d'aquestes activitats després de valorar l'evolució del MC ▪ El coordinador ha d'estar sempre informat d'aquestes activitats ▪ Poden ser individuals o amb varis voluntaris, en diferents llocs i per fer diferents activitats

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Assistència a voluntaris	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Equip cercles ▪ Institucions 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Supervisar la participació dels voluntaris ▪ Atendre a consultes dels voluntaris ▪ Respondre davant situacions d'emergència 	Durant tot el procés	De forma regular, a criteri del coordinador o sempre que el voluntari ho necessiti. Si no és urgent, a hores d'oficina	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pot ser telefònic, presencial o per correu electrònic ▪ Ha d'haver un sistema de suport 24/7 per situacions d'emergència
Assistència telefònica a MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coordinador ▪ Voluntaris 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Donar suport al MC en situacions de dificultat o risc 	Durant tot el procés	A requeriment del MC	<ul style="list-style-type: none"> ▪ El cercle està disponible pel MC en qualsevol moment de necessitat o risc imminent ▪ El MC compta amb una targeta de contactes telefònics per aquestes situacions ▪ El contacte es fa amb els voluntaris amb el suport de l'equip cercles ▪ Hi ha un protocol específic

Activitats	Qui	Objectiu	Fase/ moment del procés	Freqüència / durada	Observacions
Actes	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voluntaris 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mantenir informat al coordinador del procés i activitats del cercle 	Durant tot el procés	Després de cada reunió, activitat o contacte amb el MC	
Formació contínua dels voluntaris	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Especialistes ▪ Equip cercles 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Desenvolupar la formació dels voluntaris a mesura que l'experiència fa necessaris més coneixements i competències 	A partir de 6 mesos d'inici del cercle	4 vegades per any. 1 jornada	

5.2.3. Resultats i avaluació

Entre els objectius del projecte coordinat per *Circles 4EU* està el de dur a terme una avaluació del programa que sigui comuna a tots els països que l'apliquen i que integri tots els resultats. Per aquesta tasca participa com a soci el Grup d'Estudis Avançats sobre la Violència (GEAV) de la Universitat de Barcelona. Amb aquest grup de recerca s'elaborarà el disseny de l'avaluació del nostre programa. Entre d'altres, aquest disseny recollirà els resultats obtinguts després del projecte pilot amb els subjectes que han participat com a MC, i es compararà amb els mateixos indicadors per aquells que compleixin criteris de selecció però que no han participat (llista d'espera).

Per tal de conèixer els resultats del programa, s'avaluaran variables relacionades amb els següents àmbits:

- Vivenda
- Treball
- Ocupació del temps
- Autonomia econòmica
- Salut
- Abús de drogues i alcohol
- Relacions interpersonals
- Xarxa de suport social
- Nivell de risc dinàmic i variables significatives
- Incompliments de les condicions de supervisió en tercer grau o llibertat condicional
- Delictes

5.3. Implementació del programa

A continuació es presenta la planificació de les activitats necessàries per la implementació del programa cercles i la seva temporalització. S'ha agafat com a referència temporal la durada del projecte europeu *Circles 4EU* que dóna suport a aquesta implementació i que va començar el 15 de gener de 2013 i finalitzarà el 31 de gener de 2014. Al final d'aquest període, s'avaluarà el projecte pilot dut a terme i es planificarà la seva continuïtat. Un dels resultats d'aquesta avaluació serà l'anàlisi del cost i el disseny d'un pla de sostenibilitat i finançament estable.

Taula 28. Planificació de la implementació del programa CerclesCat

<i>Projecte: CerclesCat</i>			2013				2014			
Actuacions	data inici	data final	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Disseny del programa			x	x						
Estudi de viabilitat i disseny implementació	gen 2012	01/06/13	x	x						
Elaboració de protocols i formularis	15/04/13	01/06/13		x						
Manual de selecció i formació inicial de voluntaris	15/04/13	01/06/13		x						
Establiment estructura CerclesCat			x	x						
Conveni amb entitats col·laboradores	01/05/13	01/06/13		x						

Projecte: CerclesCat			2013				2014			
Actuacions	data inici	data final	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Aprovació estructura CerclesCat per part de DGSP	25/03/13	28/03/13	x							
Coordinadors				x						
Formació i selecció de coordinadors	Nov 11	08/02/13	<i>Fet</i>							
Contractació de coordinadors	15/04/13	01/05/13		x						
Actualització formació coordinadors	08/04/13	15/05/13		x						
Pressupost			x	x						x
Elaboració del pressupost	01/02/13	30/04/13	x	x						

Projecte: CerclesCat			2013				2014			
Actuacions	data inici	data final	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Obtenció del pressupost	15/02/13	31/12/14	x							x
Presentació de CerclesCat als Stakeholders*	01/09/13	30/09/13			x					
Captació, selecció i formació de voluntaris				x	x	x	x	x	x	x
Campanya de captació	01/05/13	30/06/13		x						
Recollida de sol·licituds	01/07/13	01/09/13			x					
Entrevistes inicials	01/09/13	15/09/13			x					
Seminari 2 dies	01/09/13	22/09/13			x					

Projecte: CerclesCat			2013				2014			
Actuacions	data inici	data final	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Entrevista acceptació	23/09/13	29/09/13			X					
Referències i antecedents penals	16/09/13	23/09/13				X				
Selecció de voluntaris cercles	07/10/13	11/10/13				X				
Acord de participació, documentació i assegurança	07/10/13	18/10/13				X				
Disseny de pla de formació contínua	01/02/14	28/02/14					X			
Seminaris de formació contínua	01/03/13	31/10/13					X	X	X	X
Avaluació i selecció 3 MC				X	X					

Projecte: CerclesCat			2013				2014			
Actuacions	data inici	data final	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Informació als equips de tractament i petició de propostes de MC	01/06/13	15/06/13		x						
Avaluació de MC	17/06/13	31/07/13		x	x					
Selecció de 3 MC i 6 participants per avaluació o llista d'espera	02/09/13	23/09/13			x					
Posta en marxa 3 cercles				x	x	x	x	x	x	x
Establir cercle extern	23/09/13	11/10/13			x	x				
Obtenció de locals reunions i preparació infraestructura	23/09/13	18/10/13			x					
Adquisició del material	01/05/13	01/07/13		x						

Projecte: CerclesCat			2013				2014			
Actuacions	data inici	data final	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Inici reunions	21/10/13					X				
Funcionament dels pilots	21/10/13	30/11/14				X	X	X	X	X
Avaluació del programa				X	X	X	X	X	X	X
Disseny de l'avaluació	01/05/13	01/09/13		X						
Avaluació	17/06/13	31/12/14		X	X	X	X	X	X	X

5.4. Conclusions i propostes per l'adaptació del projecte Cercles a Catalunya

L'evidència d'altres països indica que l'aplicació de Cercles de Suport i Responsabilitat, en conjunt amb altres intervencions, és efectiu per reduir la reincidència dels delinqüents sexuals de risc mig o alt. A més, des d'un punt de vista cost - benefici, aquest és un programa rendible. El cost econòmic de posar en marxa i mantenir un Cercle resulta inferior en comparació amb el cost que suposa la reincidència d'un subjecte que no ha participat en Cercles i que torna a delinquir.

Catalunya compta amb una bona estructura de base per posar en marxa un programa d'aquestes característiques: un programa de tractament consolidat, un sistema d'avaluació i gestió de risc, una estructura penitenciària per la supervisió a la comunitat d'aquest tipus de delinqüents, i una bona tradició de col·laboració entre els serveis d'execució penal, entitats socials i organitzacions de voluntariat.

Pel que fa a la demanda potencial, dels 602 penats per aquest tipus de delictes que hi havia en el moment de l'estudi, un 14% (86) es trobaven en aquest moment en règim obert o llibertat condicional. Entre aquests s'estima que un 13% presenten un risc mig o alt de reincidència violenta i un 26% amb risc d'altres conductes violentes o trencament de condemna. L'experiència dels últims anys demostra que, malgrat aquest risc, les condicions de supervisió del règim obert o la llibertat condicional constitueixen un sistema efectiu per contenir aquest risc mentre estan sota el control dels serveis penitenciaris. Però, com s'ha vist, un cop el penat ha finalitzat la condemna, els components de reintegració i control social que formen part del nucli del model Cercles milloren les oportunitats de prevenció de la reincidència a llarg termini,. D'altra banda, el fet de reforçar la supervisió i el suport en règim de semilibertat podria facilitar l'accés gradual a l'excarceració d'altres interns que no hi arriben per manca de suport social o recursos personals. Així, a l'hora de valorar quantitativament l' impacte del programa, cal considerar els beneficis socials de la prevenció de la reincidència en un grup no massa gran de delinqüents però

amb potencial per reincidir en delictes greus. No s'ha d'oblidar, l'efecte acumulatiu d'aquests beneficis per la consolidació del programa al llarg dels anys.

La implementació del programa Cercles suposa, a més, d' altres valors afegits pel sistema d'Execució Penal a Catalunya, un impuls al desenvolupament del model de semilibertat que s'ha anat construint durant les últimes tres dècades.

Així mateix, dóna continuïtat al tractament que comença als centres penitenciaris en règim ordinari i que acaba amb el penat integrat progressivament al seu medi social. Els aprenentatges adquirits al programa SAC es posen a prova durant la interacció entre el subjecte i el seu entorn. La prevenció de recaigudes, l'empatia, la gestió de les emocions i tots els components del tractament es posen en pràctica en situacions naturals sota la supervisió i guiatge de professionals. Però, a més, aquesta intervenció ve reforçada pel suport de voluntaris que estableixen vincles amb el penat i que són observadors privilegiats de la seva interacció amb l'entorn.

D'altra banda, Cercles és una intervenció especialitzada per reconstruir la xarxa de suport social de persones que han passat molts anys a la presó. El seu objectiu és que el penat adquireixi vincles amb altres persones i participi en activitats que compleixin la funció de donar suport, alhora que la comunitat exerceix el control social de tots els individus que en formen part.

Un aspecte nuclear del model Cercles observat als països on es duu a terme és que es fa amb el concurs i la coordinació entre la institució d'execució penal (serveis penitenciaris, probation...) i molts altres actors. El paper de les entitats socials del tercer sector és central, arribant en casos com el de Regne Unit, a constituir-se com a proveïdors de cercles. L'èmfasi comunitari d'aquest model obliga també a reforçar la cooperació entre agències de l'Administració que en moltes ocasions treballen de forma separada, i donant lloc a una forma d'operar en la que l'individu està en el centre de totes les actuacions. Així, el paper dels serveis de salut, benestar social o de la policia en la reintegració i la supervisió es fusiona en una mateixa direcció. La Universitat aporta, amb un plantejament d'investigació aplicada, les condicions necessàries pel control de qualitat en la

gestió del programa i fa possible el requisit d'avaluació pel seu desenvolupament amb garanties d'eficiència i eficàcia.

Tots aquests nous aspectes d'enriquiment de la vessant comunitària del model penitenciari, si es consoliden, es poden generalitzar en la intervenció amb altres perfils delictius.

Finalment, la participació en el projecte europeu *Circles 4EU* dona l'oportunitat de contrastar el model d' Execució Penal de Catalunya amb el d'altres països del nostre entorn que afronten dificultats i reptes semblants en un procés d'aprenentatge comú i amb la vocació de guiar-se per estàndards comuns de qualitat en la prestació del servei públic.

De l'experiència dels altres països i de l'estudi dut a terme s'obtenen alguns aprenentatges que ja poden ser aplicats a la implementació del programa. Comptem amb una estructura clara de procediments i protocols que ja han estat contrastats en les aplicacions anteriors del model. Però, a més, s'han obtingut conclusions importants a tenir en compte.

Queda clara la importància de comptar amb una estructura clara que sigui responsable de la gestió dels Cercles, garantint la seva adequació al model mitjançant la formació dels professionals i la coordinació entre els diferents sectors que hi participen. Aquesta estructura ha de centralitzar la representació del programa davant dels mitjans de comunicació i els sectors professionals i institucionals en la gestió del risc dels delinqüents sexuals. Això, serà el que farà possible que els Cercles estiguin integrats amb la resta d'actuacions dels serveis penitenciaris i que la informació arribi de forma correcta a l'opinió pública. En el cas de Catalunya, s'ha optat per una estructura en la que el lideratge i el control del programa correspondrà als òrgans de rehabilitació dels serveis penitenciaris però amb una forta implicació d'entitats socials que ja col·laboren amb altres projectes, així com amb membres representatius dels diferents sectors professionals i comunitaris mitjançant un Consell Assessor.

La difusió de la posta en marxa d'aquesta iniciativa és un factor clau. La reacció social que provoca aquest tipus de delinqüència obliga a tenir una especial cautela a l'hora d'informar en què consisteix aquest tipus d'intervenció, quina és

la seva finalitat, quins resultats es poden esperar i els recursos que s'inverteixen. Cal comptar amb un pla de comunicació que faci arribar aquesta informació de forma clara i realista a l'opinió pública, sense les distorsions que es poden donar per una transmissió incompleta o sensacionalista per part dels mitjans de comunicació. Cal comptar amb que els canals formals de comunicació no són l'única via d'informar a la societat sobre els Cercles de Suport i Responsabilitat. Tenim molt present l'experiència que ens va transmetre de forma molt planera, Chloe, una voluntària de Cercles UK que va participar amb la formació que es va dur a terme amb els professionals de Catalunya; ens va explicar com va anar canviant l'actitud dels seus familiars i amics amb el curs del temps, des del rebuig inicial fins a l'acceptació de les bondats d'aquesta activitat, de forma que, com ella explica, ara són els primers defensors del paper de Cercles en la prevenció de la violència sexual.

Per acabar, recordem que aquest és un projecte d'investigació - acció. Després d'aquesta primera fase d'avaluació i estudi, vindrà immediatament una d'acció de la que s'obtindran nous resultats i conclusions, a partir dels que es seguirà enriquint el desplegament d'aquest model comunitari de prevenció del delictes basat en els principis de la Justícia Restaurativa. A finals de 2014, finalitza el projecte *Circles 4EU* i esperem comptar amb una experiència suficient com per seguir avançant en aquesta línia.

6. Referències bibliogràfiques

Aldhous, P. (2007) Sex offenders: Throwing away the key. *New Scientist*, 2592, 24 de febrer, 6-9. Recuperat el 12 maig 2012, a

<http://www.newscientist.com/article/mg19325924.200-sex-offenders-throwing-away-the-key.html>

Andrews, D.A., Bonta J., i Hoge, R.D. (1990). Classification for Effective Rehabilitation: Rediscovering Psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17 (1) 19-52. doi: 10.1177/0093854890017001004

Bazemore, G., i Erbe, C.. (2003). Operationalizing the Community Variable in Offender Reintegration: Theory and Practice for Developing Intervention Social Capital. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 1 (3) 246-275. doi: 10.1177/1541204003001003002

Boer, D. P., Hart, S., Kropp, P. R. i Webster, C. (1997). *Sexual Violence Risk - 20*. Psychological Assessment Resources, Inc.

Circles UK. (2011). *National Coordinators Training*. United Kingdom.

Direcció General de Serveis Penitenciaris (2011) El Model de Rehabilitació a les Presons Catalanes. Publicacions del Departament de Justícia.

<http://www.gencat.cat/justicia/publicacions>

Duwe, G. (2012). Can Circles of Support and Accountability (COSA) Work in the United States? Preliminary Results From a Randomized Experiment in Minnesota. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 25 (2),143–165

Elliot, I., Beech, A. (2012). A U.K. Cost-Benefit Analysis of Circles of Support and Accountability Interventions. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* XX(x) 1–19. doi: 10.1177/1079063212443385

Ferrer, M., i Capdevila, M. (2009). *Taxa de reincidència penitenciària 2008*. Generalitat de Catalunya, Centre d' Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Hanson, R. K., Bourgon, G., Helmus, L., i Hodgson, S. (2009). The principles of effective correctional treatment also apply to sexual offenders: A meta-analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 36 (9) 865-891. doi: 10.1177/0093854809338545

Hanson, N. K. i Bussière, M. T. (1998). Predicting relapse: a meta-analysis of sexual offender recidivism studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66 (2) 348-362. doi:10.1037/0022-006X662348

Hanson, N. K. i Harris, A. (1998). *Dynamic predictors of sexual recidivism*. Corrections Research. Department of the Solicitor General Canada. Recuperat 18 d'abril de 2012 a

http://ww2.psepc-sppcc.gc.ca/publications/corrections/200402_e.asp

Hanson, N. K. i Morton-Bourgon, K. (2004). *Predictors of sexual recidivism: an up-dated meta-analysis*. Department of the Solicitor General Canada. Recuperat 3 de maig de 2012 a

http://ww2.psepc-sppcc.gc.ca/publications/corrections/200402_e.asp

Hanson, R. K., i Thornton, D. (2000). Improving risk assessments for sex offenders: A comparison of three actuarial scales. *Law and Human Behavior*, 24 (1), 119-136.

Hoing, M.A (2011): *European Handbook. COSA, Circles of Support and Accountability*. AS 's-Hertogenbosch: *Circles Europe: Together For Safety*.

Kettner, P. M., Moroney, R. M., i MARTIN, L. L. (1999) *Designing and Managing Programs. An Effectiveness - Based Approach*. Thousands Oaks, (2a ed)

Lasher, P., i McGrath, R. J. (2012). The Impact of Community Notification on Sex Offender Reintegration: A Quantitative Review of the Research Literature. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 56 (1) 6–28. doi: 10.1177/0306624X10387524

Laws, D. R. (1989). *Relapse Prevention with Sex Offenders*. Nova York: Guildford.

Laws, D. R. (2003). The rise and fall of relapse prevention. *Australian Psychologist*, 38 (1), 22-30.

Lösel, F. (2004). ¿Sirve el tratamiento para reducir la reincidencia de los delincuentes sexuales? A: REDONDO, S. *Delincuencia sexual y sociedad*. Barcelona: Ariel, 361-393.

Mann, R. E., Hanson, R. K. i Thornton, D. (2010). Assessing Risk for Sexual Recidivism: Some Proposals on the Nature of Psychologically Meaningful Risk Factors. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 22 (2) 191–217. doi: 10.1177/1079063210366039

Marshall, W. L i McGuire (2004). Effect sizes in the treatment of sexual offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 47 (6), 653-663.

McNEILL, F. (2009). What works and What's Just?. *European Journal of Probation. University of Bucharest*, 1 (1), 21 - 40.

McAlinden, A.M. (2006). Managing risk: From regulation to the reintegration of sexual offenders. *Criminology and Criminal Justice*, 6 (2) 197-218. doi:10.1177/1748895806062981

Petrunik, M. (2002). Managing Unacceptable Risk: Sex Offenders, Community Response, and Social Policy in the United States and Canada. *Journal of*

Offender Therapy and Comparative Criminology, 46 (4) 483-511.
doi:10.1177/0306624X02464009

Petrunik, M., i Deuschmann, L. (2008). The Exclusion–Inclusion Spectrum in State and Community Response to Sex Offenders in Anglo-American and European Jurisdictions. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 52 (5) 499-519. doi: 10.1177/0306624X07308108

Redondo, S., Navarro, J.C., Martínez, M. Luque, E., i Antonio, A. (2005) «Evaluación del tratamiento psicológico de los agresores sexuales en la prisión de Brians». *Boletín Criminológico*. Instituto Andaluz Universitario de Criminología. (Abril-maig 2005).

Robbers, M. (2009). Lifers on the Outside: Sex Offenders and Disintegrative Shaming. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 53 (1), 5-28. doi: 10.1177/0306624x07312953

Sánchez-Meca, J. (1996). *Avaluació internacional de la reincidència*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Saunders, R., i Wilson, C. (2003). *Circles of Support Accountability in the Thames Valley: Questions and Answers*. Nota News 45.

Schmucker, M., i Lösel, F. (2008). Does sexual offender treatment work? A systematic review of outcome evaluations. *Psicothema*, 20, 10-19.

Smith, M. K. (1996, 2006) Community work, *the encyclopaedia of informal education*, Recuperat, el 22 de febrer de 2013. www.infed.org/community/b-comwrk.htm

Soler, C., i García, C. (2009) *Delictes sexuals i reincidència: Un estudi a les persones de Catalunya*. (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Ward, T., Mann, R. E., i Gannon, T. E. (2007) The good lives model of offender rehabilitation: Clinical implications. *Aggression and Violent Behavior* 12 87–107.

Wilson R. J., Cortoni, F., i McWhinnie A. J. (2009). Circles of Support & Accountability: A Canadian National Replication of Outcome Findings. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment* 21 (4) 412–430. doi:10.1177/1079063209347724

Wilson R. J., Picheca J. E., i Prinzo M. (2005). Circles of Support & Accountability: An Evaluation of the Pilot Project in South-Central Ontario. *Correctional Service of Canada*.

7. Annexes

Annex 1. Codificació de les variables

Població: persones penades per la comissió d'un delictes sexual, sigui el delictes principal o no, que es troben en el moment d'extreure les dades, 7 de maig de 2012, en compliment de condemna a un centre penitenciari català, en qualsevol grau de tractament i/o règim de vida.

Període de mesura de les variables: des de la data de l'últim ingrés a presó fins a la data de tancament de les dades

Data de tancament de les dades: 7 de maig de 2012.

Taula 29: Codificació de les variables:

Variable	Definició	Categorització
Grau de tractament	Situació penitenciària atenent al grau i al règim de vida en el que es troba persona interna en el moment de l'extracció de les dades.	0. Pendent de classificar 1. 1er grau de tractament 2. 2n grau de tractament 3. 3er grau de tractament 4. Llibertat condicional
Centre penitenciari	Establiment penitenciari on es troba ingressada la persona en el moment de l'extracció de les dades.	1. CP Homes de Barcelona 2. CP Dones de Barcelona 3. CP Joves 4. CP Tarragona 5. CP Girona 6. CP Figueres 7. x 8. CP Ponent 9. CP Quatre Camins 10. CP Brians 1 11. CP Brians 2 12. CP Lledoners 13. x

Variable	Definició	Categorització
		14. x
		15. x
		16. x
		17. x
		18. x
		19. x
		20. x
		21. CP Obert Barcelona 1
		22. x
		23. x
		24. x
		25. x
		26. x
		27. x
		28. CP Obert de Lleida
Expedient de llibertat condicional	En cas que la persona es trobi gaudint de llibertat condicional, lloc d'ubicació del seu expedient	0. No la gaudeix 1. Exp L/c Barcelona 2. Exp L/c Girona 3. Exp L/c Lleida 4. Exp L/c Tarragona
Data d'inici de la condemna	Data en la que es va iniciar el compliment de la condemna	Data registrada al SIPC
Data compliment de la ¼ part de la condemna	Data en la que es compleix la primera quarta part de la condemna i per tant pot iniciar-se el gaudiment de permisos penitenciaris	Data registrada al SIPC
Data de compliment de la ½ de la condemna	Data en la que es compleix la meitat de la condemna	Data registrada al SIPC
Data de compliment dels ⅔ parts de la condemna	Data en la que es compleixen els dos terços de la condemna	Data registrada al SIPC

Variable	Definició	Categorització
Data de compliment de les ¾ parts de la condemna	Data en la que es compleixen les tres quartes parts de la condemna	Data registrada al SIPC
Data de compliment de la llibertat definitiva	Data en que la persona surt en llibertat definitiva	Data registrada al SIPC
Temps restant per a la llibertat definitiva	Número de dies que resten des de la data de tancament de les dades fins a la llibertat definitiva	Càlcul de dies entra la data de tancament de les dades i la data de llibertat definitiva
Data de naixement	Data de naixement de la persona interna	Data registrada al SIPC
Edat	Edat de la persona interna en el moment del tancament de les dades	Càlcul de l'edat de la persona en la data de tancament de les dades segons la data de naixement
País de procedència	País d'origen de la persona interna	Dada registrada al SIPC
Nacionalitat	Nacionalitat oficial de la persona interna	Dada registrada al SIPC 1. Espanyol 2. Estranger
Estranger comunitari o no comunitari	En cas que la persona interna no sigui de nacionalitat espanyola, es recull si és procedent d'un país de la Comunitat Europea o d'un país extracomunitari	Dada generada 1. Comunitari 2. No comunitari
Comarca de residència	Comarca de Catalunya en la que la persona interna té fixada la seva residència	Dada registrada al SIPC 1. Alt Camp 2. Alt Empordà 3. Alt Penedès

Variable	Definició	Categorització
		4. Alt Urgell
		5. Anoia
		6. Bages
		7. Baix Camp
		8. Baix Ebre
		9. Baix Empordà
		10. Baix Llobregat
		11. Barcelonès
		12. Fora de Catalunya
		13. Fora d'Espanya
		14. Garraf
		15. Garrigues
		16. Garrotxa
		17. Gironès
		18. Maresme
		19. Montsià
		20. Noguera
		21. Osona
		22. Pla de l'estany
		23. Ribera d'Ebre
		24. Segarra
		25. Segrià
		26. Selva
		27. Solsonès
		28. Tarragonès
		29. Urgell
		30. Vallès Occidental
		31. Vallès Oriental
		32. Baix Penedès
		33. Conca de Barberà
		34. Pla d'Urgell
		35. Berguedà

Variable	Definició	Categorització
Antecedents de tractament específic	Participació de la persona interna en el programa de tractament específic per al control de l'agressió sexual (SAC), en alguna de les seves modalitats, amb anterioritat a la data de tancament de les dades de l'últim ingrés a presó.	<ol style="list-style-type: none"> 0. No ha fet tractament 1. Va participar en el subprograma motivacional 2. Va participar en el subprograma grupal bàsic 3. Va participar en el subprograma grupal intensiu 4. Va participar en el subprograma manteniment 5. Va participar en el subprograma atenció grupal externa <p>Si hi ha més d'una modalitat de programa s'ha codificat el nivell més alt assolit.</p>
Realització actual de tractament específic	En la data de tancament de les dades la persona interna està participant en el programa per al control de l'agressió sexual (SAC), en alguna de les seves modalitats de l'últim ingrés a presó.	<ol style="list-style-type: none"> 0.No fa tractament 1. Participa en el subprograma motivacional 2. Participa en el subprograma grupal bàsic 3. Participa en el subprograma grupal intensiu 4. Participa en el subprograma manteniment 5. Participa en el subprograma atenció grupal externa <p>Si hi ha més d'una modalitat de programa s'ha codificat el nivell més alt assolit.</p>
Antecedents d'altres activitats de tractament	Participació de la persona interna, amb anterioritat a la data de tancament de les dades, en alguna activitat de tractament diferent al programa SAC: activitat de l'àrea de drogodependències, activitat de tractament psicosocial o de salut	<p>Activitats de tractament que s'han considerat (tant realitzada en el centre com a entitats externes):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activitat de tractament de l'àrea de les drogodependències: qualsevol programa o activitat motivacional, d'intervenció i de manteniment o seguiment per al tractament de la drogodependència.

Variable	Definició	Categorització
	<p>(emocional, salut bàsica, habilitats socials,...) o activitat de tractament de l'àrea de violència (domèstica, gènere, general) de l'últim ingrés a presó.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat de tractament psicosocial o de salut: qualsevol programa o activitat d'intervenció generalista que treballi directament la millora psicosocial (habilitats socials, comunicació, ...) i la salut emocional i física. - Activitat de tractament de l'àrea de violència: realització del programa d'intervenció en conductes violentes o del programa específic de conductes violentes en l'àmbit domèstic i/o de gènere. <ol style="list-style-type: none"> 0. No ha fet altres activitats de tractament 1. Va participar en una activitat de l'àrea de drogodependències 2. Va participar d'una activitat de tractament psicosocial o de salut (emocional, salut bàsica, habilitats socials,...) 3. Va participar d'una activitat de tractament de l'àrea de violència (domèstica, gènere, general) 4. Va participar d'una activitat de l'àrea de drogodependències i d'una activitat de tractament psicosocial o de salut 5. Va participar d'una activitat de l'àrea de drogodependències i d'una activitat de l'àrea de violència. 6. Va participar d'una activitat de tractament psicosocial o de salut i d'una activitat de l'àrea de violència. 7. Va participar d'una activitat de l'àrea de drogodependències, d'una de tractament psicosocial o de salut i d'una de l'àrea de violència.
Realització actual d'activitats de tractament	En la data de tancament de les dades la persona interna està participant en alguna	Activitats de tractament que s'han considerat (tant realitzada en el centre com a entitats externes)

Variable	Definició	Categorització
	<p>activitat de tractament diferent al programa SAC:</p> <p>activitat de l'àrea de drogodependències, activitat de tractament psicosocial o de salut (emocional, salut bàsica, habilitats socials,...) o activitat de tractament de l'àrea de violència (domèstica, gènere, general) de l'últim ingrés a presó.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Activitat de tractament de l'àrea de les drogodependències: qualsevol programa o activitat motivacional, d'intervenció i de manteniment o seguiment per al tractament de la drogodependència. - Activitat de tractament psicosocial o de salut: qualsevol programa o activitat d'intervenció generalista que treballi directament la millora psicosocial (habilitats socials, comunicació, ...) i la salut emocional i física. - Activitat de tractament de l'àrea de violència: realització del programa d'intervenció en conductes violentes o del programa específic de conductes violentes en l'àmbit domèstic i/o de gènere. <ol style="list-style-type: none"> 0. No ha fet altres activitats de tractament 1. Participa en una activitat de l'àrea de drogodependències 2. Participa d'una activitat de tractament psicosocial o de salut (emocional, salut bàsica, habilitats socials,...) 3. Participa d'una activitat de tractament de l'àrea de violència (domèstica, gènere, general) 4. Participa d'una activitat de l'àrea de drogodependències i d'una activitat de tractament psicosocial o de salut 5. Participa d'una activitat de l'àrea de drogodependències i d'una activitat de l'àrea de violència. 6. Participa d'una activitat de tractament psicosocial o de salut i d'una activitat de l'àrea de violència.

Variable	Definició	Categorització
		7. Participa d'una activitat de l'àrea de drogodependències, d'una de tractament psicosocial o de salut i d'una de l'àrea de violència
Realització actual d'activitats complementàries.	En la data de tancament de les dades, la persona interna està participant en alguna activitat complementària a les de tractament de l'últim ingrés a presó.	<p>Activitats que s'han considerat complementàries</p> <ul style="list-style-type: none"> - Serveis interiors: tasques de manteniment i/o destins en el centre. - Activitat formativa-educativa: tota formació reglada i totes aquelles que incideixen en aspectes educatius d'àrees bàsiques. - Activitat esportiva, cultural o d'oci: s'han inclòs totes les activitats esportives, totes les activitats de lleure que suposen quelcom relacionat amb la cultura: cinema, literatura, ... i les activitats d'oci positiu. <p>0. No participa</p> <p>1. Participa en serveis interiors</p> <p>2. Participa en una activitat laboral</p> <p>3. Participa en una activitat formativa – educativa</p> <p>4. Participa en una activitat esportiva, cultural o d'oci.</p> <p>5. Participa en més d'una activitat</p>
Salut mental	La persona interna ha realitzat o realitza activitats de salut mental	1.Si 2.No

Variable	Definició	Categorització
Gaudiment de permisos:	La persona interna ha gaudit d'algun permís ordinari en els sis mesos anteriors a la data de tancament	No es tenen en compte els permisos extraordinaris ni les sortides programades. Si la persona interna es troba en 3er grau es considera que si ha gaudit permisos. 1. Si 2. No
Pèrdua de permisos	La persona interna gaudia de permisos ordinaris en els sis mesos anteriors a la data de tancament i li han estat denegats	Es considerà que no hi ha hagut pèrdua si els va perdre i ara en torna a gaudir 1. Si 2. No
Data de tancament de l'escala	Data en la que es va tancar la última avaluació de risc en l' instrument RisCanvi	Dada generada en el SIPC
Tipus d'escala	Tipus d'escala amb la que es fa el tancament de l'avaluació del risc en l'instrument RisCanvi	0. No hi ha avaluació 1. Screening 2. Completa
Estat de l'avaluació	En cas que hi hagi avaluació, vigència actual en la data de tancament (vigent o no vigent)	S'han considerat els següents estats: - No hi ha avaluació. - Avaluació vigent: <ul style="list-style-type: none"> ▪ L'avaluació és un screening que dóna un risc baix, per tant, no es necessita passar escala completa, i no han passat sis mesos des de l'aplicació. ▪ S'ha passat l'escala completa però encara no han passat sis mesos des de la data de l'aplicació. - Avaluació no vigent: <ul style="list-style-type: none"> ▪ L'avaluació és un screening que dóna un risc baix, per tant, no es necessita passar escala completa, i han passat sis mesos des de l'aplicació.

Variable	Definició	Categorització
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ L'avaluació és un screening que recomana la passació de l'escala completa i ha passat més d'un mes des de la seva aplicació. ▪ S'ha passat l'escala completa i han passat sis mesos des de la data d'aplicació de la mateixa ▪ Screenig: s'ha passat l'screening i cal passar l'escala completa però no ha passat el mes de termini per a fer-ho. <ol style="list-style-type: none"> 0. No hi ha avaluació 1. Avaluació vigent 2. Avaluació no vigent 3. Screenig
Recomanació de passar escales específiques	Si l'instrument RisCanvi recomana passar escales d'avaluació específiques per a complementar l'avaluació	<ol style="list-style-type: none"> 0. No hi ha avaluació RisCanvi 1. L'escala completa no recomana passar escales específiques 2. L'escala completa recomana passar escales específiques 3. L'Screening recomana passar RisCanvi complet 4. L'Screening no recomana passar el RisCanvi complet.
Escales i nivell de risc	Nivell de risc obtingut en cada una de les escales que componen l'instrument RisCanvi	<p>Per a cada una de les quatre escales:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Violència autodirigida - Violència intrainstitucional - Reincidència delictiva - Trencament de condemna <ol style="list-style-type: none"> 0. No hi ha avaluació 1. Risc baix 2. Risc mig 3. Risc alt

Annex 2: Plantilla Suport social

<p>Persones importants a la seva vida i tipus d'ajut o relació que tenen amb ell</p> <p><i>Indicar nom (només el nom i pot ser inventat) i el parentiu o relació (pare, cosí, assistent social...)</i></p>	<p>Ajut amb problemes econòmics</p>	<p>Ajudar a trobar allotjament o altres aspectes materials</p>	<p>Ajudar-lo amb problemes de feina o a trobar-ne</p>	<p>Consell i recolzament davant un problema personal</p>	<p>Suport emocional i consell (a qui acudir quan està trist...)</p>	<p>Compartir activitats d'oci i temps lliure</p>	<p>Sentir-se estimat / estimar</p>	<p>Tenir relacions sexuals</p>	<p>Amb qui pot consumir drogues o alcohol</p>	<p>Compartir preocupacions amb persona amb problemes semblants</p>	<p>Amb qui parlar del delicte i la presó</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>

Annex 3: Plantilla mecanismes de defensa

---

1. "JO NO HO VAIG FER"

---

a)	Negació:	▪ S'ho inventa tot.. ▪ Menteix, perquè m'odia. ▪ Tot és mentida. ▪ Jo no vaig ser, anava massa borratxo per sortir del cotxe aquell dia. ▪ No la vaig violar, varem fer l'amor
b)	Coartada	▪ Jo no estava allà, estava corrents, estava al gimnàs, a una altra ciutat, treballant, a casa tot el dia etc ▪ Jo no la coneixia ▪ Impossible perquè tinc problemes d'erecció
c)	Culpabilització	▪ Jo no he estat, ha estat el meu amic, el Joan, etc... ▪ No sé qui, però jo no. ▪ Algú però jo no
-

2. "NO VA SER TAN DOLENT..."

a)	Minimització	▪ Jo no era el que portava la pistola ▪ Només la vaig tocar una vegada, ▪ Només la vaig amenaçar, no pegar. ▪ No va ser per tant... ▪ No li vaig fer tant mal com ell diu ▪ Ens varem barallar els dos...
b)	Justificació	▪ Ho vaig fer perquè estava molt borratxo ▪ Últimament, em provocava, s'estava passant amb mi... ▪ Em van obligar els meus amics ▪ Ho vaig fer perquè era la meva dona/parella, és lògic ▪ Ella deia no, però en veritat sí que volia ▪ Estàvem de "festa", per això va passar.
c)	Menyspreu	▪ Aquesta noia està boja, com una cabra, ▪ S'ho inventa tot, tot i que ja li agradaria a ella que la violés ▪ Era una fresca, portava una mala vida, era un golfa ▪ Clar que sí, amb aquella faldilla tan curta i l'escot ho demanava a crits.
-

---

3. “SÍ PERÒ....”

- a) (...) “no vaig tenir més remei”
- Vaig ser elegit per Deu per ensenyar a les dones que els homes som els que manem.
  - Molta gent fa coses pitjors que jo.
  - Tot el món fa coses així
  - Em vaig sentir obligat a fer-ho.
  - Algú dintre de mi em va obligar a fer-ho.
  - Feia temps que no tenia relacions i no vaig poder aguantar més
- b) (...) “no volia fer-ho”
- No pretenia fer-li mal
  - Simplement estava jugant i fent broma
  - Tots em coneixen... i saben que jo mai ho faria
  - Em vaig deixar portar per la situació i quan em vaig adonar ja no vaig poder parar.
  - Havia begut massa
  - Vaig tenir una mala nit
- c) (...) “no era realment jo”
- Estava tan borratxo que no recordo res
  - Jo mai ho faria, se’m van creuar els cables
  - Estava fora de mi, boig perdut
  - Mai havia fet una cosa igual
-

Annex 4. Anàlisi de continguts de la primera sessió de treball del Focus grup

1. Possibles crítiques socials al projecte

- Es dediquen més recursos als tractaments de l'agressor que al de les víctimes
- L'agressor rep massa atenció.

2. Sobre la difusió del projecte

- A qui s'ha d'informar
  - S'ha d'informar del projecte als Jutges
  - Es necessari fer un pla de difusió pels mitjans de comunicació
- Com s'ha de configurar el missatge sobre cercles
  - S'han de transformar en positiu els aspectes negatius del discurs i les necessitats dels agents
  - No s'ha de generalitzar ni homogeneïtzar la difusió
  - Es necessari incorporar un expert en comunicació per millorar la difusió del projecte
  - S'ha de plantejar el projecte en terme d'eficàcia i de control
- Com s'ha de transmetre el missatge
  - És millor no fer la difusió al començament sinó quan s'hagi realitzat el pilot i es tinguin bons resultats
  - Cal assegurar-se que es compta amb suport institucional sòlid.
  - Resulta fonamental vendre bé el projecte, amb un pla que asseguri els suport extern i minimitzi les crítiques.
  - És important presentar un pla ambiciós que transmeti l'objectiu d'evitar noves víctimes. "A favor de No més víctimes i també de la rehabilitació de l'agressor"
  - S'ha de considerar com a ÈXIT del projecte la conseqüència de sumar "la participació social + la tasca desenvolupada per l'administració"
  - La continuïtat en l'atenció a l'agressor que proposen els cercles s'ha de transmetre en positiu per a les víctimes i l'alarma social
  - S'ha de fer difusió de la importància de la participació social del teixit social en el procés de rehabilitació de l'agressor

- Es farà especial èmfasis en ls major seguretat i disminució dels risc que aporta la intervenció.
- Aspectes a considerar
  - La difusió ha de ser molt prudent per combatre l'alarma social
  - Una difusió inadequada serà la major enemiga d'aquest projecte
  - S'ha de preguntar als responsables institucionals que van donar el seu vist i plau al projecte sobre la motivació que van tenir per fer-ho.

3. Relatiu a l'entorn

- Actors socials implicats o que afecten al projecte
  - Cal definir tots els agents implicats de la xarxa social
  - S'han d'implicar a tots els agent de la xarxa considerats necessaris
  - Agents a tenir en compte serien l'àmbit judicial, el sanitari, centres d'atenció premiaría, serveis socials, associacions de víctimes, entitats de voluntaris, responsables polítics, etc.
- Com s'ha de comptar amb ells
  - S'ha d'entendre qui és el discurs i quines les necessitats dels agents que configuren l'entorn del projecte.
  - És bàsic treballar juntament a les entitats que ja es troben col·laborant amb l'entorn penitenciari
  - S'ha de tenir present l'entorn social del voluntari: Els voluntaris tenen influencia en les actituds i opinions socials del seu entorn
  - Cap entrevistar-se a tots els nivells possibles: polítics, administració, voluntaris, participants i col·laboradors, xarxes socials, jutges, etc.

4. Sobre l'equip d'implantació i la posada en marxa dels cercles

- Es posarà en marxa el projecte pilot sempre amb la creació d'una comissió d'experts que porti a terme el seu seguiment
- Es precisarà d'un equip de suport: Persones clau per avançar en el procediment

- Incorporació necessària d'experts en comunicació per fer-se càrrec de la difusió del projecte
- Es va plantejar la possibilitat d'incorporar ex penats al projecte

5. Preguntes i qüestions a plantejar en relació al funcionament dels cercles

- Els voluntaris seran triats per les entitats especialitzades?
- Com s'ha de fixar amb claredat la metodologia de treball amb el voluntari?. Quin és el seu grau de responsabilitat i compromís?. Fins on arriben les seves funcions?.
- Quines són les conseqüències de l'incompliment del Membre Central (ex delinqüent) amb els compromisos que implica el cercle?. I les de la renúncia per "motiu propi" ? El trencament de contracte és equivalent al trencament de condemna?
- Com motivar el delinqüent per tal que participi?. Si no ha format part de cap programa de tractament del CP, com fer-lo participar ara?.
- Quins són els límits de la confidencialitat?, com es treballa el procediment? Que han de fer els voluntaris quan tenen informació de esdeveniments, conductes o altres que indiquen un augment del risc?
- S'han d'establir quines clàusules formaran part dels contractes, com s'acordaran amb els participants i com es regularan els supòsits de trencament de l'acord
- Feta la configuració jurídica que implica Cercles: Què seria atribuïble al voluntari i què a l'Administració?
- Al Regne Unit com està establert el control judicial i el sistema penal?
- Quin és el paper de cadascuna de les organitzacions implicades (entitats, Administració penitenciària, altres administracions...)?: Aportacions, lideratge, poder de decisió...
- Planteja dificultats encaixar voluntaris, coordinadors i direcció?. S'ha de marcar bé la diferència de funcions entre professionals i voluntaris i cadascú dels rols de les persones implicades en el programa
- Com s'aborda l'autoprotecció del voluntari i de la seva família?
- Com es prevé l'assegurança dels voluntaris i la responsabilitat civil?. Qui la té prevista?. Qui la cobreix?
- Quina cobertura tenen els voluntaris en relació a les dietes, gratificacions, i infraestructura bàsica?
- Qui fa la selecció dels penats que formen part dels cercles?
- Quins són les principals moments crítics que poden sorgir durant el funcionament d'un cercle i com s'aborden?
- Que es fa quan el delinqüent canvia de domicili?
- Hi ha una base central de dades?

6. En relació als voluntaris

(Només s'afegeixin les qüestions no repetides en punts anteriors)

- S'han de tenir molt en compte quines són les expectatives personals del voluntari
- S'establiran amb claredat els aspectes bàsics del perfil dels voluntaris que necessita el projecte: edat, competències, formació, etc.
- Es definiran exhaustivament els continguts de la formació dels voluntaris, mètode utilitzat i com s'organitza el *mentoring* i qui s'ocupa del mateix.
- Pot actuar un tècnic de carrer com a voluntari?
- Com protegir al voluntari del Jutge i de l'Administració, cas que el nivell d'exigència vers el voluntaris sigui excessiu?.

7. Al voltant del membre central del cercle

- La selecció
  - Com es fa la selecció dels delinqüents participants?. Quins són els criteris d'inclusió i exclusió?
  - Els interns que no han fet tractament són població diana perquè tenen més risc?
  - Com es fa el plantejament de participació als interns?
- Població estrangera
  - Com es controla la seva mobilitat una vegada surtin de la presó?
  - S'ha de descartar aquesta població de l'objectiu de cercles?
- Malalts psíquics
  - És millor excloure penats amb psicopaties?
  - Pot ser beneficiosa aquesta experiència pels malalts mentals?
  - Poden formar part dels cercles el malalt mental si es fa un seguiment més acurat

8. De la regulació jurídica del projecte

- La informació a Jutges i Tribunals
  - Com s'ha d'informar i qui ha de fer-ho?
  - Quin tipus d'informació s'ha de donar?
  - Quines poden ser les repercussions?
  - Quina coordinació s'ha de mantenir
- Aspectes legals
  - El trencament de contracte, per part del penat, serà equivalent al de condemna?
  - Es pot aplicar el projecte a la llibertat vigilada?
  - Es pot imposar la participació a cercles com part de la mesura penal?
- Configuració jurídica de cercles
  - Què és atribuïble al voluntari i què a l'administració?
  - Quins són els límits de la confidencialitat?

9. L'avaluació. Què cal avaluar i com fer-ho?

- S'ha d'analitzar qualitativa i quantitativament la motivació i implicació dels penats i els voluntaris
- Quedarà establert un sistema d'avaluació del projecte i de tot el seu procés, apuntant amb claredat quins són els moments clau.
- Resulta bàsic mantenir la integritat i la filosofia inicial del projecte. S'haurà d'avaluar aquest apartat durant la seva posada en marxa.

10. Sobre el manteniment del projecte Quin és el pressupost del projecte i què ens assegura el seu manteniment posterior

- Amb quina xarxa de recursos comptem?
- Podem trobar i mantenir els recursos humans necessaris (professionals i voluntaris) per mantenir el seguiment intensiu que exigeix el projecte?

Annex 5. Qüestionari als participants al Focus Grup

Després de la vostra participació al 'focus grup' i tal com se us va demanar, s'ha elaborat el present qüestionari atès l'interès en conèixer més detalladament la vostra opinió sobre certes qüestions claus relatives al projecte que s'està desenvolupant.

A continuació doncs, us plantegem un seguit de preguntes a les que es demana contesteu amb la màxima sinceritat i de forma breu.

Gràcies per avançar per la vostra col·laboració.

Bloc I: Com implementar el projecte?

1. En la teva assistència al focus grup ,en qualitat d'expert, consideres el format i la durada de la sessió adequats per poder debatre els aspectes bàsics a tenir em compte, en relació a la forma d'implementar el projecte cercles? (marcar amb una creu el valor que correspongui)

POCA				MOLTA
1	2	3	4	5

Principals raons per les que fas aquesta valoració

1	
2	
3	
4	
5	

(*) Si no tens espai suficient per a la teva exposició continua, si us plau, afegint el que consideris a continuació de l'última pregunta d'aquest qüestionari.

---

2. Quins temes relatius a les accions necessàries per posar en marxa el projecte consideres es van tractar insuficientment o ni tan sols van tractar-se?

1	
2	
3	
4	
5	

Pots aprofundir en algú en concret? el que consideris més rellevant?

Bloc II: Estructura del projecte

3. Quina importància creus que podria tenir un projecte com aquest per la integració social i gestió del risc dels delinqüents sexuals a Catalunya (marcar amb una creu el valor que correspongui)

POCA				MOLTA
1	2	3	4	5

Principals raons per les que fas aquesta valoració

--

1. Fins a quin punt creus que el model dels Cercles que hem presentat a les reunions Focus es pot aplicar al nostre context, (fent les adaptacions necessàries)

GENS				TOTALMENT APLICABLE
1	2	3	4	5

2. Quins són els punts forts de la nostra realitat?

PUNTS FORTS	
1	
2	
3	

3. I les principals dificultats per l'aplicació de Cercles a Catalunya?

DIFICULTATS	
1	
2	
3	
4	

4. Quina hauria de ser l'estructura que hauria de tenir l'organització encarregada de dur a terme els Cercles?

FUNCIO	ENTITAT – ÒRGAN DE L'ADMINISTRACIÓ – PROFESSIONALS - etc. (pot haver més d'un)
Selecció, formació i supervisió dels voluntaris	
Estructura a la que pertany el/la coordinador/a i que, per tant, el selecciona, supervisa i paga el sou	
Òrgan directiu que gestiona Cercles a nivell local	
Finançament i aportació de recursos	
Selecció de MC (delinqüent sexual que fa el Cercle)	
Altres recursos. Indicar també la funció que fan	

5. Quina estructura hauria de tenir CerclesCat (òrgan central que supervisa i avalua l'aplicació dels cercles, que acredita a les entitats i professionals que els poden aplicar, que fa formació i dirigeix en general el programa). Indica a quina organització haurien de pertànyer els membres, si hi ha diferents nivells jeràrquics, qui els hauria de formar i amb quines funcions, com s'hauria de constituir i seleccionar als membres, etc.

CERCLES CAT

--

6. Quines són les organitzacions clau amb les que s'hauria de comptar pel desenvolupament dels Cercles i per què són necessàries?

Organització	Funció (per què és necessària)
Departament justícia	
Ens locals (ajuntaments, serveis socials, altres entitats...)	
Delegats de seguiment de la mesura (justícia)	
Diferents entitats	

Bloc III: Perfil del membre central

7. El projecte CerclesCat es dirigeix a delinqüents sexuals d'alt risc però, creus que es pot dur a terme amb qualsevol delinqüent sexual o bé cal que la persona a la que va destinat el cercle compleixi certs requisits (determinada puntuació de risc, tot i ser risc alt, a les diferents eines de valoració, determinat perfil delictiu o victimològic, haver fet tractament, etc.). Enumera els requisits que consideris.

Requisits del "MEMBRE CENTRAL"	
1	
2	
3	
4	
5	

8. Qui creus que ha de seleccionar al delinqüent sexual al que es destinarà el cercle? I com creus que s'ha de fer aquesta selecció?

SELECCIÓ MEMBRE CENTRAL	
QUI?	COM?

9. Creus que és necessari adaptar inicialment el projecte pilot a un delinqüent sexual de menor risc?

Bloc IV: Els voluntaris

10. On buscaries en primer lloc els voluntaris?

11. Qui creus que ha de seleccionar aquests voluntaris?

12. Quines creus que serien les característiques o requisits que hauria de tenir un voluntari?

Requisits / característiques dels voluntaris	
1	
2	
3	
4	
5	

13. Creus que és important que els voluntaris visquin en zones properes a la residència del Membre Central per atendre'l el més aviat possible? o potser és millor que visquin en una altra comarca, província etc. per protegir la seva pròpia intimitat? Raona la teva resposta.

--

14. Quines són les responsabilitats d'un voluntari?

Responsabilitats del voluntari	
1	
2	
3	
4	
5	

15. Quins són els límits d'un voluntari?

Límits d'un voluntari	
1	
2	
3	
4	
5	

Bloc V: Sostenibilitat i finançament de Cercles?

16. El cost aproximat d'un Cercle en ple funcionament és de 15.000 € anuals (incloent el sou del coordinador, i despeses de gestió del cercle, com ho són el telèfon, desplaçaments, etc. dels voluntaris, entre d'altres). Quines formes de finançament se us acuden per tal de sufragar-ne el cost? (*com per exemple, delegar en entitat externa la gestió; participació de Fundacions; Departament de Justícia... etc.*).

Formes de finançament	
1	
2	
3	

Annex 6. Taula de distribució de les comarques de residència per províncies

DISTRIBUCIÓ PER PROVINCIES		
BARCELONA	Alt Penedès	10
	Anoia	6
	Bages	9
	Barcelonès	171
	Baix Llobregat	61
	Berguedà	3
	Garraf	4
	Maresme	35
	Osona	8
	Solsonès	2
	Vallès Occidental	49
	Vallès Oriental	35
TOTAL	393	
GIRONA	Alt Empordà	14
	Baix Empordà	5
	Garrotxa	4
	Gironès	17
	Pla de l'Estany	1
	Selva	14
	TOTAL	55
TARRAGONA	Alt Camp	7
	Baix Camp	18
	Baix Ebre	10
	Baix Penedès	5
	Montsià	3

DISTRIBUCIÓ PER PROVINCIAS		
	Conca de Barberà	1
	Tarragonès	24
	Ribera d'Ebre	3
	TOTAL	71
LLEIDA	Alt Urgell	1
	Garrigues	1
	Noguera	7
	Segarra	2
	Segrià	22
	Urgell	1
	Pla d'Urgell	2
	TOTAL	36
	Fora de Catalunya	46
	Fora d'Espanya	1
TOTAL		602

Annex 7. Plantilla entrevista

(dia i investigadors).....

Codi identificació (NIS):

Data de naixement:

Edat:

Lloc naixement:

Nacionalitat:

Centre de compliment actual:

Referent pel tractament:

Recursos als que està derivat (A OMLIR PEL REFERENT):

Nom del recurs	Tipus d'activitat	Des de (data)	Valoració del subjecte

a) Dades penal i penitenciàries

1. Causes en compliment:

Causa	Delicte	Pena	Observacions

2. Penes accessòries a la pena de presó:

2.1 Responsabilitat civil

0 NO
1 SI

2.2 Prohibicions de comunicació i

0 NO
1 SI   apropament

3. Víctima delicte base, és a dir, del delicte sexual més greu en primer lloc i, en segon lloc, el més recent dels que està complint. Si hi ha dubtes es pot indicar més d'una víctima. (Anotar el núm. de causa per cada víctima):

Causa	Sexe víctima	Edat víctima	Relació amb l'intern

4. Data d'accés a règim obert o llibertat condicional:

5. Data de llibertat definitiva:

b) Documentació

6. Tipus de documentació:	0	NO TÉ/ NC
	1	DNI
	2	NIE
	3	PASSAPORT

7. Vigència:	0	NO
	1	SI

c) Vivenda actual

8. Lloc a on vius (ciutat i districte; localitat...):

9. Informació sobre la propietat de la vivenda: (de lloguer / hipoteca / propietat / habitació llogada / recurs...):

No té	0
Lloguer	1
Propietat	2
Hipoteca	3
Lloguer habitació	4
Pensió	5
Recurs	6
Habitatge d'amics/coneguts	7
Habitatge de familiars	8
Habitatge parella	9

10. Persones amb les que convius:

--

11. Et sents capaç de viure pel teu compte?	0	NO
	1	SI
12. Saps cuinar?	0	NO
	1	SI
13. Et sents còmode fent les compres per la casa?	0	NO
	1	SI
14. Saps com rentar la roba?	0	NO
	1	SI
15. Tens la roba necessària per a la vida quotidiana?	0	NO
	1	SI
16. Necessites suport per manejar els diners i les despeses?	0	NO
	1	SI

d) Transport

17. Tens transport propi?	0	NO	
	1	SI	
18. Quins?	<table border="1"><tr><td style="height: 40px;"></td></tr></table>		
19. Utilitzes el transport públic?	0	NO	
	1	SI	
20. Quins?	<table border="1"><tr><td style="height: 40px;"></td></tr></table>		

21. Et sents còmode en el transport públic?

0 NO
1 SI

22. Si és que no, per què?

e) Laboral

23. Tens feina actualment?

0 NO
1 SI

24. Si és que sí, detallar:

.....
.....
.....

25. Tens possibilitats de tenir feina properament?

0 NO
1 SI

26. Si és que sí, detallar:

.....
.....
.....

27. Què t'agradaria fer laboralment?

.....
.....
.....

28. Necessites ajuts econòmics?

0 NO
1 SI

29. Si és que sí, els estàs rebent?

0 NO
1 SI

30. Si és que sí, quin?

--

f) Nivell educatiu

31. Quin nivell acadèmic has assolit? (marcar el nivell més assolit)

- 1 Cap / Analfabet
- 2 Certificat escolar
- 3 Estudis primaris
- 4 Estudis secundaris / FP
- 5 Universitaris

32. Si no ha assolit cap nivell d'estudis, pots llegir i escriure correctament en català?

0 NO
1 SI

33. Si no ha assolit cap nivell d'estudis, pots llegir i escriure correctament en castellà?

0 NO
1 SI

34. Quina és la teva llengua materna?

35. Pots fer càlculs bàsics correctament?

0 NO
1 SI

36. Tens intenció d'estudiar alguna cosa més?

0 NO
1 SI

37. Si és que sí, detallar:

g) Salut

38. Tens targeta sanitària?

0 NO
1 SI

39. Quin és el teu centre de salut? Saps a on està?

.....

.....

.....

40. Tens alguna malaltia específica?

0 NO
1 SI

41. Si és que sí, detallar:

.....
.....
.....

42. Prens alguna medicació de forma habitual?

0 NO
1 SI

43. Si és que sí, detallar:

.....
.....
.....

44. Última vegada que has anat al metge:

.....
.....
.....

h) Causes pendents

45. Tens algun judici o causa pendent?

0 NO
1 SI

46. Si és que sí, detallar:

.....

.....

.....

i) Temps lliure

47. Què fas en el teu temps lliure?

.....

.....

.....

48. Hi ha coses noves que t'agradaria fer? si és sí quines?

.....

.....

.....

.....

j) Preocupacions

49. T'ha passat recentment alguna cosa que sigui molt important per a tu (tant si és bona o dolenta)?

0 NO
1 SI

50. Hi ha alguna cosa en la teva vida actual que et preocupi molt?

0 NO
1 SI

51. Si és que sí, detallar

.....

.....

.....

.....

52. Com diries que et sents últimament?

a)	<i>Preocupat / nerviós</i>							<i>Tranquil / relaxat</i>
	0	1	2	3	4		5	
b)	<i>Trist / deprimat</i>							<i>Content / satisfet amb la meua vida actual</i>
	0	1	2	3	4		5	
c)	<i>Enfadat / amb ràbia</i>							<i>En pau amb mi i amb els altres</i>
	0	1	2	3	4		5	
d)	<i>Altres</i>							
	0	1	2	3	4		5	

53. Explicar breument per què?

.....

.....

.....

.....

k) Mecanismes de defensa i pla de prevenció de recaigudes

54. Explica el delictes més important pel que estàs complint condemna. Què va passar?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

55. Mecanismes de defensa (veure annex 1)

1. "YO NO LO HICE"

- a) Negació

- b) Coartada

- c) Culpabilització

2. "NO FUE TAN MALO"

- a) **Minimització**

- b) **Justificació**

- c) **Menyspreu**

3. SI PERO....

- a) **(...) "no vaig
tenir més
remei"**

- b) **(...) "no volia
fer-ho"**

- c) **(...) "no era
realment jo"**

56. Va succeir alguna cosa important aquell dia concret?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

57. Recordes com et senties aquell dia? Què pensaves aquell dia?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**58. Què és el més important que recordes quan vas veure a la víctima
(característiques de la persona, lloc, què li va dir, com es sentia ell...)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

59. Quines coses haurien de passar per a que et trobessis en una situació semblant?

---> Comentari: Estem tractant de que ens expliqui les **situacions d'alt risc**, per això volem que l' entrevistat ens digui situacions que el poden posar en escenaris **d'alta probabilitat** de que reincideixi. Per això parlem "d'una situació semblant" (risc / probabilitat) i no diem "que tornes a passar un fet com aquell" que és podria interpretar com la situació que causaria una reincidència segura – que és diferent del que és una situació de risc

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

60. Com t'hauries de sentir? Què hauries de pensar? per trobar-te en risc de fer una cosa semblant... (explicar que trobar-se en risc no vol dir que necessàriament ho tornés a fer sinó més aviat que tingués temptacions o ganes, actués de forma impulsiva, anés a llocs on no ha d'anar...)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

61. Què podries fer per evitar aquestes sensacions i/o pensaments?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

62. Què creus que podries fer per evitar trobar-te en una situació com aquella?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Pla de bones vides

Assoliment objectius personals

63. En una escala de 0 a 5, valora l'assoliment dels objectius personals a la teva vida.

0   1   2   3   4   5

64. Quins objectius personals creus que has aconseguit? De què et sents orgullós?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

65. Creus que et manquen alguns objectius personals importants per a aconseguir?

.....

.....

.....

.....

66. Què estàs fent per assolir-los?

.....

.....

.....

.....

Ocupacions i temps lliure (recalcar que es tracta de com ocupa el temps, tant el temps lliure com activitats de feina o altres ocupacions)

67. En una escala de 0 a 5, quin és el nivell de satisfacció en com ocupes el teu temps?

0   1   2   3   4   5

68. Com ocupes el teu temps? Explica'm un dia entre setmana i un dia del cap de setmana.

Dia feiner

.....

.....

.....

.....

Cap de setmana

.....

.....

.....

.....

Pau interior, sentir-se a gust amb un mateix

69. En una escala de 0 a 5, valora la teva satisfacció personal i vital.

0   1   2   3   4   5

70. El grau de satisfacció que has indicat, a què creus que és degut?

.....

.....

.....

.....

71. Què faltaria per arribar a tenir la màxima satisfacció?

.....

.....

.....

.....

72. Què estàs fent per arribar-hi?

.....

.....

.....

.....

Sentit, propòsit i significat de la vida

73. Què dóna sentit a la teva vida?

.....

.....

.....

.....

74. En una escala de 0 a 5, des del teu punt de vista, el fet de viure un temps en aquest món:

No té cap sentit, és un absurd

Té un sentit, hem vingut a aquest món per alguna raó

0   1   2   3   4   5

Vivint saludablement

75. En una escala de 0 a 5, valora com et trobes de salut (física, mental, emocional, ...)

0   1   2   3   4   5

76. Què fas per a tenir una vida saludable?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Autogestió

77. En una escala de 0 a 5, fins a quin punt creus que tens el control de la teva vida (autonomia)?

0   1   2   3   4   5

78. Què fas per millorar la teva autonomia, el teu dia a dia?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Amor, amistats, intimitat i pertinença

79. En una escala de 0 a 5, valora les teves relacions de parella.

0   1   2   3   4   5

80. En una escala de 0 a 5, valora les teves relacions amb la família.

0   1   2   3   4   5

81. En una escala de 0 a 5, valora les teves relacions d'amistat.

0   1   2   3   4   5

82. Què fas per millorar teves relacions personals? I per fer noves relacions?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cercles (explicar cercles a l' entrevistat)

Destacar:

- grup de voluntaris que l'ajuda amb les dificultats que troba des del moment de la sortida
- es coordinen amb els professionals
- els professionals i els voluntaris comparteixen informació del que va bé en la seva vida i d'allò que pot suposar un risc de reincidència: NO HI HA SECRETS

83. Què en penses del que t'acabo d' explicar?

84. Quines avantatges creus que té participar en un cercle?

85. Quins desavantatges creus que té participar en un cercle?

.....

.....

.....

.....

86. Què penses de la condició de NO SECRETS?

.....

.....

.....

.....

87. En què creus, que un cercle et podria haver ajudat a tu?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

88. Des de que et trobes en 3er grau o llibertat condicional, què és el que t'està resultant més difícil del dia a dia per a tu?

.....

.....

.....

.....

.....

89. Creus que un cercle et podria ajudar en aquest aspecte?

0 NO
1 SI

Perquè....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

89. Hauries TU acceptat formar part d'un cercle?

0 NO
1 SI

90. Per què si/no? (segons resposta anterior)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

91. Creus que podria ajudar altres persones en la teva situació?

.....

.....

.....

.....

.....

I) Graella suport social : Instruccions

1. Digues quines són les persones importants per tu actualment (omplir la columna de la esquerra)

2. Quin tipus de relació tens amb ells? que compartiu? en que et poden ajudar? (posar una marca "x" a la casella que correspongui.

3. Hi ha alguna persona més que sigui important per a tu per aquestes o altres raons?

4 T'ajuda / compartiu coses que no estan aquí? quines

Graella suport social

<p>Persones importants a la seva vida i tipus d'ajut o relació que tenen amb ell</p> <p><i>Indicar nom (només el nom i pot ser inventat) i el parentiu o relació (pare, cosí, assistent social...)</i></p>	<p>Ajut amb problemes econòmics</p>	<p>Ajudar a trobar allotjament o altres aspectes materials</p>	<p>Ajudar-lo amb problemes de feina o a trobar-ne</p>	<p>Consell i recolzament davant un problema personal</p>	<p>Suport emocional i consell (a qui acudir quan està trist...)</p>	<p>Compartir activitats d'oci i temps lliure</p>	<p>Sentir-se estimat / estimar</p>	<p>Tenir relacions sexuals</p>	<p>Amb qui pot consumir drogues o alcohol</p>	<p>Compartir preocupacions amb persona amb problemes semblants</p>	<p>Amb qui parlar del delicte i la presó</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>	<p>Altres:</p>

